

Torsdagen den 17 maj

Kl. 13.00

Torsdagen den
17 maj 1973

*Ang. inkallande av
värnpliktig som
vägrats vapenfri
tjänst*

§ 1 Justerades protokollet för den 9 innevarande månad.

§ 2 Meddelande ang. plena torsdagen den 17 och fredagen den 18 maj

Herr TALMANNEN yttrade:

Dagens sammanträde kommer att efter sedvanligt middagsuppehåll fortsättas till dess hela föredragningslistan genomgått.

De fyra utskottsbetänkanden, som i dag bordläggs andra gången och alltså skulle kunna företas till avgörande vid morgondagens sammanträde, väntas inte föranleda någon längre debatt. Behandlingen av dessa ärenden kan därför utan olägenhet uppskjutas till nästa vecka. Med ändring av den preliminära tidplanen blir sammanträdet fredagen den 18 maj kl. 10.00 därför ett bordläggningssammanträde. Därvid besvaras tio interpellationer och de frågor som eventuellt inte medhinnes vid dagens frågestund.

§ 3 Ang. inkallande av värnpliktig som vägrats vapenfri tjänst

Herr försvarsministern ANDERSSON erhöll ordet för att besvara fru Rydings (vpk) i kammarens protokoll för den 10 maj intagna fråga, nr 213, och anförde:

Herr talman! Fru Ryding har frågat hur jag bedömer problemet att återinkalla en värnpliktig som på grund av att han vägrats vapenfri tjänst blivit totalvägrare och avtjänar fängelsestraff för denna totalvägran.

Vägran att fullgöra värnpliktstjänstgöring skall enligt bestämmelserna i 1966 års vapenfrikungörelse anmälas bl. a. till Kungl. Maj:t. Kallelse till ny värnpliktstjänstgöring får inte ske förrän Kungl. Maj:t meddelat beslut i anledning av anmälningen. Före inkallelsen skall vederbörande givetvis också ha avtjänat eventuellt straff för sin vägran. Bestämmelser om detta finns utgivna av värnpliktsverket.

Jag vill i detta sammanhang erinra om att riksdagen i mars i år har uttalat att en översyn bör ske såväl av vapenfrilagen och dess tillämpning som av reaktionsformerna vid totalvägran.

Fru RYDING (vpk):

Herr talman! Jag ber att få tacka försvarsministern för svaret på min enkla fråga. Det rör sig här om en man som har fullgjort sin värnplikt på vanligt sätt och även fullgjort en månads repövning i vanlig ordning. Sedan har han ansökt om vapenfri tjänst, men han har inte fått sådan tjänst på grund av att samvetsnöden inte ansågs tillräckligt djup. Jag känner inte till hur mycket som fattades, men hans ansökan avlogs av

Torsdagen den
17 maj 1973

*Om åtgärder mot
arbetslösheten
i Västerbottens
län*

vapenfrinämnden, och Kungl. Maj:t lämnade senare besvären utan bifall. Därefter totalvägrade mannen och ådömdes en månads fängelsestraff, som också överklagades. Hovrätten fastställde dock domen men var inte enig om att fängelsestraff skulle utdömas.

Mannen avtjänar — nu i maj — denna månads fängelsestraff för sin totalvägran. I mars i år erhöll han ny order om elva dagars militärtjänstgöring — innan det första straffet hade avtjänats. Han kommer troligen också att vägra att fullgöra dessa elva dagars tjänstgöring och åker då på två månaders fängelsestraff nästa gång. Det är enligt bestämmelserna.

Men nu förstår jag av försvarsministerns svar att det tydligen har begåtts ett fel i och med att han fick den andra inkallelseordern om de elva dagarna redan i mars. Han avtjänar ju som nämnts för närvarande straff för sin första vägran. Här måste alltså rättelse ske.

Dessutom är det min förhoppning att den översyn av vapenfrilagen och dess tillämpning, som riksdagen har beslutat i mars, verkligen skall bli en översyn i ordentlig mening så att sådana här stelbentheter och sådan här byråkrati kan rensas ut och man kommer att kunna gå till väga på ett mycket smidigare sätt vid handläggningen av sådana här ärenden.

Jag ber än en gång att få tacka försvarsministern. Om jag inte har missförstått svaret, är ett fel begånget som behöver rättas till.

Herr försvarsministern ANDERSSON:

Herr talman! Fru Ryding har fattat rätt. Det har begåtts ett fel. Värnpliktsverket kommer att återkalla den inkallelse som man felaktigt har skickat ut.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4 Om åtgärder mot arbetslösheten i Västerbottens län

Herr inrikesministern HOLMQVIST erhöll ordet för att besvara herr Nilssons i Tvärålund (c) i kammarens protokoll för den 9 maj intagna fråga, nr 206, och anförde:

Herr talman! Herr Nilsson i Tvärålund har frågat om jag avser att vidta några särskilda åtgärder för att begränsa den svåra arbetslösheten i Västerbottens län.

Jag delar herr Nilssons uppfattning att arbetslösheten i Västerbottens län är besvärande.

I olika propositioner till årets riksdag har redovisats de åtgärder som redan vidtagits för att förbättra sysselsättningssituationen i länet. Dessutom har föreslagits ytterligare åtgärder i detta syfte. Jag kan erinra om förslagen till gruvbrytning i Stekenjokk, etablering av industricentrum i Lycksele, ytterligare utflyttning av statlig verksamhet till Umeå, extra anslag för vägbyggen i Vindelådalen, anslag till glesbygdskommuner för särskilda sysselsättningsinsatser, utbyggnad av Juktans kraftstation m. m. Stora insatser i form av regionalpolitiskt stöd beräknas ge ett avsevärt sysselsättningsstillskott, t. ex. genom etableringen av AB Algot Nord m. fl. företag. Ytterligare projekt håller på att bearbetas.

Torsdagen den
17 maj 1973

*Om åtgärder mot
arbetslösheten
i Västerbottens
län*

De arbetsmarknadspolitiska insatserna i form av beredskapsarbeten, arbetsmarknadsutbildning m. m. i länet är mycket omfattande. Med hänsyn till läget på länets arbetsmarknad kommer dessa åtgärder enligt vad jag erfarit från arbetsmarknadsstyrelsen att få stor omfattning även under de närmaste månaderna.

Herr NILSSON i Tvärålund (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka herr inrikesministern för svaret på min enkla fråga.

Jag konstaterar att statsrådet i sitt svar inte redovisar några åtgärder som inte tidigare var kända. De åtgärder som räknats upp anser jag är otillräckliga för att bryta den mycket tråkiga trend som Västerbottens län har kommit in i. Sysselsättningen och antalet lediga platser i landet i övrigt ökar, men i Västerbottens län har arbetslösheten stigit under perioden mars – april från 4 885 till 5 309 arbetslösa. Det senare talet är det högsta som någonsin har uppmätts i länet.

Drygt 11 000 personer är arbetslösa eller engagerade i beredskapsarbete och omskolning. Det är mellan 10 och 12 procent av den förvärvsarbetande befolkningen, som också tyvärr tycks minska i antal. De uppgifter jag fått visar att antalet personer i förvärvsarbete år 1965 var 93 000. År 1970 var antalet 90 000. Någon senare uppgift har jag inte kunnat erhålla.

Tyvärr minskade också antalet till förmedlingen anmälda lediga platser från mars till april. Under mars anmäldes 411 lediga platser och under april 405. Det betyder att det finns 13 arbetslösa för varje ledigt arbetstillfälle. Det är siffror som jag har erhållit i dag från länsarbetsnämnden.

Detta är sannerligen en mycket oroande situation. Att situationen har blivit oroande – och det är också anledningen till att jag ställde min enkla fråga – är de uttalanden som görs i den reviderade finansplanen. Finansministern förstärker där såvitt jag förstår inrikesministerns uttalande i statsverkspropositionen, där han säger att man inför den förbättrade konjunkturen behöver öka rörlighetsstimulansen. Jag anser att finansministerns uttalande i den reviderade finansplanen om att ett alldeles särskilt önskemål och en alldeles särskild uppgift för arbetsmarknadspolitiken är att öka rörlighetsstimulansen, framför allt för de unga, innebär en förstärkning av inrikesministerns ord.

Jag är glad om beredskapsarbetena i Västerbotten inte avbryts tvärt utan får nedtonas sakta och försiktigt.

Jag hoppas till sist, herr talman, att herr statsrådet och jag är helt eniga om att det är nödvändigt att föra en näringspolitik som ökar antalet arbetstillfällen i vårt land.

Herr inrikesministern HOLMQVIST:

Herr talman! Jag skall inte diskutera siffror. Jag har uppgiften att det, i varje fall när det gäller nyanmälda lediga platser under månaden, skulle vara en förbättring.

Jag vill emellertid säga att arbetsmarknadsstyrelsen just i dagarna har gått ut med en skrivelse till länsarbetsnämnderna, där den pekar på att

Torsdagen den
17 maj 1973

Ang. regeringens
utnyttjande av
Haga slott

under den återstående tiden av innevarande budgetår skall man hålla beredskapsarbetena på en sådan nivå att arbetslösheten inte får vara högre än vad den var under förra året. Det syftar alltså till att åstadkomma en förbättring. Det har också sagts att de nämnder, där man inte har möjlighet att med tillgängliga medel nå det resultatet, skall inkomma till arbetsmarknadsstyrelsen med framställning om ytterligare medel. Jag vill gärna nämna det för att ge belägg för det jag har sagt om att vår strävan går ut på att vi i år skall försöka se till att vi inte drar ner beredskapsarbetena i sådan takt att vi kommer att öka arbetslösheten.

Jag har redan i mitt svar sagt att arbetslösheten är besvärande i Västerbotten, och jag har också redovisat en rad åtgärder som har vidtagits i syfte att åstadkomma en bättring. Något ytterligare har jag inte att anföra till beskrivning av situationen inom den snäva ram som enkla frågor ger för debatten.

Herr NILSSON i Tvärålund (c):

Herr talman! Jag har senast i dag haft kontakt med länsarbetsnämnden och fått följande siffror beträffande till förmedlingen anmälda lediga platser: 418 för januari, 465 för februari, 411 för mars och 405 för april månad.

I vad gäller frågan om särskilda åtgärder som skulle bidra till att förbättra sysselsättningssituationen i länet hade jag hoppats att statsrådet skulle ha någonting att säga om åtgärder i syfte att leda den ökade sysselsättning, som följer med den bättre konjunkturen, upp till skogslänen. Särskilda ansträngningar kan göras när det gäller lokaliseringsråd, kontakt med näringslivsorganisationer och olika andra sådana kontakter, som ju en regering har i samband med de här frågorna.

Jag noterar med tillfredsställelse statsrådets uttalande om beredskapsarbetena, men det är ändå inom det så att säga ordinarie näringslivet som människorna kan ges trygghet. Det är också oroande att det uttalas i den reviderade finansplanen, att även de drygt 3 000, som under senare tid ständigt har varit i omskolningsverksamhet, särskilt skall beaktas när det gäller flyttningsåtgärder.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 5 Ang. regeringens utnyttjande av Haga slott

Herr statsrådet NILSSON erhöll ordet för att besvara herr *Brundins* (m) i kammarens protokoll för den 4 maj intagna fråga, nr 203, till herr statsministern, och anförde:

Herr talman! Herr Brundin har frågat statsministern vilka regler som gäller för regeringens utnyttjande av Haga slott. Frågan har överlämnats till mig för besvarande.

Enligt medgivande av Konungen får Haga slott användas av regeringen som bostad för sådana prominenta personer från utlandet som är regeringens gäster eller ändå anses böra åtnjuta denna förmån. Efter samråd med riksmarskalksämberet disponeras slottet dessutom i begränsad utsträckning av statsministern för andra representationsändamål.

Torsdagen den
17 maj 1973*Ang. regeringens
utnyttjande av
Haga slott*

Herr BRUNDIN (m):

Herr talman! Normalt skulle jag väl ha beklagat att inte statsministern själv besvarar en fråga som riktats till honom. Det vill jag inte göra i dag, eftersom överlämnandet till statsrådet Nilsson innebär att vi får tillfälle att göra bekanskap med en i kammaren mycket sällsynt gäst.

Jag tackar för svaret. Det består utöver inledningen egentligen av två meningar. Den första står i god överensstämmelse med protokollet över hovärenden: Konungen har medgivit regeringens utnyttjande av Haga slott.

Den andra meningen innebär en nyhet som var intressant, nämligen att man efter samråd med riksmarskalkämbetet har kommit överens om att statsministern skall få använda slottet i begränsad utsträckning för andra representationsändamål.

Herr talman! Det är viktigt att konstatera att statsministern har fått den rättigheten. Det måste innebära att det är i sin egenskap av statsminister han kan utöva representation på Haga slott. Av vissa pressuppgifter framgår emellertid att där också försiggått begivenheter som rimligen inte ålegat statsministern men möjligen den socialdemokratiska partiledaren, och om det säger inte statsrådet att det föreligger något medgivande från riksmarskalksämberet. Det kanske finns skäl att vara litet mera följsam mot de överenskommelser som har träffats, så att inte det som redan har hänt utvecklas till att Haga slott blir ett den socialdemokratiska partistyrelsens allaktivitetshus.

Herr statsrådet NILSSON:

Herr talman! I och med att Haga slott har ställts till regeringens förfogande för att användas som bostad vid utländska besök har det måst skapas en viss permanent organisation. Besöken från utlandet, då Haga slott används som bostad, kommer inte tätt. Det är naturligt om man använder denna organisation för representationsändamål och för sådan representation som statsministern som regeringens representant ändå skulle utöva. Denna representation blir alltså ett naturligt utflöde av det första arrangemanget. Jag kan försäkra att de representationsändamål som slottet har använts för har stått i överensstämmelse med vad som har överenskommit med riksmarskalksämberet.

Det är givet att i en parlamentarisk demokrati är samme person både statsminister och politiker. Jag antar att även i fråga om en annan regering skulle det vara fallet, och det kan hända att herr Brundin då skulle få en annan syn på samma aktiviteter som nu har utövats av den socialdemokratiska statsministern. Men det är självklart att en statsminister i den egenskapen måste utöva representation av olika slag, riktad både mot utländska gäster och mot företrädare för inhemska intressegrupper och organisationer, och det är det som har skett.

Herr BRUNDIN (m):

Herr talman! Ett byte av regering skulle inte alls innebära något byte av åsikt för min del i den här frågan. Jag hävdar att enligt vad som framgått av pressen inte tillbörlig åtskillnad har gjorts mellan å ena sidan statsministerämbetet och å andra sidan posten som partiledare i socialdemokratiska partiet.

Torsdagen den
17 maj 1973

Ang. nedlägg-
ningen av skär-
gård- och gles-
bygdsskolor

Herr statsrådet NILSSON:

Herr talman! Jag vill råda herr Brundin att inte bygga sina slutsatser och påståenden på vad han har tagit del av i pressen. Den representation som utövats har skett i statsministerns egenskap av regeringschef.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 6 Ang. nedläggningen av skärgårds- och glesbygdsskolor

Herr utbildningsministern CARLSSON erhöll ordet för att besvara herr *Norrby*s i Åkersberga (fp) i kammarens protokoll för den 9 maj intagna fråga, nr 208, och anförde:

Herr talman! Herr *Norrby* i Åkersberga har frågat mig, om nedläggning av skärgårds- och glesbygdsskolor, t. ex. Torö skola i Stockholms län, överensstämmer med regeringens glesbygdspolitiska målsättningar.

Regeringen har i propositionen 1973:77 redovisat riktlinjer för bedömningen av skolväsendet i glesbygder med vikande elevunderlag. Prövningen i de enskilda fallen har därvid förutsatts i första hand ankomma på lokala och regionala myndigheter. Vid en sådan prövning bör statsmakternas uttalanden – t. ex. i anledning av den nämnda propositionen – givetvis vara vägledande.

Herr *NORRBY* i Åkersberga (fp):

Herr talman! Jag tackar utbildningsminister Carlsson för svaret på min enkla fråga, som ju var så enkel att man kunde besvara den med ja eller nej. Svaret var nu inte ett ja eller ett nej utan ett överlämnande av tolkningen av närmast propositionen 77 i år till frågeställaren, och jag tar mig då friheten att tolka svaret så att besvär över länskolnämndens nedläggningsbeslut i det nu aktuella ärendet kommer att bifallas. Jag kan nämligen inte finna att den aktuella nedläggningen överensstämmer med de riktlinjer som anges i propositionen 77, som jag med stort intresse har tagit del av.

Nu skall vi ju här inte diskutera ett enskilt fall utan mera diskutera principer. Och en intressant princip är då vad som avses med lokala och regionala myndigheter i detta fall. Skall det vara länsstyrelsens helhetsbedömning eller skall det vara länskolnämndens mer avgränsade bedömning vad avser principerna för glesbygdspaneringen i ett län som skall fälla utslaget? Såvitt jag kan förstå måste det vara länsstyrelsens mer övergripande bedömning.

Och i det här speciella fallet är det frågan om var gränsen skall dras mellan skärgårdsområdet och fastlandsområdet i Stockholms län som har varit utslagsgivande. Dessutom är det så att en nedläggning av Torö skola med hänsyn till de långa reseavstånd för lågstadiesbarn som blir aktuella får svårare konsekvenser för de berörda eleverna än exempelvis i Markitta – ett annat uppmärksammat skolnedläggningsärende.

Bekymret här är ju att ett nedläggningsbeslut av den typ som jag tog som utgångspunkt för min fråga kan ifrågasätta trovärdigheten i den regionalpolitik som förs. Om riktlinjerna i det riksdagsbeslut som fattades

Torsdagen den
17 maj 1973*Ang. nedlägg-
ningen av skär-
gårds- och gles-
bygdsskolor*

i höstas och som innefattade bl. a. ett uttalande från riksdagen om en servicegaranti för de orter i glesbygderna, som i dag har en någorlunda tillfredsställande service, skall ligga till grund för bedömningen, då kommer just en nedläggning av det slag som vi nu diskuterar i ett sådant läge att den inte kan betecknas som acceptabel.

De uttalanden som statsrådet själv gör i propositionen 77 -- den kommer vi att få tillfälle att behandla i nästa vecka -- tolkade jag alltså som att den nu aktuella nedläggningen inte överensstämmer med de glesbygdspolitiska riktlinjer och målsättningar som vi hoppas skall tillämpas.

Herr utbildningsministern CARLSSON:

Herr talman! Herr Norrby i Åkersberga uttalade själv att vi inte kan diskutera ett enskilt fall, och jag kan bara instämma i det.

Det problem som har föranlett herr Norrbys fråga kan ju komma att överklagas till regeringen, och jag är då skyldig att innan jag uttalar en mening ta del av samtliga de handlingar och synpunkter som kan anföras i fallet. Bli frågan föremål för ett överklagande till regeringen skall vi självfallet så snabbt som möjligt se till att ett beslut kan åstadkommas.

För dagen kan jag alltså inte göra några tolkningar. Men det är möjligt att herr Norrby sitter inne med så goda informationer och upplysningar att han för sin del kan göra det, och jag noterar hans personliga åsikter i sammanhanget som intressanta.

Herr NORRBY i Åkersberga (fp):

Herr talman! Det beslut som min fråga utgick från kommer med stor sannolikhet att överklagas, och jag fäster då stort avseende vid statsrådets uttalande om att det kommer att föranleda ett snabbt beslut. Det är av mycket stor betydelse för de människor som berörs att de får ett klart uttalande från myndigheternas sida om vilka serviceförhållanden man kan påräkna under den allra närmaste tiden, och här är det ju fråga om hur förhållandena skall vara vid höstterminens start.

Just i den här delen av Stockholms län, Torö, har man kunnat glädja sig åt en positiv befolkningsutveckling under senare år. Den utvecklingen hotas, om man inte kan med säkerhet bedöma vilka servicegarantier myndigheterna är beredda att ställa ut. Torö ingår också i det område som länsstyrelsens skärgårdsutredning i Stockholms län arbetar med, och där har man som en av sina högsta målsättningar att undvika åtgärder från myndigheternas sida som försvårar den långsiktiga, positiva utvecklingen i det aktuella planeringsområdet.

Jag tolkar alltså statsrådets kompletterande uttalande så att detta ärende kommer att få en snabb behandling, och på basis av de informationer jag har är jag personligen övertygad om att det också kommer att bli en för de berörda människorna positiv behandling av ärendet.

Överläggningen var härmed slutad.

Torsdagen den
17 maj 1973

Ang. försöksverksamheten med regionalradio i Jönköpings län

Herr utbildningsministern CARLSSON erhåll ordet för att besvara herr Wirténs (fp) i kammarens protokoll för den 10 maj intagna fråga, nr 212, och anförde:

Herr talman! Herr Wirtén har frågat mig om jag är beredd att med anledning av det framlagda förslaget om en ny regional radioorganisation medverka till att den pågående försöksverksamheten i Jönköpings län kan fortsätta efter den 15 juni.

1969 års radioutredning har nyligen lagt fram förslag rörande bl. a. lokalradio. Remissbehandlingen av utredningens betänkande pågår och jag är därför inte beredd att uttala mig om den föreslagna organisationen. Vad beträffar Sveriges Radios försöksverksamhet med lokalradio i bl. a. Jönköpings län är den av en sådan natur att det ankommer på företaget att besluta härom.

Herr WIRTÉN (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka utbildningsministern för svaret, som tyvärr är negativt.

Den 15 juni tycks således bli sista sändningsdag för den försöksverksamhet med lokala radiosändningar som nu pågår i Halland, Kirunaområdet och Jönköpings län. Det är den dagen 17 anställda i den lokalradio som jag känner bäst till, Radio Jönköping, blir friställda och får söka sig nya jobb. Och det beror inte på att de har misskött sina uppgifter. Tvärtom uttalade sig en av Sveriges Radios representanter så här i en gårdagstidning:

”Lokalradion har slagit mycket väl ut. Jag tycker det är ett svek mot lyssnarna att lägga ner verksamheten. Men, vad skall vi göra när det inte finns pengar.”

Till det kan man naturligtvis säga att denna försöksverksamhet startade med den förutsättningen att den bara skulle pågå t. o. m. den 15 juni. Men då bör man till detta också lägga för det första att Radio Jönköping har fått ett mycket positivt mottagande. Lyssnarna inom sändningsområdet har snabbt blivit vana vid sin lokalradio. Man kanske kan uttrycka det så att ett lyssnarbehov har vuxit sig starkt.

För det andra har 1969 års radioutredning, som utbildningsministern påpekade, presenterat sitt betänkande ”Radio i utveckling” med förslag om en kraftigt utbyggd lokalradio. Utredningen föreslår inte mindre än 36 lokalradioområden. Jag måste säga, herr talman, att det för mig och för många andra är mycket överraskande att man inför övervägandena om RUT 69 inte tar vara på möjligheterna att skaffa mer erfarenheter av vad en lokalradio av den typ som finns just i dessa tre försöksområden kan ge. Bättre beslutsunderlag inför en eventuell riksdagsbehandling kan man knappast få fram. Men då är de knappa sex månader som försöksverksamheten kommer att vara i gång alltför kort tid. Bl. a. följande frågor behöver belysas: Hur reagerar lyssnarna när den första periodens nyfikenhet har gått över? Hur fungerar sambandet mellan lokal press och radio i fråga om nyhetsförmedling och informationsgivning? Kan lokalradion bli ett effektivt instrument för att enskilda medborgare,

grupper och intressen skall komma till tals?

Många andra intressanta frågor kan också ställas, vilka i väsentliga delar hade kunnat besvaras med en fortsatt försöksverksamhet, och frågetecknen hade kanske då kunnat rätas ut till utropstecken.

Enligt Sveriges Radios talesmän finns det inga pengar kvar att betala en fortsatt försöksverksamhet med. Det enda som kan rädda Radio Jönköping är att staten nu går in och satsar pengar. Jag vill därför sluta med att fråga utbildningsministern: Är det inte möjligt att finna någon form för en sådan satsning?

I detta anförande instämde herr Lothigius (m).

Herr utbildningsministern CARLSSON:

Herr talman! Herr Wirténs fråga är ställd till fel person och till fel instans; den bör ställas till Sveriges Radio. Regeringen har tillsatt en utredning som övervägt och lagt fram förslag om lokalradion. Under slutskedet av den utredningens arbete startade Sveriges Radio på eget initiativ och utan hörande av regeringen en egen lokal radioverksamhet. Man bestämmer att den skall pågå till ett visst datum, och därefter anser man sig inte ha pengar till fortsatt verksamhet. Då är det naturligtvis fullständigt orimligt att regeringen skulle gå in och finansiera den fortsatta verksamheten!

Om förutsättningar för en sådan finns eller inte kan jag inte bedöma. Det måste de ansvariga på Sveriges Radio göra, och det är därför som jag – med all rätt, tycker jag – måste hänvisa herr Wirtén, och för den delen också gärna herr Lothigius, till Sveriges Radio. Det är den instans som är kompetent att svara på dessa frågor.

Herr WIRTÉN (fp):

Herr talman! Jag är fullt medveten om att denna fråga i första hand bör riktas till Sveriges Radios ledning. Det har också skett, vilket jag tror att utbildningsministern känner till. Men där har beskedet getts att det inte går att få fram några medel för fortsatt verksamhet – inte ens en begränsad sådan. I det läget tycker jag att det inte finns någon annan instans att vända sig till än regeringen för att pröva möjligheten att få medel till en fortsättning av en försöksverksamhet som – mot den bakgrund jag tidigare tecknat – måste te sig mycket väsentlig. Jag föreställer mig att det även för regeringen, i dess fortsatta handläggning av det här utredningsbetänkandet, skulle vara oerhört värdefullt att ta vara på de erfarenheter som kan vinnas genom en fortsättning av sändningarna i Halmstad, Jönköping och Kiruna. Det förvånar mig att inte utbildningsministern försöker ta vara på den chansen.

Herr utbildningsministern CARLSSON:

Herr talman! Det förvånar mig å min sida att inte herr Wirtén förstår att det är en helt orimlig väg som han vill att vi skall gå. Jag har av Sveriges riksdag inte begärt medel för att tillföra Sveriges Radio möjligheter att bedriva lokalradioverksamhet. Om jag skulle ha gjort det skulle jag ha presenterat förslag därom i årets statsverksproposition och

Nr 90

Torsdagen den
17 maj 1973

*Ang. försöksverk-
samheten med
regionalradio i
Jönköpings län*

Torsdagen den
17 maj 1973

Om en ny läroplan för tandsköterskeutbildningen

därefter skulle jag, i så fall, efter den 1 juli ha tillfört företaget dessa pengar.

Nu har vi emellertid tillsatt en utredning. Den utredningen har lagt fram sitt förslag, som för närvarande är föremål för remissbehandling. När den är klar kan regeringen komma fram till en ståndpunkt, som kanske innebär att vi föreslår lokalradio av något slag. I den mån vi skall finansiera denna verksamhet med skatter kommer vi också att yrka medel för den. I annat fall får vi göra en bedömning av om lokalradion kan inrymmas inom licensmedelsramen. Men i dag måste jag hänvisa till Sveriges Radio. Om denna verksamhet kan fortsätta eller inte får alltså bero på ett beslut av företaget och inte av någon annan.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 8 Om en ny läroplan för tandsköterskeutbildningen

Herr utbildningsministern CARLSSON erhöll ordet för att besvara herr *Anderssons* i Ljung (m) i kammarens protokoll för den 10 maj intagna fråga, nr 214, och anförde:

Herr talman! Herr Andersson i Ljung har frågat mig om jag kan lämna besked om när sådana kompletterande beräkningar gjorts, som omnämns i årets statsverksproposition, att förslag till ny läroplan för tandsköterskeutbildningen kan framläggas.

Enligt vad jag erfarit har Landstingsförbundet tagit initiativ till en förnyad översyn av läroplanen för bl. a. tandsköterskeutbildningen. Med hänsyn härtill kan jag för dagen inte ange när underlag för beslut beträffande ny läroplan för utbildningen kan föreligga.

Herr ANDERSSON i Ljung (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret på frågan. Det var kanske litet förbryllande. Det gav inte prov på den handlingskraft och den initiativförmåga som regeringen så gärna ger intryck av att ha.

En liten rekapitulation av vad som hänt i ärendet är kanske på sin plats. Litet i skuggan av den stora reformen om tandvårdsförsäkringen, som kommer att behandlas här i riksdagen om några dagar, ligger det nära till hands att aktualisera den förändring i tandsköterskeutbildningen som en ny undervisningsplan för denna utbildning innebär. Utvecklingen går på de flesta områden numera snabbt. Så har det också varit på tandvårdens, och i allra högsta grad på utbildningens, område. Vid sidan av tandläkarna finns det specialister av olika slag. I den förebyggande vården har nu tillkommit tandhygienisterna. Det ter sig mot den bakgrunden alltmer märkligt att utbildningen av tandsköterskor sker efter en läroplan som är omkring 25 år gammal. Det är väl inte utan att man kan tala om en viss obalans på tandvårdens område genom att nya specialistgrupper kommer till — jag tänker då särskilt på tandhygienisterna — medan en så grundläggande utbildning som tandsköterskeutbildningen synes stå stilla.

Såvitt jag vet har arbetet med en ny läroplan varit på gång sedan 1965.

Torsdagen den
17 maj 1973

Om en ny läroplan för tandsköterskeutbildningen

Då tillsatte medicinalstyrelsen en arbetsgrupp för att utarbeta förslag till en ny läroplan. Året därpå, innan denna grupp var färdig med sitt arbete, uppdrog emellertid Kungl. Maj:t åt skolöverstyrelsen, universitetskanslersämbetet och medicinalstyrelsen att företa en översyn av läroplanen för tandsköterskeutbildningen. Arbetet för att lösa denna fråga har alltså bedrivits dels internt inom medicinalstyrelsen, dels av medicinalstyrelsen tillsammans med skolöverstyrelsen och universitetskanslersämbetet, och ändå har man inte fått fram något förslag som ansetts tillräckligt som underlag för en ny läroplan.

I dag har vi fått veta att statsrådet erfarit att Landstingsförbundet tagit initiativ till en förnyad översyn av läroplanen för tandsköterskeutbildningen. Med hänsyn till det kan statsrådet inte säga när det kommer att hända någonting på detta område. Det flyter med andra ord.

Det är inte förvånande att de som arbetar med undervisningen i denna utbildning ställer sig frågande inför dröjsmålen. Jag tar mig friheten att fråga statsrådet: Inom vilken tidsram har skolöverstyrelsen nu att lämna de kompletterande upplysningar som omnämnts i statsverkspropositionen?

Herr utbildningsministern CARLSSON:

Herr talman! Herr Andersson i Ljung talade om regeringens handlingskraft och önskade att denna skulle ta sig uttryck också när det gäller det här speciella ärendet. Vi tvekar naturligtvis inte att fatta beslut under förutsättning att vi har ett bra underlag.

Jag kan också säga att jag delar herr Anderssons förhoppning att vi någorlunda snart skall få en lösning av detta problem; jag är medveten om att dagens situation inte är tillfredsställande. Men vi anser oss på departementet inte ha fått ett sådant underlag från de berörda intressenterna, alltså skolöverstyrelsen, socialstyrelsen och Landstingsförbundet, att vi har velat framlägga ett förslag för riksdagen. Jag har förhoppningen att förutsättningarna i höst skall vara större för att bedöma om Landstingsförbundets tandvårdspaket kan läggas till grund för bl. a. tandsköterskeutbildningen. Men i dag har jag inte till mitt förfogande ett sådant material att jag kan utlova ett exakt datum för ett förslag från regeringens sida.

Herr ANDERSSON i Ljung (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka för denna kompletterande upplysning. Den ger dess värre belägg för att de som sysslar med utbildningen på detta område får fortsätta att känna osäkerhet. Det har givits många bevis för att de verkligen längtar efter en ny undervisningsplan, och det är också anledningen till att jag har ställt min fråga. De har faktiskt inte så mycket mera att ta fasta på än statsrådets förhoppning att till hösten möjligen kunna överblicka situationen. Jag hade väntat mig att få svaret att ett förslag skulle kunna läggas fram nästa år. Det har, möjligen litet skämtsamt, sagts att 1975 borde vara ett bra år att få ta itu med den nya läroplanen, därför att det är ett jubileumsår; det är då nämligen tio år sedan man började utreda denna fråga. De som undervisar

Torsdagen den
17 maj 1973.

Ang. de biologiska och hydrografiska följderna av en tunnel mellan Helsingör och Helsingborg

på detta område säger själva att de är ett tålmodigt släkte, och jag hoppas att deras tålmod inte så länge till skall hållas under prövning.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 9 Ang. de biologiska och hydrografiska följderna av en tunnel mellan Helsingör och Helsingborg

Herr kommunikationsministern NORLING erhöll ordet för att besvara herr *Sjöholms* (fp) i kammarens protokoll för den 9 maj intagna fråga, nr 207, och anförde:

Herr talman! Herr *Sjöholm* har frågat mig, om följderna i biologiskt och hydrografiskt avseende av en tunnel mellan Helsingör och Helsingborg beaktas i den överenskommelse som den danska och den svenska regeringen träffat om en sådan tunnel.

Den svenska regeringen har förklarat sig beredd att låta en överenskommelse om en fast vägförbindelse mellan Köpenhamn och Malmö även innefatta beslut om byggande av en järnvägstunnel mellan Helsingborg och Helsingör. En förutsättning för att en överenskommelse skall träffas om tunneln är att en tillfredsställande överenskommelse kan uppnås om Köpenhamn-Malmö-förbindelsen, som enligt regeringen har prioritet.

När det sedan gäller Helsingborg-Helsingör-tunneln har regeringarna vid sina överväganden utgått från att tunneln mellan kustlinjerna skall ges den utformning och det höjdläge som redovisas i det betänkande som de danska och svenska Öresundsgrupperna lade fram år 1967. Som framgår av detta betänkande har omfattande undersökningar utförts för att klarlägga hur en tunnel kan komma att inverka på strömförhållandena i Sundet samt på utväxlingen av djupvatten och därmed på syretillförseln och fisket i Sundet. Fiskeristyrelsen har också yttrat sig över de utförda undersökningarna och över den av Öresundsgrupperna föreslagna tunnellösningen. Styrelsen har härvid godtagit att tunneln i djuprännan förläggas så som Öresundsgrupperna föreslagit, nämligen med överkanten 24 meter under vattenytan.

De undersökningar som hittills utförts är enligt min mening tillräckliga för att tunnelns utformning och höjdläge i stort skall kunna fastställas och för att följderna i biologiskt och hydrografiskt avseende av en tunnel skall kunna bedömas. Innan tunnelns utformning och höjdläge slutligt bestäms måste självfallet ytterligare undersökningar utföras. Tunnelprojektet kommer givetvis också att undergå en vattenrättslig prövning.

Herr SJÖHOLM (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret.

Människor som begriper dessa saker bättre än vad statsrådet och jag gör har uttalat farhågor för att en tunnel i Öresund skulle kunna få vådliga konsekvenser ur miljösynpunkt genom att den skulle medföra igenslamning av Sundet, som förvisso är tillräckligt förorenat som det redan är. Det förhåller sig nämligen på det sättet, att det relativt friska

vattnet till Sundet kommer norrifrån, från Kattegat, och det strömmar i bottenskiktet, under det att ytskiktet kommer från Östersjön och är förorenat vatten. Nu har som sagt människor som förstår sig på de här tingerna oroat sig över att en tunnel kan innebära att det friska vattnet hindras att rinna till i Sundet, varigenom detta blir relativt sett ännu mera förorenat.

Statsrådet säger att överkanten på tunneln skall ligga 24 meter under vattenytan. Jag har för mig att djuprännan är åtminstone 30 meter djup, och då är det väl fara för att tillströmningen av friskt vatten hindras. Att Öresund inte blivit ännu värre förorenat än det är beror just på att strömmen är så stark i den smalaste delen, mellan Helsingborg och Helsingör. Detta har i någon mån varit räddningen för Sundet från att bli ännu värre förorenat.

Man bör i alla större projekt — oavsett om det är offentliga eller privata arbeten — gå igenom miljösynpunkterna redan på planeringsstadiet, menar det parti som jag tillhör. Sedan är det för sent; det har vi sett många exempel på.

Herr talman! Jag är i alla fall glad över att det av svaret framgår att man ytterligare skall pröva de frågor som jag har berört. Jag tror att det är ytterst viktigt och att alla miljövännen i hela landet — och speciellt i de regioner som direkt berörs — är synnerligen intresserade av hur den prövningen kommer att utfalla.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 10 Ang. rätten till s. k. studeranderabatt på järnväg

Herr kommunikationsministern NORLING erhöll ordet för att besvara herr *Wijkmans* (m) i kammarens protokoll för den 9 maj intagna fråga, nr 210, och anförde:

Herr talman! Herr Wijkman har frågat om jag anser det vara rimligt att utestänga samtliga de studenter, som ej uppfyller kraven för att erhålla studiemedel, från den s. k. studeranderabatten på järnväg.

Regeringen har i februari 1973 gett SJ i uppdrag att, efter samråd med universitetskanslersämbetet, skolöverstyrelsen och centrala studiehjälpsnämnden samt efter hörande av företrädare för de studerandes organisationer, utarbeta förslag till lämplig utformning av studeranderabatten vid resor på statens järnvägar. Enligt vad jag inhämtat avser SJ att redovisa sitt förslag inom ett par veckor.

Herr *WIJLMAN* (m):

Herr talman! Jag ber först att få tacka statsrådet Norling för svaret på min fråga. Tyvärr tycker jag inte att det fanns något egentligt svar i svaret det gav ingen som helst upplysning om vad statsrådet själv har för uppfattning, ingen antydning om var regeringen står i denna fråga. Mot bakgrunden av erfarenheterna i det här ärendet tycker jag att det hade varit både lämpligt och rimligt att statsrådet åtminstone hade givit till känna en allmän principiell inställning.

Torsdagen den
17 maj 1973

*Ang. rätten till
s. k. studerande-
rabatt på järn-
väg*

För ungefär ett halvår sedan sade SJ i ett meddelande att järnvägsresor för studenter över 25 år inte vidare skulle rabatteras. Det blev en väldig opinion, framför allt från de studerandes organisationer, och så småningom desavuerade regeringen SJ och sade att en sådan princip inte kunde få gälla. Regeringen gav SJ i uppdrag att arbeta ut ett nytt förslag för att beivra det missbruk som i viss utsträckning uppenbarligen förekommit — människor har skrivit in sig på en kår och sedan utnyttjat studeranderabatten utan att studera.

Det förslag från centrala studiehjälpsnämnden som de senaste veckorna har ventilerats i pressen innebär att endast studerande som uppbär studiemedel i någon form skall komma i åtnjutande av rabatten. Det skulle, menar CSN, vara en enkel och praktisk lösning på problemet.

Vilka studerandegrupper skulle då drabbas? För det första är det hela gruppen vuxenstuderande som är över 45 år, såvida man inte kan göra speciella undantag. Sedan är det alla de som arbetar parallellt med sina studier — vi vet att de är ganska många — och som tjänar litet drygt 20 000 kronor om året. Man kanske kan tycka att 20 000 kronor om året är mycket pengar och att de därför inte behöver få en särskild rabattering på SJ. Men den standard som dessa studerande har efter skatt är ungefär jämförlig med den standard som de studerande har som lever på enbart studiemedel. Vidare skulle alla de studerande som inte kan få studiemedel på grund av att studieresultaten inte har varit helt tillfredsställande — de har inte hållit den studietakt som CSN angivit — också stängas ute från möjligheten att få den här rabatten.

Jag tycker att förslaget är ganska orimligt. Studerandegruppen är allmänt sett en betalningssvag grupp. Vi vet att bara ungefär hälften av de studerande utnyttjar studiemedel. På grund av studiemedelssystemets konstruktion väljer många att finansiera sina studier på annat sätt, att t. ex. arbeta parallellt med studierna. Att utestänga alla dessa från rabatteringen, som är en förmån som lämnas åt en betalningssvag grupp, tycker jag verkar vara ganska underligt.

I stort sett samtliga studerandeorganisationer — SFS, SECO, Folkhögskoleelevernas förbund, de vuxenstuderande — har uttalat sig negativt om förslagets inriktning. Jag tycker det vore på sin plats att statsrådet antydde var han står i frågan, annars kan det bli precis som förra gången: SJ lägger fram ett förslag och så blir det inhopp från regeringen och frågan måste utredas igen.

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! Jag tycker att herr Wijkman skall ge sig till tåls ett par veckor. Regeringen gav i februari i år SJ uppdraget att i samråd med universitetskanslersämbetet, skolöverstyrelsen, centrala studiehjälpsnämnden, de studerandes organisationer m. fl. utarbeta ett nytt förslag. Kan vi inte, herr Wijkman, låta dem hålla på med sitt arbete de ytterligare 14 dagar som de har bett om? Sedan kommer ju SJ att framlägga sitt förslag.

Om nu centrala studiehjälpsnämnden i något sammanhang — enligt någon tidningsuppgift som herr Wijkman har läst — har tänkt litet i förväg innan det kommer en samlad redogörelse från SJ, skall vi väl inte

fördens skull behöva med bara några veckors mellanrum diskutera nämndens uttalanden? Det är väl alldeles onödigt. Det kan lätt ge människor som inte känner till hur vi arbetar det intrycket att nu är en sådan historia på gång igen som vi hade i slutet på förra året. Så är ju inte alls fallet.

Ärendet är under beredning och vi får, som sagt, om ett par veckor ta del av det -- herr Wijkman, jag och alla andra i detta land. Sedan får vi bedöma resultatet av det arbetet.

Jag är inte riktigt på det klara med vad herr Wijkman är ute efter. Jag hoppas och tror tills vidare att det är av omtanke om de studerande som frågan har ställts.

Herr WIJKMAN (m):

Herr talman! Att jag har aktualiserat frågan en andra gång är riktigt, men det har inte skett två gånger sedan uppdraget gavs till SJ. Den första gången jag tog upp frågan var i december förra året, alltså innan regeringen hade gått in och lämnat uppgiften att man inte tänkte acceptera SJ:s första förslag.

Att jag aktualiserat frågan beror naturligtvis på att det varit en ganska omfattande debatt. Jag har inte bara råkat läsa detta i en tidning, utan det har förts en debatt i studentvärlden och även i den allmänna pressen om det här förslaget. Jag har här en skrivelse av den 26 april som CSN skickat till SJ, där det mycket utförligt argumenteras för den linje som jag nyss redogjorde för.

Det finns alltså åtskilliga tusen människor i det här landet som väntar otåligt på ett besked i denna fråga. Det finns naturligtvis ingen anledning att tro att vare sig de eller jag känner till den tidsplan som SJ har för detta ärende och när det kan komma ett besked. Men efter de turer som förekommit i ärendet tycker jag att det var ganska lämpligt att ställa frågan till statsrådet och höra vilken inställning statsrådet har, eftersom, med det förslag som CSN har givit, så många olika studentkategorier skulle komma att utestängas och eftersom man faktiskt bakvägen har antytt -- ingen har emotsagt det ännu -- att det skulle vara en strävan just från CSN:s sida att få in fler studerande i det studiemedelssystem som i dag bara utnyttjas av ungefär hälften av de studerande.

Detta är en aktuell frågeställning för tiotusentals unga människor i det här landet som väntar på besked. Därför är det naturligtvis intressant för mig och för dem att få en antydning var statsrådet Norling står, som ju är den som närmast skall behandla frågan i regeringen. Finner statsrådet den här lösningen oacceptabel, då är det väl ganska rimligt att ge uttryck för det, ty detta är såvitt jag förstår det enda genomarbetade förslag som kommit utöver SJ:s första förslag om 25-årsgränsen.

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! Jag kommer inte att för herr Wijkman i dag göra klart vad regeringens beslut blir, sedan vi fått SJ:s alla synpunkter med anledning av det uppdrag SJ fick i februari. Jag kommer inte heller, herr Wijkman, att säga till statens järnvägar vad man skall skriva i sitt yttrande till Kungl. Maj:t, om det är det herr Wijkman är ute efter.

Nr 90

Torsdagen den
17 maj 1973

*Ang. tidpunkten
för tillsättande
av begärd utred-
ning om förbät-
rad trafiksäkerhet*

*Om omprövning
av bestämmelser-
na angående
cykeltrafik*

SJ får skriva ett yttrande i vanlig ordning, byggt på de yttranden som SJ i sin tur har inhämtat från centrala studiehjälpsnämnden, de studerandes organisationer, universitetskanslersämbetet och skolöverstyrelsen. Jag kommer, herr Wijkman, inte att lägga mig i vad statens järnvägar säger i sitt yttrande till Kungl. Maj:t, utan regeringen kommer att bedöma den här frågan efter det yttrande som SJ skrivit i vanlig ordning utan inblandning från vare sig kommunikationsministern eller riksdagen.

Herr WIJKMAN (m):

Herr talman! Jag har inte begärt att statsrådet skall blanda sig i SJ:s skrivningar och inte heller i dess handläggning av ärendet. Men mot bakgrund av det låt mig kalla det tokiga förslag som kommit från CSN hade det inte varit särskilt märkligt om statsrådet som svar på en fråga hade uttryckt en viss uppfattning om förslaget. Nu får vi inte det beskedet. Vi har bara att respektera det och vänta på svaret från SJ. Jag hoppas innerligt att SJ inte följer CSN:s anvisningar. Skulle man göra det, får vi hoppas att regeringen är klok nog att inte följa förslaget utan ber om en ytterligare utredning av frågan.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 11 Ang. tidpunkten för tillsättande av begärd utredning om förbättrad trafiksäkerhet

Herr kommunikationsministern NORLING erhöll ordet för att besvara fröken *Hörléns* (fp) i kammarens protokoll för den 9 maj intagna fråga, nr 211, och anförde:

Fröken *Hörlén* har frågat mig när jag avser tillsätta den av riksdagen begärda utredningen om en förbättrad trafiksäkerhet.

Min avsikt är att tillsätta ifrågavarande utredning före sommaren.

Fröken *HÖRLÉN* (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka kommunikationsministern för svaret på min fråga, och jag vill bara helt kort uttrycka min tillfredsställelse över att den utredning som riksdagen på initiativ från vårt håll begärde nu verkligen kommer till stånd.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 12 Om omprövning av bestämmelserna angående cykeltrafik

Herr kommunikationsministern NORLING erhöll ordet för att besvara herr *Gustafsons* i Göteborg (fp) i kammarens protokoll för den 10 maj intagna fråga, nr 215, och anförde:

Herr talman! Herr *Gustafson* i Göteborg har frågat mig när och i vilka former omprövningen av bestämmelserna om cyklandes filkörning och

*Om omprövning
av bestämmelser-
na angående
cykeltrafik*

vänstersväng skall företas.

Frågan om lämpliga regler för cyklandes uppträdande diskuterades nyligen i riksdagen med anledning av en enkel fråga från herr Gustafson. Den regel som diskussionen utgick ifrån finns i 33 § vägtrafikkungörelsen. Där sägs att cyklande eller mopedförare som i vägkorsning ämnar färdas rakt fram eller svänga till vänster skall hålla till höger på vägen. Skall han svänga till vänster säger bestämmelsen att han först skall fortsätta genom korsningen till dess motsatta sida och svänga först när det kan ske utan hinder för den övriga trafiken.

Jag erinrade om att man i Danmark, som redan tidigare infört en sådan bestämmelse, har en omfattande cykeltrafik och därmed också större erfarenhet än i Sverige av riskerna för cyklister i tät trafik. Jag nämnde också att man från svensk sida varit medveten om att bestämmelsen inte under alla förhållanden utgör en idealisk lösning, åtminstone inte om den ges en generell tillämpning. Därför beslöts att 33 § vägtrafikkungörelsen inte skulle träda i kraft förrän den 1 maj 1974. Under tiden fram till ikraftträdandet skulle trafikförhållandena i olika slag av korsningar undersökas. Vidare skulle man ta reda på vilka möjligheter det finns att genom vägmärke, vägmarkering och liknande anordningar styra cykel- och mopedtrafiken på ett lämpligt sätt med hänsyn till förhållandena i det enskilda fallet. I den mån dessa undersökningar och de vidare erfarenheterna från Danmark gav anledning härtill, skulle de modifieringar göras av 33 § vägtrafikkungörelsen som kunde anses påkallade.

Jag vill här tillägga att frågan studeras både av statens trafiksäkerhetsverk och — inom ramen för det nordiska samarbetet — av Nordisk kommitté för vägtrafiklagstiftning. Först när resultatet av detta arbete redovisats är det möjligt att bedöma om det finns behov av någon modifiering av 33 § vägtrafikkungörelsen.

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp):

Herr talman! Jag har inte ställt den här frågan för att upprepa den debatt jag hade med statsrådet för något mer än en månad sedan, utan jag ställde den därför att det har hänt någonting sedan den debatten.

I ett mycket stort uppslaget uttalande för Göteborgs Handels- och Sjöfarts-Tidning har kommunikationsministern sagt att det enligt hans uppfattning inte finns någon anledning att ompröva den nya cykelregeln. Det tycker jag var mycket anmärkningsvärt. Det har stått odementerat, och jag har talat med vederbörande journalist som säger att det finns inget som helst missförstånd i det här fallet. Statsrådet uttryckte sig mycket klart.

Nu säger statsrådet i dagens svar att man, sedan man nu har samlat erfarenheter, kan bedöma om det finns behov av någon modifiering av 33 § vägtrafikkungörelsen. Jag anser att det är alldeles tydligt att det under alla förhållanden måste bli en modifiering. Jag vill särskilt peka på de synpunkter som framförts från den organisation som bäst känner förhållandena, nämligen Cykel- och mopedfrämjandet. Jag var för några dagar sedan med på deras årsmöte, och där fick jag ytterligare bekräftat att Cykel- och mopedfrämjandet anser att detta troligen är den mest

Torsdagen den
17 maj 1973

*Om omprövning
av bestämmelser-
na angående
cykeltrafik*

cykelfientliga bestämmelse som har förekommit i den svenska trafikpolitiken.

Cykel- och mopedfrämjandet har i en skrivelse den 30 juni förra året begärt att få framföra konkreta synpunkter. De har skrivit på nytt den 28 mars i år, men de har inte fått något svar från kommunikationsdepartementet. Därför skulle jag vilja påminna om den vädjan som jag riktade till statsrådet i den förra debatten om att ordna en konferens med experter och då inte minst tänka på Cykelfrämjandet.

I en frågestund för någon tid sedan sade statsrådet att man skall exakt veta vad man gör innan man bestämmer sig, och då skall man vara på det klara med att man har en allmän opinion, åtminstone på organisations- sidan, bakom sig.

Jag tror att det är viktigt att lyssna på vad Cykel- och mopedfrämjandet säger. Till brevet av den 30 juni fanns fogad en bilaga, ett brev från det danska cyklistförbundet, där det framhölls att den nya bestämmelsen skapat enorma problem för cyklisterna. Det är alltså inte fråga om den säkra sväng som kommunikationsministern tycks tro att det är.

Det är också mycket viktigt att man bestämmer sig i god tid, så att det inte uppstår komplikationer strax före den 1 maj nästa år. Det är utomordentligt viktigt för cyklisterna men också för trafikmyndigheterna att alla i god tid vet vilka bestämmelser som kommer att gälla.

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! Bortsett från att vi i sak kan ha litet olika uppfattning så vill jag harangera herr Gustafson i Göteborg för hans stora intresse för cykeln och för cyklismen. Vi behöver med all säkerhet många som ivrar för flitigare utnyttjande av cykeln som fortskaffningsmedel. Men jag tycker ändå att det är fel att på det sätt som herr Gustafson gör i dag och som han gjorde vid det förra tillfället låsa sig fast vid *en* i och för sig väl renommerad organisation, nämligen Cykel- och mopedfrämjandet.

Man kan konstatera – det sade jag förra gången – att den nya regeln är väl underbyggd genom de åsikter som i olika sammanhang framförts från de ansvariga myndigheterna och organisationerna. Nu görs det gällande att de myndigheter och organisationer som står bakom rekommendationen skulle ha ändrat uppfattning. Det är inte riktigt. Visserligen har Cykel- och mopedfrämjandet gjort en anmärkningsvärd helomvändning, men i övrigt står alla remissinstanser som jag tidigare har talat om fast vid sin ståndpunkt – rikspolisstyrelsen, skolöverstyrelsen, vägverket, NTF osv. – och det är ju inte heller vilka myndigheter och organisationer som helst.

Jag tog med mig upp i talarstolen den senaste broschyren från Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande. Den heter "Så cyklar vi fr. o. m. 1 maj". Jag kan inte läsa upp den, ty tiden räcker inte till för det. Jag vill bara rekommendera herr Gustafson och andra som är intresserade av denna mycket seriösa organisations synpunkter på cyklisternas framtida trafikregler att läsa denna broschyr. I broschyren inte bara refereras den nya bestämmelsen, utan där dokumenteras klart nyttan av förändringen.

Jag vill dessutom gärna ha sagt, för att all osäkerhet i det här fallet

skall skingras, att vi skall ju, herr Gustafson, göra de modifieringar som vi eventuellt kan behöva göra fram till den 1 maj nästa år. Vi skall inte alls gå raskt fram, utan vi skall i all utsträckning ta hänsyn till vad vi kan få fram från andra länder och från våra egna organisationer.

Det brev som herr Gustafson nämnde att Cykel- och mopedfrämjandet sänt till mig skall naturligtvis besvaras, lika väl som alla andra får svar på sina brev. Men det kan ju tänkas att det var så pass få dagar sedan det kom att vi ännu inte haft möjlighet att besvara det.

Sammantaget, herr Gustafson, vill jag säga att det viktiga i det här läget är att myndigheterna, med tips från organisationerna, gör den modifiering som eventuellt kan vara nödvändig men att vi tänker på vad NTF säger i sin senaste broschyr, nämligen att det inte finns något säkrare sätt för cyklisten att ta sig fram än enligt de nya regler som här är framskapade. Cyklisten är oskyddad. Bilisten sitter i sitt fordon och är ganska skyddad.

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp):

Herr talman! Det första brevet från Cykel- och mopedfrämjandet sändes den 30 juni 1972. Det andra sändes den 28 mars 1973. I båda fallen borde det ha funnits tid att svara. Men det viktigaste är inte ett mer eller mindre formellt svar på breven, utan det viktigaste är att organisationen får tillfälle att framföra sina synpunkter. Och den är sannerligen inte ensam om sin uppfattning. Jag litar inte bara till den organisationen. Jag är själv cyklist.

Om man skall åka i stadstrafik med de nya trafiksepareringar som finns i form av filkörning, går det helt enkelt inte att färdas på cykel. Jag tror att dessa regler kommit till därför att man under lång tid räknade med cykeln som ett fordon, vilket skulle försvinna ur trafiken; den betraktades som en leksak eller någonting som man använde för motion på särskilda cykelvägar.

Numera är det dock önskvärt att cykeln betraktas som ett trafikmedel, inte minst i tätortskärnorna för att därigenom få bort en del av biltrafiken. Jag har i annat sammanhang nämnt en avdelningsdirektör i statens planverk, som försökte cykla till riksdagshuset, men som omedelbart efter parkeringen anmodades bortföra cykeln, vilken annars skulle bortföras med hjälp av en traktor.

Här framkommer en gammalmodig syn på cykeln och dess ställning. Vi måste få regler som gör att cyklisten kan färdas även i stadstrafiken. Därför måste dessa regler ändras.

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! Herr Gustafson i Göteborg och jag har väl varken tid eller möjlighet att här i kammaren bedriva trafikundervisning för varandra under den tid som står till förfogande vid besvarande av en enkel fråga. Låt mig sluta med att säga att det ändå får anses uppenbart att ju fler gånger en cyklist måste korsa en körfil, desto farligare är det för honom eller henne. Det kan väl inte herr Gustafson neka till.

Att införa en generell plikt för bilförare att väja för cyklister, är väl ändå orealistiskt. I stället måste man väl här som i andra fall följa den

grundläggande principen att det i första hand är den som byter körfält eller på annat sätt ändrar sin placering i sidled som skall ta hänsyn till övrig trafik. Den naturliga lösningen har ju därför varit att genom den form av trafikseparering som det här är tal om minska riskerna för cyklisterna och få trafiken att löpa smidigare bilister och cyklisterna emellan. Detta är grundtanken. Ju oftare en cyklist måste korsas en körfil desto farligare måste det väl ändå vara för honom. Chansen att klara sig är väl större om han korsas den en gång än om han måste korsas den flera gånger.

Situationen för dagen är att vissa problem finns kvar att lösa i detta sammanhang. Vi skall studera dem och göra de modifieringar som kan behövas, och jag räknar med att de undersökningar som nu satts i gång skall vara slutförda under hösten innevarande år.

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp):

Herr talman! Jag har inte begärt att cykeln skall få företräde vid filkörning. Det är helt naturligt att cyklisten, om han ämnar byta fil, är skyldig att se till att detta går att genomföra utan hinder för bakomvarande trafik.

Vad jag har begärt är att cyklisten skall ha rättighet att delta i filkörningen. Det får han inte enligt de nya reglerna. Om vi har tre filer som går åt tre olika håll måste jag efter den 1 maj 1974, om ingen ändring sker, ha min cykel på innersta högersidan av den innersta filen. Jag får icke gå över till någon annan fil, och jag får sedan när jag kommer fram till korsningen inte passera de heldragna linjerna. Som regeln nu är utfärdad kan cykeln inte delta på samma sätt som övriga trafikmedel. Cyklisten måste, såvitt jag förstår, åka fram till övergångsstället och gå med cykeln över övergångsstället för fotgängare. Jag tycker inte att cykeln skall bli ett tredje rangens trafikmedel.

Jag skulle önska att kommunikationsministern kallar till en liten "hearing" med Cykelfrämjandet och andra organisationer – får jag vara med är jag mycket tacksam men det går nog bra ändå. Det skulle då bli möjligt att diskutera igenom dessa saker ordentligt.

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! Bara en enda sak till. Jämlikhet är naturligtvis bra och nyttig och den skall vi syssla med i alla tänkbara sammanhang. Men här är det trots allt en fråga om jämlikhet parad med trafiksäkerhet. För mig är i det här ögonblicket trafiksäkerheten för den oskyddade cyklisten faktiskt att föredra framför en liten men kanske ändå märkbar form av jämlikhet med bilisten. För mig väger trafiksäkerheten för cyklisten lite över jämfört med jämlikheten.

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp):

Herr talman! Jag vill då hänvisa till brevet ifrån danska cykelförbundet som säger att i flera hänseenden är det farligare för cyklisten enligt de nya reglerna än enligt de gamla. Det tycker jag ytterligare understryker behovet av att vi får tillfälle att ordentligt resonera igenom de här frågorna.

Överläggningen var härmed slutad.

Torsdagen den
17 maj 1973

Ang. upphandlingen av statsbidragsberättigade vägarbeten

Herr kommunikationsministern NORLING erhöll ordet för att besvara herr *Lothigius'* (m) i kammarens protokoll för den 10 maj intagna fråga, nr 216, och anförde:

Herr talman! Herr *Lothigius* har frågat mig om jag anser det lämpligt och i överensstämmelse med principerna för upphandling av statsbidragsberättigade vägarbeten att huvudentreprenör utses utan föregående anbuds förfarande.

Om herr *Lothigius* med sin fråga avser det förhållandet att vägverket åtar sig att utföra väg- och gatuarbeten till vilka statsbidrag utgår gäller följande bestämmelser.

Enligt kungörelsen (1971:955) om statsbidrag till väg- och gatuhållning i vissa kommuner utgår ej bidrag till arbete som utförts på entreprenad, om ej kommunen i tillämpliga delar iakttagit gällande bestämmelser angående upphandling och arbeten för statens behov eller vägverket godkänt entreprenören.

Verket är givetvis oförhindrat att inom ramen för den aktuella tillgången på egna resurser och i övrigt då det bedöms vara rationellt åta sig arbeten. Enligt sin instruktion får vägverket biträda kommun eller enskild med utlåtande, undersökning eller annat arbete om det är av allmänt intresse för vägväsendet. Det bör i sammanhanget observeras att vägverket vid produktion i egen regi upphandlar betydande delar på s. k. delentreprenad.

Herr *LOTHIGIUS* (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka kommunikationsministern för svaret på min fråga. Samma fråga skulle jag kunna ställa till flera statsråd, givetvis om andra förhållanden, men med liknande innehåll. Vi har fått uppleva hur man många gånger och med olika motiveringar åsidosätter en sund och lämplig konkurrens här i landet. Om detta sätts i system får vi förr eller senare uppleva ett monopol.

Min fråga är motiverad av att exempelvis kommuner som får statsbidrag till sitt byggande låter vägverket bli huvudentreprenör utan anbudskonkurrens. Skall det vara så, herr kommunikationsminister? Jag har inte fått något riktigt klart svar på den frågan.

Jag kan förstå motivet att vägverket behöver klara sysselsättningen för sina anställda. Men samtidigt måste enskilda entreprenörer avskeda folk, på grund av att det inte sker någon anbudsgivning.

Man anmärker på att enskild företagsamhet inte kan skapa trygghet för sina anställda, och man lagstiftar i det sammanhanget, samtidigt som staten själv förser sig med arbete utan den riktiga konkurrensen. Vi har upplevt hur vägverket ibland tagit ganska lätta bygguppdrag utan anbud för att sedan låta enskilda stå till förfogande med expertis och kunnande och dyra maskiner där det passar. Det måste gå att få fram ett objektivt system för den fördelning som skall ske. Ett riktigt och lämpligt konkurrenssystem tjänar ju både kommunen och staten i längden på. Jag hoppas att det svar som jag har fått i praktiken innebär stöd åt min uppfattning i den här frågan.

Torsdagen den
17 maj 1973

*Ang. upphand-
lingen av stats-
bidragsberättigade
vägarbeten*

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! För att belysa omfattningen av den fråga som herr Lothigius och jag diskuterar, alltså omfattningen av de kommunala vägbyggnadsarbeten som vägverket utför, kan jag nämna att 1972 uppgick de till ca 80 miljoner kronor, varav drygt 30 miljoner avsåg s. k. delentreprenader. Det skall man jämföra, herr Lothigius, med det totala statsbidraget till kommunerna för vägbyggandet som för samma år uppgick till 330 miljoner kronor. Ligger man sedan till att kommunerna med egna medel finansierar betydande väg- och gatuinvesteringar, vill jag nog gärna ha sagt att vägverkets andel framstår som relativt blygsam. Det måste väl också vara rimligt att kommunerna om de så önskar tar till vara den erfarenhet och det kunnande som finns inom vägverket när det gäller både byggande och andra uppdrag. Jag vill också ha sagt att för vägväsendet i dess helhet måste det rimligtvis vara av värde att vägverkets fasta resurser kan utnyttjas på ett effektivt sätt. I de fall vägverket åtar sig arbeten bör det också vara en garanti för att arbetena utförs rationellt och till lägsta möjliga kostnader. Ersättningen till verket grundar sig ju på verkets självkostnader. På dessa lägger man ett omkostnadspåslag om för närvarande 5 procent. Uppdragen förplaneras och kostnadsberäknas innan de utförs i samproduktion med egna byggnadsprojekt.

I de här fallen utför således vägverket byggnadsarbetena på en vägsträcka i dess helhet oberoende av att väghållningsansvaret kan vara delat mellan staten och en kommun, vilket jag också tycker att man skall ta med i beräkningen och vilket jag anser vara rationellt.

Herr LOTHIGIUS (m):

Herr talman! Jag kan förstå kommunikationsministerns argumentation, men den är dock icke ett fullständigt svar på min fråga. Min mening är att i varje sammanhang skall man för att det skall gå riktigt till begära ett konkurrensförfarande. Detta är ett område som är känsligt för staten, och just för att det är känsligt måste man upprätthålla vissa kriterier för upphandlingen och tillämpa ett så objektivt system som möjligt. Staten lämnar bidrag och drar nytta av det som mottagare och producent. Man får alltså dubbel nytta av bidraget. Just därför måste staten uppträda objektivt. Vårt land vinner ju ingenting från sysselsättningssynpunkt om staten utser entreprenören utan konkurrens, men landet och statskassan förlorar på det. Kommunikationsministern och jag är nog överens om att det är känsligt, men för att hålla demokratin frisk och levande är alltså den här frågeställningen aktualiserad. Det behövs en påminnelse då och då om detta här i riksdagen.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 14 Föredrogs, men bordlades åter konstitutionsutskottets betänkanden nr 21 och 22, lagutskottets betänkande nr 18 samt utbildningsutskottets betänkande nr 30.

Torsdagen den
17 maj 1973

*Samhällets mark-
politik, m. m.*

Föredrogs civilutskottets betänkande nr 18 i anledning av dels förslag i propositionen 1973:22 till lag om ändring i förköpslagen (1967:868), dels motioner angående samhällets markpolitik m. m.

Kungl. Maj:t hade i propositionen 1973:22, under återopande av utdrag av statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 9 februari 1973, och lagrådets protokoll såvitt här var i fråga, föreslagit riksdagen att anta vid propositionen fogat förslag till lag om ändring i förköpslagen (1967:868).

Förslaget innebar den ändringen att kommun skulle kunna utöva förköp även när försäljning omfattade tomträtt.

Övriga förslag i propositionen behandlades i civilutskottets betänkande 1973:20.

I detta sammanhang hade behandlats

dels de vid riksdagens början väckta motionerna

1973:362 av herr Hermansson m. fl. (vpk) vari föreslagits att riksdagen uttalade sig för ett successivt överförande av privata flerfamiljshus i samhällets ägo samt hos regeringen hemställde om utarbetande av en plan för genomförandet av denna målsättning,

1973:865 av herr Adolfsson (m) vari hemställts att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om tilläggsdirektiv till bostadsutredningarna med de förslag och önskemål som i motionen framförts,

1973:866 av herr Adolfsson (m) vari hemställts att riksdagen hos Kungl. Maj:t begärde förslag till lagstiftning syftande till att ge kommunerna skyldighet att sälja mark till enskilda för bebyggelse,

1973:878 av herrar Sundgren (s) och Hammarberg (s) vari hemställts att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om förslag till sådan lagändring att förköpslagens regler blev tillämpliga även vid marköverföring i samband med fastighetsreglering enligt fastighetsbildningslagen,

1973:1561 av herr Hermansson m. fl. (vpk) vari föreslagits att riksdagen beslutade att till byggnadslagen skulle fogas en bestämmelse om att endast samhällsägda mark fick stadsplanläggas,

1973:1567 av herrar Lindkvist (s) och Persson i Karlstad (s), såvitt här var i fråga,

dels de i anledning av propositionerna 1973:21 respektive 1973:22 väckta motionerna

1973:1631 av herr Lindkvist (s) vari, såvitt här var i fråga (yrkandet 2), hemställts att riksdagen som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna att kommunerna borde förvärva saneringsfastigheter i ökad omfattning samt

1973:1927 av herr Wennerfors m. fl. vari, såvitt här var i fråga, hemställts att riksdagen skulle besluta avslå det vid propositionen 1973:22 fogade förslaget till lag om ändring i förköpslagen.

Frågor om statens finansiella stöd till kommunerna för markförvärv

Torsdagen den
17 maj 1973

*Samhällets mark-
politik, m. m.*

samt här ej upptagna delar av motionerna 1973:1567 och 1973:1631 behandlades i civilutskottets betänkande 1973:19. Här ej behandlade delar av motionen 1973:1927 togs upp i civilutskottets betänkande 1973:20:

Utskottet hemställde

1. beträffande en aktiv kommunal markpolitik m. m. att riksdagen skulle avslå motionerna 1973:362, 865, 866 och 1561,
2. beträffande kommunala förvärv av saneringsfastigheter att riksdagen med bifall till motionen 1973:1631, yrkandet 2, som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört,
3. beträffande översyn av förköpslagen (1967:868) m. m. att riksdagen som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört,
4. beträffande ändring i förköpslagen (1967:868) att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen 1973:1927 i denna del skulle anta vid propositionen 1973:22 fogat förslag,
5. beträffande fastighetsreglering att riksdagen i anledning av motionen 1973:878 som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört,
6. beträffande kommunal förköpsrätt till förmån för bostadskooperativt företag att riksdagen skulle avslå motionen 1973:1567, yrkandet 2.

Reservationer hade avgivits

1. beträffande en aktiv kommunal markpolitik m. m.
 - a. av fröken Ljungberg (m) och herr Wennerfors (m) som ansett att utskottet under 1 bort hemställa,
att riksdagen med bifall till motionen 1973:865 och i anledning av motionen 1973:866 samt med avslag å motionerna 1973:362 och 1561 som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anfört,
 - b. av herr Claeson (vpk) som ansett att utskottet under 1 bort hemställa,
att riksdagen med bifall till motionerna 1973:362 och 1561 samt med avslag å motionerna 1973:865 och 866 som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanten anfört,
2. beträffande kommunala förvärv av saneringsfastigheter av fröken Ljungberg (m) och herr Wennerfors (m) som ansett att utskottet under 2 bort hemställa,
att riksdagen skulle avslå motionen 1973:1631, yrkandet 2,
3. beträffande översyn av förköpslagen m. m. av fröken Ljungberg (m) och herr Wennerfors (m) som ansett att viss del av utskottets yttrande skulle ha av reservanterna angiven lydelse,
4. beträffande lag om ändring i förköpslagen av fröken Ljungberg (m) och herr Wennerfors (m) som ansett att utskottet under 4 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1973:1927 i denna del skulle avslå Kungl. Maj:ts förslag,

Nr 90

Torsdagen den
17 maj 1973

*Samhällets mark-
politik, m. m.*

5. beträffande kommunal förköpsrätt till förmån för bostadskooperativt företag av fröken Ljungberg (m) och herr Wennerfors (m) som ansett att viss del av utskottets yttrande skulle ha av reservanternas angiven lydelse.

Herr WENNERFORS (m):

Herr talman! Först vill jag påpeka att riksdagens behandling av propositionen 22 kan te sig förbryllande, då behandlingen redovisas i två betänkanden från civilutskottet, nämligen nr 18 och nr 20. Närmast skall jag således tala enbart om betänkandet nr 18, som behandlar propositionen 22 i den del som gäller förköpslagen, jämte motioner angående samhällets markpolitik. Skulle lyssnarna på grund av detta tillvägagångssätt brista i uppmärksamhet har jag förståelse för det. Ämnet är dessutom komplicerat.

Utskottsmajoriteten går tillbaka till 1967 års bostadspolitiska beslut i riksdagen för att belysa hur samhället såg på ägandeprinciperna i markpolitiskt avseende. Det var den s. k. förköpslagen som då tillkom och därigenom blev en viktig milstolpe i utvecklingen mot den s. k. aktiva kommunala markpolitiken.

Aktiv kommunal markpolitik låter verkligen "aktivt", konstruktivt och positivt. Men de flesta i kammaren vet att i detta begrepp ligger ideologiskt och i hög grad kontroversiellt sprängstoff. Marksocialisering är vad det är. Det finns de som t. o. m. tar uttrycket konfiskation i sin mun, och alldeles särskilt används uttryck av detta slag om man går tillbaka i tiden inte bara till 1967 utan till vad som började hända på det här området på 1940-talet.

Jag har tidigare i kammaren redovisat alla de årtal och riksdagsbeslut som tillsammans bildar alla de socialistiska stegen mot en i det närmaste total marksocialisering. Jag skall inte upprepa dem i dag. Den stora allmänheten har i dagarna fått en sådan redovisning i sina brevlådor genom vår villaägarbroschyr, där detta framställs på ett utomordentligt instruktivt sätt.

År 1967 uttalade riksdagen, erinrar utskottsmajoriteten, att

1. den s. k. aktiva kommunala markpolitiken, dvs. marksocialiseringen, har en central betydelse i planeringen av bostadsbyggandet,
2. den är nödvändig för att samhället skall få en tillfredsställande kontroll över samhällsbyggnadsprocessen,
3. förvärv av mark skulle kommun göra för att ge kommunerna ett dominerande inflytande (den s. k. markberedskapen skulle säkerställa minst 10 års byggande),
4. kommunens mark skulle upplåtas också med tomträtt,
5. de s. k. självkostnadsbestämda företagen skulle ha en dominerande ställning inom nyproduktion.

Utskottsmajoriteten pekar vidare på besluten från december 1971 och december 1972 beträffande expropriationslagen och frågan om de s. k. glesbebyggelse- respektive tätbebyggelsebegreppen.

Torsdagen den
17 maj 1973

*Samhällets mark-
politik, m. m.*

Det har med andra ord hänt stora ting på marklagstiftningens område de senaste åren. Herr statsrådet Lidbom borde vara ganska nöjd. Men om han till äventyrs skulle vara nöjd – är övriga markpolitiker inom hans block nöjda? Nej, hjälpmedlen för en aktiv kommunal markpolitik bör inte bara samordnas inbördes, skriver utskottsmajoriteten, de bör även ”samordnas med nya uttryck för samhällets mark- och bostadspolitiska målsättningar”.

Så visionärt talar således utskottets majoritet, bestående av socialdemokrater, centerpartister och folkpartister. Kommunisterna vill självfallet gå ytterligare en bit åt vänster, vilket framgår av deras reservation. Vad mån de bli? Jag inbillade mig att den senaste tidens utveckling skulle ha gjort klart för statsrådet Lidbom och andra att det är i hög grad tidsenligt att äga sin stuga och den gräsplätt som stugan står på.

I propositionen 122 år 1971 om förslag till ändringar i expropriationslagen uttalade som bekant herr Lidbom att det numera ter sig helt otidsenligt att äga. För något år sedan tycktes inte moderata samlingspartiets ståndpunkt i markfrågorna bekymra regeringen särskilt mycket. Vi betraktades som ett litet parti på högerkanten, vars politiska uppfattning man kunde nonchalera i detta liksom även i andra fall.

Sedan dess har regeringen gjort reträtt i den ena frågan efter den andra. Man kan peka på skattefrågan, rättstryggheten och icke minst bostadspolitikens inriktning, som vi skall behandla senare i dag. Kan det möjligen bero på att det lilla partiet till höger har varit det parti som noggrannast lyssnat till rörelsen? Tänk, om regeringen också lyssnade till vad rörelsen har att säga beträffande markpolitiken. Jag skulle ha velat ställa frågan till herr Lidbom: När gör ni reträtt också i markpolitiken?

Att man emellertid på det hållet är en smula fundersam blev jag inte minst varse i morse när jag gick ut till brevlådan för att hämta tidningar. Det blåste gräsligt kallt genom pyjamasen, men vid upptäckten av socialdemokraternas senaste flygblad blev jag faktiskt varm till sinnes. Jag har flygbladet i min hand, och det står där med så stora bokstäver att kamraterna i kammaren kanske kan läsa det själva: ”Högerkrafterna vinner terräng”. Med tacksamhet tänkte jag på alla grannar och allt folk i Sollentuna och i Stockholms län – alltså min valkrets – som får ytterligare en påstötning om att moderata samlingspartiet går framåt. Men så slog mig plötsligt frågan om moderata samlingspartiet i Stockholms län skulle vara med och betala det här flygbladet. Vi har inte hört något, och jag vill säga här att vi har inte budgeterat någon sådan kostnad. Om det nu skulle bli tal om det, måste det bli avdrag för en del skönhetsfläckar i det här budskapet. Det påstås nämligen att vi moderater stöder markspekulation. Detta är lögn. Vad vi gör är att vi stöder alla de hundratusentals svenskar som äger en markbit eller ett hus. Vi stöder inte minst alla de unga familjer som i dag drömmer om en egen liten täppa, ett egnahem eller ett fritidshus. Vi stöder alla de skärgårdsbor för vilka den enskilda äganderätten utgör en förutsättning för att de skall kunna medverka till den levande skärgård och den levande glesbygd som vi alla är överens om att inte bara *tala* för utan också *arbета* för. Således stöder vi också principen att blir en enskild fräntagen mark eller förfoganderätten över marken, så skall han också ha ersättning för denna mark. Vi

försvaret inte markspekulation – vad detta nu egentligen är – vare sig det är en enskild eller det är staten som oskäligt roffar åt sig. Jag bor 1 200 meter från Järvafältet norr om Stockholm. Jag vet hur det gick till när staten sålde Järvafältet. Staten tog ut ett så högt pris att sollentunaborna nu måste välja mellan att förstöra den här vackra naturmiljön med ett fyrverkeri av höghusområden i asfalt och betong eller att rädda Järvafältet och låta det bli den gröna lunga som Storstockholm så innerligt väl behöver – men det skulle samtidigt medföra en skattehöjning för sollentunaborna på nära 2 kronor.

Vidare påstås det i det här flygbladet att högerpartiets uppfattning om strandlagen i början av 1950-talet skulle vara exemplet på att vi vill skydda markspekulanterna. Detta är totalt felaktigt. Dessutom måste det vara ont om argument för 1973 års socialdemokrater, som måste hänvisa till beslut som 1950 och 1952 års riksdagar fattade.

Herr talman! I reservation nr 1 a till betänkande nr 18 framhåller fröken Ljungberg och jag att det totala kommunala ägarmonopolet måste motverkas. Den s. k. aktiva kommunala markpolitiken skall endast ta sikte på markförvärv som är oundgängligen nödvändiga för vägar, gator, skolor, kommunalhus och i övrigt de allmänna anordningar som måste göras till kommunmedlemmarnas bästa. När dessa självklara allmänna och gemensamma intressen tillgodosetts bör kommunen i stället främja ett överförande av mark och bostäder i enskild ägo. Detta är syftet med motion 865 och delvis med motion 866 av herr Tage Adolfsson.

I motion 1631 hemställer herr Lindkvist att kommunerna bör förvärva saneringsfastigheter i ökad omfattning; vi skall ju så småningom mera behandla saneringsfrågorna. Detta uttalas också i proposition nr 21 av inrikesministern. Utskottets majoritet ansluter sig också till den här tanken. Vi moderater i utskottet hävdar den motsatta ståndpunkten i reservation nr 2.

I reservationen 3 tar vi avstånd från förslaget om en ytterligare översyn av förköpslagen med det syfte som jag tidigare berört. Vad vi nu behöver är en översyn av den markpolitiska lagstiftningen som syftar till att avskaffa onödiga och doktrinära samhällsingripanden. Vidare tillstyrker utskottet förslaget till ändring i förköpslagen varigenom förköp avses kunna utövas även när försäljningen omfattar tomträtt. Förslaget avstyrks i vår reservation nr 4.

Slutligen har socialdemokraterna herrar Lindkvist och Persson i Karlstad i en motion krävt att hyresgäster skall genom bostadskooperativt företag kunna förvärva fastighet med flerfamiljshus. Utskottet anser att detta syfte kan uppnås redan inom ramen för gällande lagstiftning.

I reservationen 5 anför vi att en önskan om att förvärva fastigheter kan tillgodoses genom att kommunen erbjuder fastigheter till försäljning.

Jag yrkar således, herr talman, bifall till reservationerna 1 a och 2–5.

Avslutningsvis vill jag bara understryka att personlig äganderätt, fri företagsamhet och spridning av ägandet utgör, enligt vår uppfattning, avgörande förutsättningar för ett stigande materiellt västånd. Den enskilde medborgarens rätt och möjligheter att äga och förvalta fast egendom utgör en betydelsefull faktor i ett framåtskridande demokratiskt samhälle. Äganderätt ger trygghet och oberoende. Dessa grundlägg-

gande principer har varit och kommer att vara vägledande för moderata samlingspartiets agerande i och utanför riksdagen. Denna politik korreponderar också mycket väl med principen att vi skall bevara det allra bästa av det gamla och väga det samman med det allra bästa av det nya.

Herr TOBÉ (fp):

Herr talman! I den första versionen av dagens talarlista stod herr Grebäck före mig, och jag hade tänkt att i huvudsak instämma med honom. Nu får väl han rollen att försöka instämma med mig i stället; det kanske kan avkorta det hela.

Innan vi har den årliga bostadsdebatten skall vi nu av viss anledning debattera markpolitiken. Det kan synas ganska överflödigt, eftersom vi under de två senaste riksdagarna har haft ingående markpolitiska debatter. Vi har ju fått ny expropriationslag, debatterat följdverkningar av riksplaneringen osv. Nu har inga direkta nyheter presenterats. Dagens markdebatt har hängts upp på en mycket skör tråd – en obetydlig följdändring i förköpslagen, som jag på en gång ber att få tillstyrka. Det är svårt, tycker jag, att i anledning av denna del av propositionen 22 elda upp sig till något antisocialiserings- eller antikommunaliseringspatos, sådant som det finns uttryck för i moderaternas reservationer och nu senast i herr Wennerfors' anförande.

Folkpartiets allmänna inställning till den kommunala markpolitiken är den att kommunerna bör ha en god markberedskap utan att ha markmonopol, och bostadsstyrelsens sikte på mark för tio år framåt kan man tycka vara riktigt i många fall. Det behöver inte nödvändigtvis vara egen mark. Huvudsaken är att man har mark tillgänglig för planläggning, för bebyggelse i rätt tid och på rätt plats, frivilliga förvärv kombinerade med överenskommelse med markägare som är villiga att bygga på de villkor som kommunen vill ställa upp för sin bostadsförsörjning – kommunerna är ju ansvariga för bostadsförsörjningen enligt lag.

Då kommer förköpet in i bilden, och det är naturligtvis en ganska slumpartad typ av förvärv. Kommer det ett förköpstillsfälle, utnyttjar man det om det är hyggliga priser och i övrigt lämpligt. Man kan inte basera sin markpolitik på förköp, men det är klart att det är ett komplement. Att möjligheten finns medför ju att man kan göra bättre frivilliga förvärv än tidigare.

Men att samla på sig mycket mark är egentligen ett ganska klumpigt sätt att klara sin planberedskap. Det borde naturligtvis vara mycket finare om man kunde genom planmonopol och genom riktlinjer på annat sätt utföra sin kommunala planläggning utan att behöva ligga med mark tio år framåt räntelöst, och marken skulle under tiden kanske också bli använd på ett bättre sätt.

Det finns också andra nackdelar med att kommunerna äger marken. I samband med att de här intressena från allmänheten, från dem som redan bor i och från dem som skall bo i de nya bostadsområdena, kommit till uttryck har det visat sig att när kommunen behärskar hela markinnehavet blir utställningen av planförslag en formsak. Man har ingen annan än sig själv att kalla, det hela går förbi allmänheten. Har man några enskilda markägare med kan det hända att planförslaget blir mera uppmärksam-

mat även av den allmänhet som inte är markägare. Många gånger har man sagt att det här har skett i full demokratisk ordning enligt byggnadsstadgan och byggnadslagen, men kommunen ägde all mark och det fanns ingen anledning att höra någon annan.

Det är alltså en nackdel med detta, och den bör kommunerna uppmärksamma när de gör sitt planarbete. Då kan vi få en allmän debatt om planläggningen av bostadsområdena, och den skall enligt mitt sätt att se ske på programstadiet, redan innan planerna ställs ut.

Det är möjligt att någon typ av lösning kan komma till stånd genom de utredningar som pågår beträffande både planlagstiftningen och bostadsförsörjningen, så att kommunerna inte skall behöva äga all mark. I varje fall arbetas det i den riktningen.

Beträffande ändringen av förköpslagen vill jag bara påpeka att den gäller ju inte all mark. Först och främst skall marken lämpa sig för tätbebyggelse, och man räknar med att det är främst obebyggd eller glesbebyggd mark, men även mark för city- och bostadssanering som skulle kunna vara med. Men i möjligheten att förköpa ligger inte sådan mark som skall användas för det ändamål för vilket den för närvarande utnyttjas, utan det skall vara fråga om att en förändring kan ske eller i varje fall är tänkbar inom överskådlig tid. Saneringsutredningen har nu uppmärksammat att tomträttsfastighet faller utanför bestämmelserna. Man påvisar att i många kommuner, t. ex. Stockholms kommun, är 40 procent av all bostadsmark upplåten med tomträtt, och det vore då egendomligt om fastigheter som ser ut på precis samma sätt och används på samma sätt skall ha svagare ställning om det är fråga om äganderätt än om det är fråga om tomträtt och att man i det förstnämnda fallet inte skall kunna förköpa marken. Jag tycker det är alldeles riktigt att man gör vad jag vill kalla denna följdändring av förköpslagen.

Jag skulle avslutningsvis vilja knyta några reflexioner till utskottets behandling av motionen 1567 av herr Oskar Lindkvist och herr Magnus Persson. Det är yrkandet 2 i motionen som berör dessa frågor om förköp, och där föreslår man en rätt för bostadskooperativt företag att utöva förköpsrätt, eventuellt subsidiärt genom att först kommunen och sedan det bostadskooperativa företaget förvärvar fastigheten. Jag skulle vilja varna motionärerna för att tro att utskottet har gjort en välvillig skrivning här. Man kan förledas att tro det när man läser betänkandet, men utskottet har i klartext sagt ungefär följande: Om kommunen genom förköp – eller på annat sätt för all del – förvärvar fastigheten står det kommunen fritt att bestämma hur fastigheten skall disponeras. Kommunen kan alltså avgöra om man skall behålla den, om man skall överlåta den med äganderätt eller om man skall upplåta den med tomträtt. En inskränkning finns naturligtvis; det gäller den underliga och många gånger påpekade felaktigheten i expropriationslagen att man kan exproprieras bara därför att man säger att man skall upplåta fastigheten med tomträtt. Då måste man naturligtvis upplåta fastigheten med tomträtt även om det skulle dröja 50 eller 100 år innan man gör det. Men annars har kommunen alltså fritt förfogande – man kan behålla fastigheten, man kan överlåta den med äganderätt eller man kan upplåta den med tomträtt. Villkoret för förköp är emellertid att det inte får utövas på

Torsdagen den
17 maj 1973

*Samhällets mark-
politik, m. m.*

mark där inte en förändring av användningen förväntas. Och det utesluter väl i regel den typ av fastigheter som det talas om i motionen. Ett bostadskooperativt företag kan väl knappast tycka att det är attraktivt att förvärva en hyresfastighet om vilken det redan vid förvärvet genom förköp sägs att fastigheten skall undergå förändring, att det kommer att göras en planändring, att den skall rivras eller liknande samt att den bara kommer att bestå en kortare tid.

När utskottet skriver att motionärernas önskan kan anses tillgodosedd redan genom gällande regler är detta naturligtvis i och för sig sant, om den förutsättningen föreligger att ett bostadskooperativt företag vill förvärva en sådan fastighet. Men jag tror det är uteslutet att sådana förutsättningar kommer att föreligga. Jag vill bara säga det, eftersom utskottets betänkande möjligen kan ge någon den uppfattningen att utskottet har behandlat motionen i positiv anda.

Herr talman! Med dessa ord ber jag att få yrka bifall till civilutskottets betänkande nr 18.

Herr OLSSON i Stockholm (vpk):

Herr talman! Hyresutvecklingen har stått i fokus för samhällsdebatten här i landet sedan 1960-talets senare del. Jag behöver här inte ange några siffror som visar orsakerna till att hyresutvecklingen har ställts under debatt och varför hyrorna har stigit så våldsamt som fallet varit.

Vänsterpartiet kommunisterna har skrivit en hel del motioner om detta, och vi har framfört krav på en sänkning av hyreskostnaderna. En del av de motionerna har gällt markpolitiken. I stället för att motverka de konkreta orsakerna till prisutvecklingen har regeringens medicin varit att införa bostadsbidrag. Självfallet har vi ingenting emot att sådana bidrag utgår till människor som behöver dem, men man löser ju inte de verkliga problemen med de bidragen.

Det är ett gammalt krav från arbetarrörelsen att all mark skall överföras i samhällets ägo. Det är också en grundläggande förutsättning för att kommunerna skall kunna genomföra en socialt inriktad bostadspolitik att de på ett effektivt sätt kan disponera över marken. Detta förutsätter emellertid att man kan förvärva mark till rimliga priser. Det är nu mer än 25 år sedan man i arbetarrörelsens efterkrigsprogram uppställde målsättningen att all mark skulle kommunaliseras och upplåtas med tomträtt, men sedan dess har det skett en koncentration av befolkningen som har påverkat markpriserna högst märkbart.

Man kan fråga sig vad markens verkliga värde är. För några år sedan skrevs det något om det i tidningen Byggnadsarbeten, och man konstaterade då att det verkliga markpriset – om det nu finns ett sådant – låg vid 5 öre, eller i varje fall vid något öretal per kvadratmeter. Bl. a. sålde då ett statligt företag ganska god skogsmark till ett privat företag, och i det sammanhanget gjorde man den värderingen att det nämnda markpriset var ungefär det rätta. Men vi vet alla att det inte finns några möjligheter att över huvud taget köpa mark till det priset någonstans i vårt land. Tvärtom kan man, t. ex. i Stockholms innerstad, ta ut tomtpriser på över 1 000 kronor per kvadratmeter.

Vem har då skapat dessa värden, och vilka faktorer har påverkat att

priset har blivit så högt? Ja, det är självfallet samhällsutvecklingen som bidragit härtill. Men det är felaktigt att privata bolag och även enskilda markägare skall kunna tillgodogöra sig så stora vinster.

Skånska Cementgjuteriet har gjort ett reklamutspel och talar där om att priset på marken inte betyder så mycket. Det sägs att markkostnaden utgör 1 procent av hyran och att markens pris inte har någon betydelse, utan att marken förvaltas på ett riktigt sätt. Man talar också om konkurrensen i det sammanhanget.

Jag måste verkligen, herr talman, vända mig mot talet om den fria konkurrensen i det här sammanhanget. Vill man konkurrera på ett fritt sätt om att bygga bostäder och andra hus bör man göra det på produktionsstadiet. Kan man bygga hus rationellt och med moderna metoder – kanske med hjälp av vissa innovationer, som leder till snabbare byggande – bör man redovisa detta direkt i anbudstävlan.

Den nuvarande markpolitiken har lett till att stora bolag och stora kapitalgrupper köper in mark och därefter bebygger sin egen mark. Samtidigt talas det om fri konkurrens. Detta kan utläsas på flera sätt. När det handlar om villabebyggelse – dvs. mindre fastigheter – är förhållandet det att sådana här villor, om de privata bolagen får bygga dem på egen mark, kostar från 25 och upp till 40 procent mer per enhet än de skulle ha kostat om man hade gått ut med samhällsägda mark och begärt in ett anbud.

Jag tycker att talet om den fria konkurrensens välsignelse blir illusoriskt om de som säger sig förespråka fri konkurrens samtidigt tillåter att de stora byggbolagen köper upp mark och utan konkurrens bebygger densamma. Det är bekant att byggföretagen bedrivit och bedriver en omfattande integration både vertikalt och horisontalt och på så sätt blir medintressenter såväl i åkerier, underleverantörsföretag som andra företag med anknytning till branschen. Av andra skäl bildar byggföretagen bostads- och förvaltningsbolag, som tar hand om och förvaltar de färdiga produkterna.

Efterfrågan från de privata bolagen har trissat upp markpriserna skyhögt, och det är vanligt att ett byggnadsbolag som äger mark kräver ersättning för att låta bli att bygga. Jag har själv suttit med i en fackföreningsstyrelse. Vi ville bygga en fastighet åt oss själva en gång i tiden. Vi hade beräknat produktionskostnaden till ungefär 14 miljoner kronor, och det priset inkluderade den tomt som vi skulle få köpa. Men om vi valde en annan byggare än den som ägde marken skulle vi få ge 3 miljoner kronor extra för tomten! Det visar att tidningen *Vår Bostad* har rätt i påståendet att det här slaget av markinnehav inte bara pressar upp priserna utan dessutom ger makt.

Det måste innebära en verklig snedvridning i konkurrensen om byggnadsföretag tillåts att inneha mark och sedan bebygger den själva. Man kan säga att i det fallet all konkurrens uteblir. Om den som äger marken kräver ett påslag av 10–20 procent på markpriset för att avstå från att bygga är det självklart att inget annat företag, vare sig kooperativt eller annat, kan bygga billigare än den som äger marken. Det är möjligt att man borde lagstifta om att byggföretag inte får äga mark. Men från vpk:s sida tror vi inte att det är hållbart. Det räcker med att

Torsdagen den
17 maj 1973

*Samhällets mark-
politik, m. m.*

peka på bankernas s. k. holdingbolag för att visa att man kommer att på ett eller annat sätt gå runt den typen av lagstiftning. Vi anser att ett verksamt medel vore en lagbestämmelse om att endast samhällsägda mark får stadsplanläggas. Det är uppenbart att en sådan lagbestämmelse skulle ha stor betydelse när det gäller att förhindra ytterligare spekulativa markköp från de privata byggkonsortiernas sida. Det skulle också vara ett starkt vapen i händerna på kommunerna när det gäller att till kommunal ägo överföra mark som byggkonsortierna har köpt upp.

Jag kan, herr talman, inte underlåta att nämna markaffären i Nacka. Där köpte ett privat byggkonsortium upp marken till ett väsentligt högre pris än det kommunen förhandlat om. Det var också en privat säljare, så det var alldeles självklart vem som skulle få köpa marken. När detta konsortium nu av olika skäl inte fått bebygga marken som man hade tänkt sig har man fräckheten att kräva skadestånd av kommunen. Det visar om något att det verkligen finns behov av en bestämmelse om att endast samhällsägda mark får stadsplanläggas. Man tycker nästan att de privata markägarna och byggkonsortierna borde instämma i detta, när de ser att de t. o. m. kan förlora på sina markköp och markspekulationer.

Herr talman! Något om moderaternas markpolitik. Den som själv inte äger mark utan måste lita till samhället för att få bygga en egen villa eller, varför inte, en flerfamiljsfastighet, enskilt eller kollektivt, har inte någonting att vänta från moderata samlingspartiet. Deras linje är nämligen att pressa upp markpriserna maximalt. Jag kan inte förstå att det parti som talar om enskilt ägande, egna fastigheter, villadrommar osv. samtidigt så varmt förespråkar en vild markspekulation, som leder till att endast ett litet fåtal kan ha råd att bygga egna hem. Moderata samlingspartiet säger sig vara för en sådan politik som innebär att människorna själva äger sina hus och marken. Men om man släpper marknadskrafterna lösa, så leder det, framför allt i storstadsregionerna, till att markpriserna blir så höga att det inte finns någon som helst möjlighet för en vanlig inkomsttagare att köpa en tomt och därmed att bygga ett eget hus.

Herr talman! Jag vill med detta yrka bifall till reservation 1 b som är fogad till utskottets betänkande.

Herr WENNERFORS (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall inte ta upp något långt resonemang med herr Olsson i Stockholm om hans kommunistiska funderingar på detta område. Jag vill bara replikera på ett par punkter.

Först till synpunkten att markpriset betyder så mycket för hyran, låt vara att herr Olsson själv nämnde att det finns andra meningar i samhället om det; det finns de som hävdar att tomtpriset inte betyder mest för hur hög hyran blir.

Knut Johansson, ordföranden i Byggnadsarbetareförbundet, påvisade för en liten tid sedan hur mycket just räntan betyder för hyrans höjd och hur mycket den betyder för en förändring av hyreskostnaderna. Det är avsevärt mycket mer. För en tvårumslägenhet, som kostar 5 400 kronor i hyra, ändras hyran med bara 42 kronor – jag kanske bör säga att det här exemplet är ett genomsnittsexempel, eftersom man kan ta många olika

exempel – om tomtkostnaden ändras med 10 procent. Ändrar man byggnadsarbetarlönerna med 10 procent uppåt eller neråt, påverkar det hyran med 66 kronor. Ändras däremot räntan med 1 procent, ändras hyran med avsevärt mycket mera, nämligen med ca 700 kronor.

Slutligen säger herr Olsson i Stockholm att vi skulle vara förespråkare för markspekulation och att vi skulle vilja att bara ett litet fåtal skall få bygga. Det vill vi visst inte, herr Olsson! Vi vill göra det möjligt för så många människor som möjligt att skaffa sig egna hem, och det vill vi göra just genom tillämpning av våra principer på markpolitikens område, som jag tidigare redogjort för. Men dessutom, herr Olsson, vill vi föra en annan politik när det gäller den ekonomiska politiken, tillväxten och sysselsättningen i samhället, våra skatter, möjligheterna att stimulera sparandet osv.

Herr OLSSON i Stockholm (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Herr Wennerfors säger att det finns andra meningar i samhället om vad marken betyder i hyressammanhang. Det är riktigt, men det är typiskt att herr Wennerfors gör sig till förespråkare för Skånska Cementgjuteriet – det är nämligen Skånska Cement som har gått ut med denna annonskampanj. Om man skall räkna människor i antal, skall man snart finna att det är ett mycket litet antal – och en aldeles speciell grupp – människor som är ägare av Skånska Cementgjuteriet och som alltså har gått ut med denna kampanj.

Jag frågar mig också vad markvärdestegringar innebär. Vilken produktiv gärning utförs från det att det ena företaget eller bolaget köper mark och tills det säljer eller överlämnar marken till någon annan, kanske en stiftelse eller ett förvaltningsbolag? Kan man tillföra mark värde? Vilka tillför i så fall marken detta värde? Jag tycker det är aldeles ofattbart att dessa markvärdestegringar kan tillåtas när inte någon som helst produktiv handling är utförd på vägen.

Det är också typiskt att herr Wennerfors och det parti han tillhör försvarar markspekulationen. När han sedan fortsätter sin argumentation om en annan ekonomisk politik och talar om sysselsättningen, vill jag bara säga, utan att ta upp den debatten här i dag, att det är tur för de vanliga lönearbetarna att inte moderata samlingspartiet får bestämma innehållet i den svenska ekonomiska politiken och sysselsättningspolitiken.

Herr WENNERFORS (m) kort genmäle:

Herr talman! Vår uppfattning beträffande markpolitiken och principerna på det här området har legat fast sedan decennier tillbaka. Om Skånska Cement eller andra företag och allt fler människor i samhället ansluter sig till vår uppfattning, noterar vi detta med största tillfredsställelse.

Herr GREBÄCK (c):

Herr talman! Jag vill först uttala min glädje över att herr Tobé har berett mig tillfälle att helt och fullt kunna instämma med honom. Det kommer att bidra till att debatten på den här punkten avsevärt förkortas,

Torsdagen den
17 maj 1973

*Samhällets mark-
politik, m. m.*

och vi kommer därigenom att vinna en hel del tid. Jag ansluter mig helt till de motiv och argument för en ändring i förköpslagen som herr Tobé har angivit.

Förslaget innebär ju den ändringen att kommun skall kunna utöva förköp även när försäljning omfattar tomträtt. Jag ser detta i huvudsak som en praktisk fråga och inte som något ideologiskt utspel från regeringen.

Jag kommer inte att till diskussion ta upp det socialdemokratiska flygbladet, som herr Wennerfors först blev så varm om hjärtat av och sedan fick så kalla rysningar av. Det må bli en uppgörelse mellan socialdemokrater och moderater.

Jag vill helt kort påvisa vilka diametralt motsatta uppfattningar som herr Wennerfors och herr Olsson i Stockholm ger uttryck för. Man kunde vara färdig att instämma med Kipling i att "öst är öst, och väst är väst, och aldrig mötas de två". Det ligger en avgrund mellan uppfattningarna i den viktiga frågan om hur markanvändningen och bostadsbyggandet skall ordnas i detta land. Vi andra, som tror att man i detta sammanhang måste tillmäta å ena sidan de sociala skälen och å andra sidan ekonomiskt förnuft avgörande betydelse när man försöker lösa de här frågorna, får väl fortsätta att försöka finna praktiska lösningar på de här problemen.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr OLSSON i Stockholm (vpk):

Herr talman! Utskottets talesman herr Grebäck konstaterar i år liksom förra året och tidigare år att det är en avgrund mellan vänsterpartiet kommunisternas och moderata samlingspartiets uppfattningar. Ja, det är självklart så, när man har helt olika syn på en fråga. Vi ser till folkflertalets bästa.

Herr Grebäck säger att när man skall ta ställning till markpolitiken måste man väga sociala skäl mot varandra och ta hänsyn till ekonomiskt förnuft. Då kan jag inte förstå att herr Grebäck vill medverka till att privata markspekulanter tillåts driva upp hyreskostnaderna. Om han menar allvar med sitt tal om sociala skäl måste han tänka på hyresbetalarna. Och om han med ekonomiskt förnuft menar att saker och ting skall kosta vad de är värda borde han medverka till att bromsa upp denna våldsamma markspekulation. Såvitt jag förstår borde han alltså rösta på vpk:s motioner.

Herr GREBÄCK (c):

Herr talman! Det är ganska enkelt att förklara min ståndpunkt. Jag tror på en sund konkurrens mellan olika företagsformer. Det gäller att upprätthålla den konkurrensen – den ger de billigaste lösningarna för samhället och konsumenterna. Herr Olsson i Stockholm tror inte på den konkurrensens möjligheter att styra utvecklingen.

Men jag är också medveten om att samhället måste ha ett ord med i laget och ange riktlinjerna för hur en sund mark- och bostadspolitik skall bedrivas. Det måste vara en samverkan mellan samhället och de krafter som arbetar på det här fältet.

Herr TOBÉ (fp):

Herr talman! Med anledning av herr Olssons inlägg skulle jag vilja säga att detta att samhället måste äga marken är en mycket doktrinär syn på hur samhället skall få inflytande på bostadsbyggandet. Jag sade i mitt tidigare anförande att det är ett ovanligt klumpigt sätt att behöva ligga med mark tio år framåt. Man måste ha en viss, ganska stor markberedskap, och jag har som kommunalman också verkat för att man skall ha ungefär så där mycket mark, men det borde finnas andra möjligheter för samhället – främst från kommunernas sida – att inverka på bostadsförsörjningen.

I folkpartiets partiprogram och i vår motion i år står det att i den mån man inte bygger på kommunal mark, bör man försäkra sig om en anbudskonkurrens eller motsvarande för att hålla nere bostadskostnaderna.

Herr OLSSON i Stockholm (vpk):

Herr talman! Jag ansluter mig till herr Grebäcks uttalande om att man skall ha en sund konkurrens. Det säger också herr Tobé. Men det måste innebära en konkurrens på byggstadiet, i byggprocessen, och inte en konkurrens i markägande, där man sedan tar ut hyror eller säljer fastigheter till det pris som man själv fastställer.

Det är naturligtvis frikostigt av herr Grebäck när han säger att samhället skall ha ett ord med i laget, men här är det fråga om de människor som drabbas, dvs. de enskilda hyresbetalarna. Jag kan instämma i att det i det här samhällssystemet skall finnas en konkurrens på produktionssidan, men det måste innebära att de som bygger bäst och billigast och använder de mest rationella metoderna får bygga till lägsta anbud. Denna fria anbudstävlan och denna möjlighet att utveckla byggmetoder bromsas av markpolitiken och markspekulationen, där de största företagen har köpt upp stora markområden i god tid och bebygger dem själva. Om de av någon anledning inte får bygga, kräver de att få mycket höga ersättningar utöver själva markpriset.

Herr GREBÄCK (c):

Herr talman! Den här propositionen är ett exempel på hur man skall tillförsäkra samhället inflytande över marken och nå fram till praktiska lösningar. Det är så jag tycker att det bör gå till för att man skall komma till rätta med olägenheter på det här området.

Överläggningen var härmed slutad.

Punkten 1

Propositioner gavs på bifall till 1:o) utskottets hemställan, 2:o) reservationen nr 1 a av fröken Ljungberg och herr Wennerfors samt 3:o) reservationen nr 1 b av herr Claeson, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då herr Wennerfors begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan herr Olsson i Stockholm

Torsdagen den
17 maj 1973

*Samhällets mark-
politik, m. m.*

begärt votering beträffande kontrapositionen upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående civilutskottets hemställan i betänkandet nr 18 punkten 1 antar reservationen nr 1 a av fröken Ljungberg och herr Wennerfors röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit reservationen nr 1 b av herr Claeson.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Olsson i Stockholm begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 63
Nej — 17
Avstår — 223

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 18 punkten 1 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 a av fröken Ljungberg och herr Wennerfors.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Wennerfors begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 263
Nej — 38
Avstår — 2

Punkten 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av fröken Ljungberg och herr Wennerfors, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Wennerfors begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 18 punkten 2 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av fröken Ljungberg och herr Wennerfors.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Wennerfors begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 264
Nej — 37
Avstår — 2

Punkten 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 3 av fröken Ljungberg och herr Wennerfors, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Wennerfors begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 18 punkten 3 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 3 av fröken Ljungberg och herr Wennerfors.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Wennerfors begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 264
Nej — 37
Avstår — 2

Punkten 4

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 4 av fröken Ljungberg och herr Wennerfors, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Wennerfors begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 18 punkten 4 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 4 av fröken Ljungberg och herr Wennerfors.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Wennerfors begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 264
Nej — 37
Avstår — 2

Nr 90

Torsdagen den
17 maj 1973

*Samhällets mark-
politik, m. m.*

Torsdagen den
17 maj 1973

*Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.*

Punkten 5

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 6

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan med godkännande av utskottets motivering, dels utskottets hemställan med godkännande av den i reservationen nr 5 av fröken Ljungberg och herr Wennerfors anförda motiveringen, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Wennerfors begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 18 punkten 6 med godkännande av utskottets motivering röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit utskottets hemställan med godkännande av den i reservationen nr 5 av fröken Ljungberg och herr Wennerfors anförda motiveringen.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Wennerfors begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	–	261
Nej	–	37
Avstår	–	3

§ 16 Anslag till bostadsbyggande, m. m.

Föredrogs

civilutskottets betänkanden:

nr 19 i anledning av dels propositionen 1973:1 i vad avser vissa anslag för budgetåret 1973/74 för bostadsbyggande m. m., dels propositionen 1973:21 angående sanering av det äldre bostadsbeståndet, dels i dessa ämnen väckta motioner och

nr 20 i anledning av dels propositionen 1973:22 med förslag till bostadssaneringslag m. m. jämte motioner, allt i vad inte angår förköpslagen (1967:868), dels propositionen 1973:25 med förslag till kungörelse om ändring i byggnadsstadgan (1959:612) samt

kulturutskottets betänkande nr 26 i anledning av motion om en skyddslagstiftning för kulturhistoriskt värdefulla bebyggelser och miljöer.

Herr TALMANNEN yttrade:

Civilutskottets betänkanden nr 19 och 20 samt kulturutskottets betänkande nr 26 debatteras i ett sammanhang och yrkanden beträffande samtliga dessa betänkanden får framställas under den gemensamma överläggningen.

Torsdagen den
17 maj 1973

*Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.*

Kungl. Maj:t hade i propositionen 1973:1 bilaga 13 (inrikesdepartementet) punkterna E 1—E 6 (s. 157—179) och IV: 11—13 (s. 232—278) föreslagit riksdagen att

1. godkänna de ändringar i grunderna för förbättringslån som förordats i statsrådsprotokollet, att gälla fr. o. m. den 1 juli 1973,

2. godkänna de ändringar i grunderna för bidrag till anpassning av bostäder för handikappade som förordats i statsrådsprotokollet, att gälla fr. o. m. den 1 juli 1973,

3. medge att räntefria förbättringslån beviljades med högst 110 000 000 kronor under vart och ett av åren 1973 och 1974,

4. bemyndiga Kungl. Maj:t att vid behov besluta om ökning av den under 3 upptagna ramen för ramen för långivningen under år 1973,

5. godkänna i statsrådsprotokollet förordad ändring av bostadsbyggnadsplanens konstruktion,

6. uttala sig för en bostadsbyggnadsplan för år 1973 med den omfattning och fördelning som förordats i statsrådsprotokollet,

7. medge att ramen för bostadslån för nybyggnad under år 1973 bestämdes med utgångspunkt i 82 500 lägenheter med den i statsrådsprotokollet angivna genomsnittsytan,

8. medge att ramarna för bostadslån och byggnadstillstånd för nybyggnad under år 1973 fick tas i anspråk för ombyggnads- och förbättringsverksamhet, i den mån de inte utnyttjades helt för sitt ändamål,

9. medge att ramen för beviljande av bostadslån under vart och ett av åren 1974 och 1975 fastställdes till 8 375 000 m² våningsyta, motsvarande ett beräknat antal lägenheter av 80 000 jämte lokaler som omfattades av låneunderlag och pantvärde för bostadslån,

10. medge att av de under 9 upptagna ramarna för vart och ett av åren 1974 och 1975 högst 20 000 m² våningsyta fick tas i anspråk för nybyggnad av lokaler i äldre bostadsområden,

11. medge att Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser om projektreserv för åren 1973—1974 i enlighet med vad som förordats i statsrådsprotokollet,

12. medge att beslut om bostadslån för nybyggnad meddelades intill ett belopp av 2 005 000 000 kronor under år 1973,

13. medge att beslut om bostadslån för ombyggnad samt räntebärande förbättringslån meddelades intill ett belopp av 170 000 000 kronor under år 1973,

14. godkänna i statsrådsprotokollet förordade ändrade riktlinjer för verksamheten med förhandsbesked om bostadslån för hus som skulle byggas med tillämpning av industriella produktionsmetoder,

15. bemyndiga Kungl. Maj:t att under de förutsättningar som angetts i statsrådsprotokollet besluta om utökning av de under 12 och 13 upptagna ramarna,

16. godkänna i statsrådsprotokollet förordade riktlinjer beträffande opartisk upplåtelse av lokaler för fritidsändamål som finansierats med stöd av bostadslån,

Torsdagen den
17 maj 1973

*Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.*

17. godkänna den i statsrådsprotokollet förordade höjningen av låneunderlaget vid ombyggnad av vissa småhus från 20 000 till 25 000 kronor,

18. besluta att lån från lånefonden för inventarier i vissa specialbostäder fick fr. o. m. den 1 juli 1973 utgå med högst 1 800 kronor per rum,

19. på driftbudgeten under elfte huvudtiteln för budgetåret 1973/74 anvisa

a. till Bostadsstyrelsen ett förslagsanslag av 13 563 000 kronor,

b. till Länsbostadsnämnderna ett förslagsanslag av 26 444 000 kronor,

c. till Statens hyresråd ett förslagsanslag av 1 835 000 kronor,

d. till Räntebidrag ett förslagsanslag av 1 000 kronor,

e. till Viss bostadsförbättringsverksamhet m. m. ett förslagsanslag av 150 000 000 kronor,

f. till Byggnadsforskning ett anslag av 9 000 000 kronor,

20. på kapitalbudgeten under Statens utlåningsfonder för budgetåret 1973/74 anvisa

a. till Lånefonden för bostadsbyggande ett investeringsanslag av 2 680 000 000 kronor,

b. till Lånefonden för inventarier i vissa specialbostäder ett investeringsanslag av 1 000 kronor,

c. till Lånefonden för kommunala markförvärv ett investeringsanslag av 100 000 000 kronor.

Punkterna E 7–E 8 och IV:14 hade behandlats i civilutskottets betänkande 1973:10.

Kungl. Maj:t hade vidare i propositionen 1973:21 angående sanering av det äldre bostadsbeståndet, under åberopande av utdrag av statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 9 februari 1973, föreslagit riksdagen att

1. godkänna i propositionen förordade riktlinjer beträffande målen för och planeringen av saneringsverksamhet,

2. godkänna i propositionen förordade ändringar i grunderna för markförvärvslån,

3. godkänna i propositionen förordade ändringar i grunderna för tomträttslån,

4. godkänna i propositionen förordade ändringar i grunderna för bostadslån till ombyggnader,

5. godkänna i propositionen förordade ändringar i grunderna för förbättringslån,

6. godkänna vad i propositionen förordats i fråga om initialstöd till upprustning av lägenheter i flerfamiljshus,

7. godkänna vad i propositionen anförts i fråga om grunder för att bestämma lägsta godtagbara standard och riktlinjer för tillämpningen av denna standard,

8. medge att beslut om bostadslån för ombyggnad och räntebärande förbättringslån meddelades intill ett belopp av 220 000 000 kronor under

år 1974,

9. bemyndiga Kungl. Maj:t att under de förutsättningar som angetts i propositionen besluta om utökning av den under 8 upptagna ramen.

I detta sammanhang hade behandlats

dels de vid riksdagens början väckta motionerna

1973:59 av herr Hermansson m. fl. (vpk) vari hemställdes att riksdagen skulle uttala sig för ett omedelbart införande av hyresstopp och hos Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt förslag om utvidgning av prisregleringslagen till att omfatta även hyresområdet, varvid hyresstoppet skulle baseras på de den 1 januari 1973 gällande hyrorna,

1973:234 av herr Östrand (s) och fru Thunvall (s) vari hemställdes att riksdagen begärde att Kungl. Maj:t skyndsamt vidtog åtgärder för att motverka oskäligen kapitalvinster vid försäljning av statsbelånade småhus som inte köpts i huvudsaklig avsikt att bereda varaktig bostad åt ägaren,

1973:361 av herr Fälldin m. fl. (c) vari hemställdes att riksdagen beslutade

1. att styckebyggda — icke gruppbyggda — småhus skulle kunna belånas med bostadslån utan hinder för rambegränsningar,

2. att anbudskonkurrens borde gälla som villkor för statligt bostadslån,

3. att hos Kungl. Maj:t anhålla om åtgärder för att stimulera till en sådan ökning av småhusbebyggandet att småhusandelen blev i överensstämmelse med konsumenternas krav,

4. att en första målsättning för de närmaste åren skulle vara att minst 50 % av antalet producerade lägenheter var småhus,

5. att hos Kungl. Maj:t anhålla om tilläggsdirektiv till boendestudien med uppgift att dels initiera forskning om boendemiljön, dels lägga fram förslag till program för boendemiljön enligt i motionen anförda grunder beträffande miljö-, service- och inflytandeaspekter,

6. att som sin mening ge Kungl. Maj:t till känna vad som i motionen anförts om räntans betydelse för paritetssystemets användning,

7. att medge att övre lånegränsen för statligt bostadslån höjdes till 95 % för småhus som beboddes av låntagaren och 90 % för enskilt ägda flerfamiljshus,

8. att låneunderlagsnivån för lån till ombyggnad av småhus som inte uppfyllde kravet på varaktigt behov höjdes från 20 000 kronor till 30 000 kronor från den 1 juli 1973,

9. att räntan på nu amorteringspliktiga tilläggs lån skulle vara 6 % mot nuvarande 4 % och att denna subventionsminskning skulle träda i kraft den 1 juli 1973,

10. att förbättringslån gavs på lika villkor till skilda kategorier låntagare på sätt som angetts i motionen,

11. att maximibeloppet för de förbättringslån som var stående och

Nr 90

Torsdagen den
17 maj 1973

*Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.*

Torsdagen den
17 maj 1973

*Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.*

räntefria höjdes till 15 000 kronor i normalfallet och till 17 000 kronor för samer i de fyra nordligaste länen,

1973:363 av herr Hörberg m. fl. (fp) vari hemställdes att riksdagen hos Kungl. Maj:t begärde

1. att begreppet markkontaktbostäder blev officiellt definierat och vedertaget för den typ av bostäder som samhället i framtiden prioriterade,

2. att en arkitekt- och producenttävling om varierande hustyper för markkontaktbostäder och lämpliga "byar" för sådana arrangerades,

3. att kommunerna gavs möjlighet till en ny typ av underställningsfri kommunal borgen avsedd att användas för borgen till topplån åt familjer vid förvärv av markkontaktbostad,

1973:532 av herr Helén m. fl. (fp),

1973:535 av fru Mogård (m),

1973:864 av herr Adolfsson (m) vari hemställdes att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle anhålla att medelstillelningen till Lånefonden för bostadsbyggande för budgetåret 1973/74 gavs andra proportioner mellan ny- och ombyggnadsverksamhet i linje med vad i motionen anförts,

1973:867 av herr Adolfsson (m),

1973:869 av herr Bohman m. fl. (m) vari hemställdes att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om utredning rörande den framtida bostadspolitikens målsättning och former i enlighet med de riktlinjer som angivits i motionen,

1973:871 av herr Dahlgren m. fl. (c),

1973:874 av herr Hamrin m. fl. (fp) vari hemställdes att riksdagen hos Kungl. Maj:t begärde att förslag avgavs om förbättring av villkoren för bostadsförbättringslån, innebärande en höjning av gränsen för den ränte- och amorteringsfria delen av lånet,

1973:875 av herr Hermansson m. fl. (vpk) vari föreslagits

1. att riksdagen skulle uttala att någon höjning av paritetstalet i avvaktan på ställningstagande i finansieringsfrågorna från den tillsatta utredningens sida jämte riksdagens behandling av förslag från utredningen härom icke borde äga rum, och att riksdagen skulle hemställa till regeringen att dess beslut om höjt paritetstal skulle återgå,

2. att riksdagen hos regeringen skulle anhålla om att den hos utredningen om bostadsfinansiering hemställde om att denna med förtur behandlade och framlade förslag rörande statlig totalfinansiering genom bostads- eller samhällsbyggnadsbank, vilka frågor skyndsammast möjligt borde föreläggas riksdagen för ställningstagande,

1973:883 av fru Åsbrink m. fl. (s),

1973:954 av herr Karlsson i Huskvarna (s),

1973:1549 av herrar Andersson i Nybro (c) och Svanström (c),

1973:1550 av herr Andersson i Nybro m. fl. (c) vari hemställt att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om att regler snarast möjligt utarbetades för ett upprustningsstöd till äldre villabebyggelse – i enlighet med motionen – i syfte att öka sysselsättningen inom byggnadsbranschen,

1973:1552 av herr Annerås (fp),

1973:1559 av herr Helén m. fl. (fp) vari hemställt

1. att riksdagen hos Kungl. Maj:t begärde att ett program för bostadsbyggandet på lång sikt förelades nästa års riksdag,

2. att riksdagen som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna

a. att bostadskonsumenternas efterfrågan i större utsträckning skulle styra bostädernas utformning, vilket innebar att en väsentligt ökad andel av bostadsproduktionen borde utgöras av småhus eller låga flerfamiljshus med god markkontakt,

b. att tillkomsten av tillfälliga aktiveringsgrupper i syfte att underlätta den sociala anpassningen i nya bostadsområden stimulerades i enlighet med vad i motionen anförts,

c. att bostadsfinansieringsutredningen gavs i uppdrag att pröva frågan om en höjning av låneunderlaget för statligt belånade flerfamiljshus och småhus upp till 125 kvm/lägenhetsyta så att det sammanföll med pantvärdet,

3. att riksdagen beslutade att i syfte att pressa ner bostadskostnaderna

a. införa krav på anbudskonkurrens som villkor för statlig långivning,

b. uppdraga åt statens pris- och kartellnämnd att på det sätt motionen angav noga följa pris- och produktivitetsutvecklingen och skärpa övervakningen av monopol- och kartelltendenser samt rekommendera åtgärder i prispressande syfte,

4. att riksdagen beslutade att Kungl. Maj:t bemyndigades

A. att fastställa räntan på nu amorteringspliktiga tilläggs lån till 6 procent mot nuvarande 4 procent samt att denna subventionsminskning trädde i kraft fr. o. m. den 1 juli 1973,

B. att beträffande den statliga låneverksamheten

a. fastställa den övre lånegränsen i fråga om bostadslån till kommun eller allmännyttiga bostadsföretag till 100 procent av låneunderlaget inom 100 procent av pantvärdet, under förutsättning att kommun ställde borgen för lånet i inteckningsläget mellan 95 procent och 100 procent,

b. fastställa den övre lånegränsen för enskilt ägda flerfamiljshus till 90 procent av låneunderlaget inom 90 procent av pantvärdet,

c. fastställa den övre lånegränsen för småhus till 95 procent av låneunderlaget inom 95 procent av pantvärdet,

Nr 90

Torsdagen den
17 maj 1973

*Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.*

Torsdagen den
17 maj 1973

*Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.*

1973:1560 av herr Hellström m. fl. (s),

1973:1562 av herr Hermansson m. fl. (vpk) vari hemställdts att riksdagen skulle besluta att till Lånefonden för kommunala markförvärv för budgetåret 1973/74 anvisa ett investeringsanslag av 200 000 000 kronor,

1973:1563 av herr Hyltander m. fl. (fp) vari hemställdts att riksdagen beslutade anhålla om att Kungl. Maj:t tillsatte en parlamentarisk utredning med uppgift att utreda och framlägga förslag till planering av den mänskliga samhällsmiljön i enlighet med motionens intentioner,

1973:1567 av herrar Lindkvist (s) och Persson i Karlstad (s), såvitt nu var i fråga,

1973:1568 av fröken Ljungberg m. fl. (m) vari hemställdts

A. att riksdagen beslutade

1. att för år 1973 fastställa en bostadsbyggnadsplan för maximalt 88 000 lägenheter,

2. att byggandet av småhus utan statliga lån skulle ske fritt utöver de av riksdagen fastställda ramarna,

3. att ramen för bostadslån inom bostadsbyggnadsplanen för vart och ett av åren 1974 och 1975 fastställdes till en våningsyta i m² motsvarande maximalt 75 000 lägenheter,

4. att fastställa den övre lånegränsen för statliga lån till bostadsändamål till 90 procent av låneunderlaget, oavsett förvaltningsform,

5. att räntan på amorteringspliktiga tilläggsån skulle vara sex procent från 1 juli 1973,

6. att till Bostadsstyrelsen för budgetåret 1973/74 anvisa ett förslagsanslag av 13 047 000 kronor,

7. att till Länsbostadsnämnderna för budgetåret 1973/74 anvisa ett förslagsanslag av 25 331 000 kronor,

8. att avslå Kungl. Maj:ts förslag att till Lånefonden för kommunala markförvärv anvisa ett investeringsanslag av 100 000 000 kronor,

B. att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle anhålla

1. att paritetslånesystemet snarast avvecklades och att förslag framlades om ett nytt lånesystem för den statliga bostadslånegivningen,

2. att förbättringslån till upprustning av lägenheter i omoderna flerfamiljshus snarast, genom proposition till riksdagen, skulle komma att omfatta även enskilt ägda fastigheter,

3. att en undersökning genomfördes angående storleken och effekten av de subventioner av olika slag som för närvarande utgick till skilda grupper av bostadskonsumenter,

1973:1570 av herr Nilsson i Tvärålund m. fl. (c),

1973:1571 av herr Olsson i Kil (fp) vari hemställdts att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle anhålla att motionen överlämnades för beaktande till bostadsfinansieringsutredningen och bostadsbeskattningsutredningen,

1973:1572 av herrar Persson i Karlstad (s) och Lindkvist (s),

Nr 90

Torsdagen den
17 maj 1973

*Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.*

1973:1576 av herr Svensson i Malmö m. fl. (vpk) vari hemställdts att riksdagen hos regeringen begärde tillsättandet av en för social-, civil- och inrikesdepartementen gemensam arbetsgrupp med uppgift att utarbeta ett planpolitiskt och socialt rehabiliteringsprogram för de s. k. nyslumområdena och för de från miljösynpunkt drabbade halvcentrala bostadszonerna,

dels de i anledning av propositionen 1973:21 väckta motionerna

1973:1629 av herr Grebäck m. fl. (c) vari hemställdts att riksdagen hos Kungl. Maj:t begärde

1. att i bostadslånekungörelsen infördes som villkor för lån till sanering att de boende hördes om saneringens omfattning,
2. att initialstöd för sanering skulle utgå även till hus med en eller två lägenheter,
3. att det statliga bostadslånet för enskilda fastighetsägare höjdes till 20 % av låneunderlaget och att den övre gränsen för bostadslånet höjdes från 85 % till 90 %,

1973:1630 av herr Hermansson m. fl. (vpk) vari föreslagits

1. att riksdagen skulle uttala sig för att länreglerna för totalsaneringen ändrades i enlighet med saneringsutredningens förslag så att basannuiteten sänktes från 5,1 till 4,6 %,
2. att lånetiden för markförvärvslån fastställdes till 15 år, varav de första 5 åren var amorteringsfria,
3. att tomträttslån, när marken bebyggdes med stöd av statligt lån, utbetalades redan året efter det att preliminärt beslut om bostadslån meddelats,

1973:1631 av herr Lindkvist (s), såvitt nu var i fråga,

1973:1632 av herr Lindkvist (s),

1973:1633 av fröken Ljungberg m. fl. (m) vari hemställdts att riksdagen skulle

1. med avslag på Kungl. Maj:ts förslag om en särskild kostnadsmålsättning för sanerade lägenheter som sin mening ge Kungl. Maj:t till känna att hyreslagens bruksvärderegler borde tillämpas även på sådana lägenheter,
2. avslå Kungl. Maj:ts förslag om förlängning av amorteringstiden för ombyggnadslån till 40 år,
3. ge Kungl. Maj:t till känna att likformiga lånegränser i fråga om ombyggnadslån borde gälla för alla kategorier av låntagare,
4. ge Kungl. Maj:t till känna att avskrivningsreglerna i fråga om förbättringslån borde erhålla en i förhållande till skilda ägarkategorier neutral utformning,

1973:1634 av herr Tobé m. fl. (fp) vari hemställdts

Torsdagen den
17 maj 1973

*Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.*

1. att riksdagen hos Kungl. Maj:t begärde att frågan om trafik- och gårdssanering i äldre stadsdelar blev föremål för vidare utredning och att förslag om stimulans för sådan sanering snarast möjligt förelades riksdagen,

2. att riksdagen hos Kungl. Maj:t begärde att de frågor som hängde samman med problematiken om utglesningen av befolkningen i de större tätorternas centrala och halvcentrala stadsdelar blev föremål för utredning genom boendeutredningens försorg,

3. att riksdagen beslutade att stimulansbidraget på högst 6 000 kronor skulle utgå jämväl för reparation av småhus,

4. att riksdagen beslutade att förbättringslån skulle kunna utgå för reparation av alla typer av fastigheter med begränsad återstående användningstid,

5. att riksdagen beslutade att den ränte- och amorteringsfria delen av förbättringslånen höjdes till 15 000 kronor per lägenhet,

6. att riksdagen hos Kungl. Maj:t begärde att arbetet med översyn av reglerna för standard-, läges- och saneringstillägg påskyndades.

Den till civilutskottet hänvisade motionen 1973:1612 hade överflyttats till lagutskottets handläggning och behandlades i dess betänkande 1973:13.

Utskottet hemställde

1. beträffande långtidsprogram för bostadsbyggandet att riksdagen lämnade motionen 1973:1559, yrkandet 1, utan ytterligare åtgärd,

2. beträffande ändrad inriktning av bostadspolitiken m. m. att riksdagen skulle avslå motionerna 1973:869 samt 1568, yrkandena B 1 och B 3,

3. beträffande inriktningen mot flerfamiljshus eller småhus att riksdagen skulle avslå motionerna 1973:361, yrkandena 3 och 4, samt 1559, yrkandet 2 a såvitt nu var i fråga,

4. beträffande valet mellan höga eller låga hus att riksdagen skulle avslå motionerna 1973:363, yrkandet 1, samt 1559, yrkandet 2 a i vad det inte behandlats under 3,

5. beträffande s. k. andelslägenheter att riksdagen skulle avslå motionen 1973:1631, yrkandet 1,

6. beträffande boendemiljön att riksdagen skulle avslå motionerna 1973:361, yrkandet 5, samt 1563,

7. beträffande översyn av bostadsbyggnadsprogrammen att riksdagen skulle avslå motionen 1973:867,

8. beträffande lokala aktiveringsgrupper och arbetsgrupp på departementsnivå att riksdagen skulle avslå motionerna 1973:1559, yrkandet 2 b, samt 1576,

9. beträffande lägsta godtagbara standard m. m. att riksdagen godkände vad i statsrådsprotokollet förordats,

10. beträffande standardkrav som förutsättning för statliga lån att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört,

11. beträffande medinflytande vid sanering att riksdagen godkände

vad i statsrådsprotokollet anförts,

12. beträffande hörande av hyresgäst som villkor för vissa bostadslån att riksdagen skulle avslå motionen 1973:1629, yrkandet 1,

13. beträffande målen för och planeringen av saneringsverksamheten i vad de inte behandlats under 9–12 ovan att riksdagen godkände vad i statsrådsprotokollet anförts,

14. beträffande anbuds konkurrens att riksdagen skulle avslå motionerna 1973:361, yrkandet 2, samt 1559, yrkandet 3,

15. beträffande uttalande om räntenivån att riksdagen skulle avslå motionen 1973:361, yrkandet 6,

16. beträffande paritetstalen att riksdagen skulle avslå motionen 1973:875, yrkandet 1,

17. beträffande basannuiteten vid totalsanering genom nybyggnad att riksdagen skulle avslå motionen 1973:1630, yrkandet 1,

18. beträffande villkor rörande hyressättningen vid sanering att riksdagen skulle avslå motionen 1973:1633, yrkandet 1,

19. beträffande införande av hyresstopp genom prisregleringslagen att riksdagen skulle avslå motionen 1973:59,

20. beträffande totalfinansiering att riksdagen skulle avslå motionen 1973:875, yrkandet 2,

21. beträffande övre lånegränser att riksdagen skulle avslå motionerna 1973:361, yrkandet 7, 1559, yrkandet 4 B, 1568, yrkandet A 4, 1629, yrkandet 3, samt 1633, yrkandet 3,

22. beträffande uppdelning på låneunderlag och pantvärde att riksdagen skulle avslå motionerna 1973:1559, yrkandet 2 c, och 1634, yrkandet 6,

23. beträffande låneunderlag och pantvärde vid nybyggnad av småhus att riksdagen i anledning av motionen 1973:1571 som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anförts,

24. beträffande högsta låneunderlag vid ombyggnad av vissa småhus att riksdagen med avslag å motionen 1973:361, yrkandet 8, godkände vad i statsrådsprotokollet förordats,

25. beträffande amorteringstid för vissa annuitetslån att riksdagen med avslag på motionen 1973:1633, yrkandet 2, godkände vad i statsrådsprotokollet anförts,

26. beträffande grunderna för bostadslån i vad de inte behandlats ovan eller under 64 och 65 att riksdagen skulle

a. som sin mening ge Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anförts om ikraftträdande av ändringar,

b. godkänna vad i statsrådsprotokollet i övrigt anförts,

27. beträffande ombyggnad av ringa omfattning att riksdagen lämnade motionen 1973:1632 utan ytterligare åtgärd,

28. beträffande bostadslån till förvärv av fastighet att riksdagen skulle avslå motionen 1973:1567, yrkandet 1,

29. beträffande ortskoefficienter att riksdagen skulle avslå motionen 1973:1552,

30. beträffande kapitalvinster vid försäljning av statsbelånade småhus att riksdagen i anledning av motionen 1973:234 som sin mening gav

Torsdagen den
17 maj 1973

*Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.*

Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört,

31. beträffande eftergift av förbättringslån vid rivning att riksdagen skulle avslå motionen 1973:1633, yrkandet 4,

32. beträffande förbättringslån för enskilt ägda hus att riksdagen lämnade motionerna 1973:361, yrkandet 10, och 1568, yrkandet B 2, utan ytterligare åtgärd,

33. beträffande förbättringslån för vissa småhus att riksdagen i anledning av motionen 1973:1634, yrkandet 4, som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört,

34. beträffande högsta belopp för räntefritt och stående förbättringslån att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag skulle avslå motionerna 1973:361, yrkandet 11, 874 samt 1634, yrkandet 5,

35. beträffande ändringar i grunderna för förbättringslångivningen i vad de inte behandlats under 31–34 att riksdagen skulle

a. som sin mening ge Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört om ikraftträdande av ändringar,

b. godkände vad i statsrådsprotokollet i övrigt anförts,

36. beträffande initialstöd för sanering av flerfamiljshus att riksdagen godkände vad i statsrådsprotokollet förordats,

37. beträffande initialstöd för sanering av småhus samt temporär vidgning av förbättringslångivningen att riksdagen skulle avslå motionerna 1973:1550, 1629, yrkandet 2, och 1634, yrkandet 3,

38. beträffande grunderna för bostadsanpassningsbidrag att riksdagen godkände vad i statsrådsprotokollet förordats,

39. beträffande normer för utformning och utrustning av bostäder för handikappade att riksdagen skulle avslå motionen 1973:532,

40. beträffande obligatorisk handikappanpassning att riksdagen skulle avslå motionen 1973:883,

41. beträffande bostadsanpassningsbidrag för fritidshus att riksdagen skulle avslå motionen 1973:954,

42. beträffande ränta på amorteringspliktiga tilläggs lån att riksdagen skulle avslå motionerna 1973:361, yrkandet 9, 1559, yrkandet 4 A, samt 1568, yrkandet A 5,

43. beträffande forskning om olika tätortsbildningar m. m. att riksdagen lämnade motionen 1973:1570 utan ytterligare åtgärd,

44. beträffande metoder för bedömning av planekonomin att riksdagen skulle avslå motionen 1973:1549,

45. beträffande fortsatt långivning för kommunala markförvärv att riksdagen skulle avslå motionen 1973:1568, yrkandet A 8 såvitt nu var i fråga,

46. beträffande amorteringsvillkoren för markförvärvslån att riksdagen skulle avslå motionen 1973:1630, yrkandet 2,

47. beträffande ändringar i grunderna för markförvärvslån, i vad de inte behandlats under 46, att riksdagen skulle

a. godkänna vad i statsrådsprotokollet förordats,

b. som sin mening ge Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört,

48. beträffande utbetalning av tomträttslån att riksdagen i anledning av motionen 1973:1630, yrkandet 3, som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört,

49. beträffande ändring i grunderna för tomträttslån i vad de inte behandlats under 48 att riksdagen godkände vad i statsrådsprotokollet förordats,

50. beträffande bostadsförmedlingsprinciper att riksdagen lämnade motionerna 1973:535 samt 1560 utan ytterligare åtgärd,

51. beträffande ansvaret för kostnaderna för outhyrda lägenheter att riksdagen som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört,

52. beträffande fördelning av kostnaderna för en viss lägenhetsreserv att riksdagen lämnade motionen 1973:1572 utan ytterligare åtgärd,

53. beträffande enklare förfarande i fråga om bostadsbebyggandet att riksdagen lämnade motionen 1973:871 utan ytterligare åtgärd,

54. beträffande utredning om utglesning av befolkningen i vissa stadsområden att riksdagen skulle avslå motionen 1973:1634, yrkandet 2,

55. beträffande utredning om trafik- och gårdssanering att riksdagen skulle avslå motionen 1973:1634, yrkandet 1,

56. beträffande uttalanden om arkitekttävlan m. m. att riksdagen skulle avslå motionen 1973:363, yrkandena 2 och 3,

57. beträffande bostadsbyggnadsplanens konstruktion att riksdagen skulle

a. godkänna i statsrådsprotokollet förordad ändring,

b. avslå motionerna 1973:361, yrkandet 1, samt 1568, yrkandena A 2 och A 3, det sistnämnda såvitt nu var i fråga,

58. beträffande bostadsbyggandets omfattning samt medelsramar för nybyggnad att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna 1973:864, såvitt nu var i fråga, samt 1568, yrkandena A 1 och A 3, det sistnämnda såvitt det inte behandlats under 57, skulle

a. uttala sig för en bostadsbyggnadsplan för år 1973 med den omfattning och fördelning som förordats i statsrådsprotokollet,

b. medge att ramen för bostadslån för nybyggnad under år 1973 bestämdes med utgångspunkt i 82 500 lägenheter med den i statsrådsprotokollet angivna genomsnittsytan,

c. medge att ramen för beviljande av bostadslån under vart och ett av åren 1974 och 1975 fastställdes till 8 375 000 m² våningsyta, motsvarande ett beräknat antal lägenheter av 80 000 jämte lokaler som omfattades av låneunderlag och pantvärde för bostadslån,

d. medge att av de under c upptagna ramarna för vart och ett av åren 1974 och 1975 högst 20 000 m² våningsyta fick tas i anspråk för nybyggnad av lokaler i äldre bostadsområden,

e. medge att beslut om bostadslån för nybyggnad meddelades intill ett belopp av 2 005 000 000 kronor under år 1973,

f. bemyndiga Kungl. Maj:t att under i statsrådsprotokollet givna förutsättningar besluta om ökning av den under e upptagna ramen,

g. medge att ramarna för bostadslån och byggnadstillstånd för nybyggnad under år 1973 fick tas i anspråk för ombyggnads- och förbättringsverksamhet i den mån de inte utnyttjats helt för sitt ändamål,

h. medge att Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser beträffande

Torsdagen den
17 maj 1973

*Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.*

projektereserv för åren 1973–1974 i enlighet med vad som förordats i statsrådsprotokollet,

59. beträffande medelsramar för ombyggnad m. m. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen 1973:864 i vad den inte behandlats under 58 skulle

a. medge att beslut om bostadslån för ombyggnad samt räntebärande förbättringslån meddelades intill ett belopp av 170 000 000 kronor under år 1973 och 220 000 000 kronor under år 1974,

b. bemyndiga Kungl. Maj:t att under de förutsättningar som angetts i statsrådsprotokollen besluta om ökning av de under a upptagna ramarna,

60. beträffande medelsramar för räntefria förbättringslån att riksdagen skulle

a. medge att nämnda lån beviljades med högst 110 000 000 kronor under vart och ett av åren 1973 och 1974,

b. bemyndiga Kungl. Maj:t att vid behov besluta om ökning av den under a upptagna ramen för år 1973,

61. beträffande anslag på kapitalbudgeten under Statens utlåningsfonder att riksdagen till Lånefonden för bostadsbyggande för budgetåret 1973/74 anvisade ett investeringsanslag av 2 680 000 000 kronor,

62. beträffande anslag för markförvärvslån att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna 1973:1562 och 1568, yrkandet A 8, såvitt nu var i fråga, till Lånefonden för kommunala markförvärv för budgetåret 1973/74 på kapitalbudgeten under Statens utlåningsfonder anvisade ett investeringsanslag av 100 000 000 kronor,

63. beträffande anslag till bostadsstyrelsen och länsbostadsnämnderna att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen 1973:1568, yrkandena A 6 och A 7, för budgetåret 1973/74 på driftbudgeten under elfte huvudtiteln anvisade

a. till Bostadsstyrelsen ett förslagsanslag av 13 563 000 kronor,

b. till Länsbostadsnämnderna ett förslagsanslag av 26 444 000 kronor,

64. beträffande förhandsbesked att riksdagen godkände vad i statsrådsprotokollet förordats,

65. beträffande opartisk upplåtelse av lokaler för fritidsändamål som finansierats med stöd av bostadslån att riksdagen godkände vad i statsrådsprotokollet förordats,

66. beträffande lån från lånefonden för inventarier i vissa specialbostäder att riksdagen beslutade att sådana lån fr. o. m. den 1 juli 1973 fick utgå med högst 1 800 kronor per rum,

67. beträffande anslag på driftbudgeten under elfte huvudtiteln i vad de ej behandlats ovan att riksdagen för budgetåret 1973/74 anvisade

a. till Statens hyresråd ett förslagsanslag av 1 835 000 kronor,

b. till Räntebidrag ett förslagsanslag av 1 000 kronor,

c. till Viss bostadsförbättringsverksamhet ett förslagsanslag av 150 000 000 kronor,

d. till Byggnadsforskning ett anslag av 9 000 000 kronor,

68. beträffande anslag på kapitalbudgeten under Statens utlåningsfonder i vad de ej behandlats ovan att riksdagen för budgetåret 1973/74

till Lånefonden för inventarier i vissa specialbostäder anvisade ett investeringsanslag av 1 000 kronor.

Reservationer hade avgivits

1. beträffande ändrad inriktning av bostadspolitiken m. m. av fröken Ljungberg (m) och herr Wennerfors (m) som ansett att utskottet under 2 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionerna 1973:869 och 1568, yrkandena B 1 och B 3, som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anfört,

2. beträffande inriktningen mot flerfamiljshus eller småhus av herrar Grebäck (c), Tobé (fp), fröken Ljungberg (m) och herr Andersson i Knäred (c), fru Olsson i Hölö (c) samt herrar Wennerfors (m) och Annerås (fp) som ansett att utskottet under 3 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionerna 1973:361, yrkandena 3 och 4, samt 1559, yrkandet 2 a såvitt nu var i fråga, som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anfört,

3. beträffande valet mellan höga eller låga hus av herrar Grebäck (c) och Tobé (fp), fröken Ljungberg (m), herr Andersson i Knäred (c), fru Olsson i Hölö (c) samt herrar Wennerfors (m) och Annerås (fp) som ansett att utskottet under 4 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionerna 1973:363, yrkandet 1, och 1559, yrkandet 2 a, i vad det inte behandlats under 3, som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anfört,

4. beträffande boendemiljön av herrar Grebäck (c) och Tobé (fp) fröken Ljungberg (m), herr Andersson i Knäred (c), fru Olsson i Hölö (c) samt herrar Wennerfors (m) och Annerås (fp) som ansett att utskottet under 6 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionerna 1973:361, yrkandet 5, samt 1563 som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anfört,

5. beträffande lokala aktiveringsgrupper och arbetsgrupp på departementsnivå

a. av herrar Grebäck (c), Tobé (fp) och Andersson i Knäred (c), fru Olsson i Hölö (c) samt herr Annerås (fp) som ansett att utskottet under 8 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1973:1559, yrkandet 2 b, samt med avslag å motionen 1576 som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anfört,

b. av herr Claeson (vpk) som ansett att utskottet under 8 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1973:1576 samt med avslag å motionen 1559, yrkandet 2 b, som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanten anfört,

Nr 90

Torsdagen den
17 maj 1973

*Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.*

Torsdagen den
17 maj 1973

*Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.*

6. beträffande anbudskonkurrens av herrar Grebäck (c), Tobé (fp) och Andersson i Knäred (c), fru Olsson i Hölö (c) samt herr Annerås (fp) som ansett att utskottet under 14 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionerna 1973:361, yrkandet 2, samt 1559, yrkandet 3, som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anfört,

7. beträffande uttalande om räntenivån av herrar Grebäck (c), Tobé (fp) och Andersson i Knäred (c), fru Olsson i Hölö (c) samt herr Annerås (fp) som ansett att utskottet under 15 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1973:361, yrkandet 6, som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anfört,

8. beträffande paritetstalen av herr Claeson (vpk) som ansett att utskottet under 16 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1973:875, yrkandet 1, som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanten anfört,

9. beträffande basannuiteten vid totalsanering genom nybyggnad av herr Claeson (vpk) som ansett att utskottet under 17 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1973:1630, yrkandet 1, som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanten anfört,

10. beträffande villkor rörande hyressättningen vid sanering av fröken Ljungberg (m) och herr Wennerfors (m) som ansett att utskottet under 18 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1973:1633, yrkandet 1, som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anfört,

11. beträffande införande av hyresstopp genom prisregleringslagen av herr Claeson (vpk) som ansett att utskottet under 19 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1973:59 som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanten anfört,

12. beträffande statlig totalfinansiering i vad avsåg hemställan av herr Claeson (vpk) som ansett att utskottet under 20 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1973:875, yrkandet 2, som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanten anfört,

13. beträffande statlig totalfinansiering i vad avsåg motiveringen

a. av herrar Grebäck (c), Tobé (fp) och Andersson i Knäred (c), fru Olsson i Hölö (c) samt herr Annerås (fp) som – vid bifall till utskottets hemställan under 20 – ansett att viss del av utskottets yttrande skulle ha av reservanterna angiven lydelse,

b. av fröken Ljungberg (m) och herr Wennerfors (m) som – vid bifall till utskottets hemställan under 20 – ansett att viss del av utskottets yttrande skulle ha av reservanterna angiven lydelse,

c. av herr Claeson (vpk) som – vid bifall till reservationen nr 12 –

ansett att viss del av utskottets yttrande skulle ha av reservanten angiven lydelse,

Nr 90

Torsdagen den
17 maj 1973

*Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.*

14. beträffande övre länegränser

a. av herrar Grebäck (c), Tobé (fp) och Andersson i Knäred (c), fru Olsson i Hölö (c) samt herr Annerås (fp) som ansett att utskottet under 21 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionerna 1973:361, yrkandet 7, 1559, yrkandet 4 B, 1629, yrkandet 3, samt med avslag å motionerna 1973:1568, yrkandet A 4, och 1633, yrkandet 3, som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anfört,

b. av fröken Ljungberg (m) och herr Wennerfors (m) som ansett att utskottet under 21 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionerna 1973:1568, yrkandet A 4, och 1633, yrkandet 3, samt med avslag å motionerna 1973:361, yrkandet 7, 1559, yrkandet 4 B, samt 1629, yrkandet 3, som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anfört,

15. beträffande högsta låneunderlag vid ombyggnad av vissa småhus av herrar Grebäck (c) och Tobé (fp), fröken Ljungberg (m), herr Andersson i Knäred (c), fru Olsson i Hölö (c) samt herrar Wennerfors (m) och Annerås (fp) som ansett att utskottet under 24 bort hemställa,

att riksdagen med avslag å Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionen 1973:361, yrkandet 8, som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anfört,

16. beträffande kapitalvinster vid försäljning av statsbelånade småhus av herrar Grebäck (c) och Tobé (fp), fröken Ljungberg (m), herr Andersson i Knäred (c), fru Olsson i Hölö (c) samt herrar Wennerfors (m) och Annerås (fp) som ansett att utskottet under 30 bort hemställa,

att riksdagen skulle avslå motionen 1973:234,

17. beträffande eftergift av förbättringslån vid rivning av fröken Ljungberg (m) och herr Wennerfors (m) som ansett att utskottet under 31 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1973:1633, yrkandet 4, som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anfört,

18. beträffande förbättringslån för vissa småhus av herrar Grebäck (c), Tobé (fp) och Andersson i Knäred (c), fru Olsson i Hölö (c) samt herr Annerås (fp) som ansett att utskottet under 33 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1973:1634, yrkandet 4, som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anfört,

19. beträffande högsta belopp för räntefritt och stående förbättringslån av herrar Grebäck (c), Tobé (fp) och Andersson i Knäred (c), fru Olsson i Hölö (c) samt herrar Claeson (vpk) och Annerås (fp) som ansett att utskottet under 34 bort hemställa,

Torsdagen den
17 maj 1973

*Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.*

att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionerna 1973:361, yrkandet 11, 874 samt 1634, yrkandet 5, som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anfört,

20. beträffande initialstöd för sanering av småhus, m. m.

a. av herrar Grebäck (c), Tobé (fp) och Andersson i Knäred (c), fru Olsson i Hölö (c) samt herr Annerås (fp) som ansett att utskottet under 37 bort hemställa,

beträffande initialstöd för sanering av småhus samt temporär vidgning av förbättringslångivningen att riksdagen med bifall till motionerna 1973:1629, yrkandet 2, och 1634, yrkandet 3, samt i anledning av motionen 1973:1550 som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anfört,

b. av fröken Ljungberg (m) och herr Wennerfors (m) som ansett att utskottet under 37 bort hemställa,

beträffande initialstöd för sanering av småhus samt temporär vidgning av förbättringslångivningen att riksdagen med bifall till motionerna 1973:1629, yrkandet 2, och 1634, yrkandet 3, samt i anledning av motionen 1973:1550 som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anfört,

21. beträffande ränta på amorteringspliktiga tilläggsån av herrar Grebäck (c) och Tobé (fp), fröken Ljungberg (m), herr Andersson i Knäred (c), fru Olsson i Hölö (c) samt herrar Wennerfors (m) och Annerås (fp) som ansett att utskottet under 42 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionerna 1973:361, yrkandet 9, 1559, yrkandet 4 A, samt 1568, yrkandet A 5, som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anfört,

22. beträffande fortsatt långivning för kommunala markförvärv m. m. av fröken Ljungberg (m) och herr Wennerfors (m) som ansett att utskottet under 45 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1973:1568, yrkandet A 8, såvitt nu var i fråga, som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anfört,

23. beträffande amorteringsvillkoren för markförvärvslån av herr Claeson (vpk) som ansett att utskottet under 46 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1973:1630, yrkandet 2, som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanten anfört,

24. beträffande utbetalning av tomträttslån av herr Claeson (vpk) som ansett att utskottet under 48 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1973:1630, yrkandet 3, som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanten anfört,

25. beträffande utredning om utglesning av befolkningen i vissa stadsområden av herrar Tobé (fp) och Annerås (fp) som ansett att

utskottet under 54 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1973:1634, yrkandet 2, som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anfört,

26. beträffande utredning om trafik- och gårdssanering av herrar Tobé (fp) och Annerås (fp) som ansett att utskottet under 55 bort hemställa, att riksdagen med bifall till motionen 1973:1634, yrkandet 1, som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anfört,

27. beträffande bostadsbyggnadsplanens konstruktion

a. av herrar Grebäck (c), Tobé (fp) och Andersson i Knäred (c), fru Olsson i Hölö (c) samt herr Annerås (fp) som ansett att utskottet under 57 bort hemställa,

att riksdagen skulle

a. godkänna vad i statsrådsprotokollet förordats,

b. med bifall till motionen 1973:361, yrkandet 1, samt med avslag å motionen 1973:1568, yrkandena A 2 och A 3, det sistnämnda såvitt nu var i fråga, som sin mening ge Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anfört,

b. av fröken Ljungberg (m) och herr Wennerfors (m) som ansett att utskottet under 57 bort hemställa,

att riksdagen skulle

a. godkänna vad i statsrådsprotokollet förordats,

b. med bifall till motionen 1973:1568, yrkandena A 2 och A 3, det sistnämnda såvitt nu var i fråga, samt med avslag å motionen 1973:361, yrkandet 1, som sin mening ge Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anfört,

28. beträffande bostadsbyggandets omfattning samt medelsram av fröken Ljungberg (m) och herr Wennerfors (m) som ansett att utskottet under 58 bort hemställa,

beträffande bostadsbyggandets omfattning samt medelsramar för nybyggnad att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionerna 1973:864, såvitt nu var i fråga, samt 1568, yrkandena A 1 och A 3, det sistnämnda såvitt det inte behandlats under 57, skulle

a. uttala sig för en bostadsbyggnadsplan för år 1973 med den omfattning och fördelning som förordats i motionerna,

b. medge att ramen för bostadslån för nybyggnad under år 1973 bestämdes med utgångspunkt i 72 000 lägenheter med den i statsrådsprotokollet angivna genomsnittsytan,

c. medge att ramen för beviljande av bostadslån under vart och ett av åren 1974 och 1975 fastställdes att motsvara ett beräknat antal lägenheter av 75 000 inklusive lokaler som omfattades av läneunderlag och pantvärde för bostadslån,

d. medge att av de under c upptagna ramarna för vart och ett av åren 1974 och 1975 högst 20 000 m² väningsyta fick tas i anspråk för nybyggnad av lokaler i äldre bostadsområden.

Nr 90

Torsdagen den
17 maj 1973

*Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.*

Torsdagen den
17 maj 1973

*Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.*

e. medge att beslut om bostadslån för nybyggnad meddelades intill ett belopp av 2 005 000 000 kronor under år 1973,

f. bemyndiga Kungl. Maj:t att under i statsrådsprotokollet givna förutsättningar besluta om ökning av den under e upptagna ramen,

g. medge att ramarna för bostadslån och byggnadstillstånd för nybyggnad under år 1973 fick tas i anspråk för ombyggnads- och förbättringsverksamhet i den mån de inte utnyttjades helt för sitt ändamål,

h. medge att Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser om projektreserv för åren 1973–1974 i enlighet med vad som förordats i statsrådsprotokollet och motionen 1973:1568,

29. beträffande medelsramar för ombyggnad m. m. av fröken Ljungberg (m) och herr Wennerfors (m) som – under förutsättning av bifall till reservationen nr 28 – ansett att utskottet under 59 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen 1973:864 i vad den inte behandlats under 58, skulle

a. medge att beslut om bostadslån för ombyggnad samt räntebärande förbättringslån meddelades intill ett belopp av 170 000 000 kronor under år 1973 och 220 000 000 kronor under år 1974,

b. bemyndiga Kungl. Maj:t att under de förutsättningar som angetts i statsrådsprotokollen och utskottets yttrande besluta om ökning av de under a upptagna ramarna,

30. beträffande anslag för markförvärvslån

a. av fröken Ljungberg (m) och herr Wennerfors (m) som – under förutsättning av bifall till reservationen nr 22 – ansett att utskottet under 62 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1973:1568, yrkandet A 8, skulle avslå Kungl. Maj:ts förslag om medelsanvisning till lånefonden för kommunala markförvärv och motionen 1973:1562,

b. av herr Claeson (vpk) som ansett att utskottet under 62 bort hemställa,

att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag, med bifall till motionen 1973:1562 samt med avslag å motionen 1973:1568, yrkandet A 8, såvitt nu var i fråga, till Lånefonden för kommunala markförvärv för budgetåret 1973/74 på kapitalbudgeten under Statens utlåningsfonder anvisade ett investeringsanslag av 200 000 000 kronor,

31. beträffande anslag till bostadsstyrelsen och länsbostadsnämnderna av fröken Ljungberg (m) och herr Wennerfors (m) som ansett att utskottet under 63 bort hemställa,

att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionen 1973:1568, yrkandena A 6 och A 7, för budgetåret 1973/74 på driftbudgeten under elfte huvudtiteln anvisade

a. till Bostadsstyrelsen ett förslagsanslag av 13 047 000 kronor,

b. till Länsbostadsnämnderna ett förslagsanslag av 25 331 000 kronor.

Torsdagen den
17 maj 1973

*Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.*

Till betänkandet hade fogats särskilda yttranden

1. beträffande andelslägenheter av herrar Lindkvist (s) och Claeson (vpk),
2. beträffande ortskoefficienter av herr Annerås (fp).

Civilutskottets betänkande nr 20

Kungl. Maj:t hade i propositionen 1973:22, under åberopande av utdrag ur statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 9 februari 1973 och lagrådets protokoll,

dels, såvitt nu var i fråga, föreslagit riksdagen att anta förslag till

1. bostadssaneringslag,
2. lag om ändring i lagen (1970:246) om tvångsförvaltning av bostadsfastighet,
3. lag om ändring i lagen (1973:188) om arrendenämnder och hyresnämnder,
4. lag om ändring i lagen (1942:429) om hyresreglering m. m.,

dels berett riksdagen tillfälle att avge yttrande över förslag till kungörelse om ändring i byggnadsstadgan (1959:612).

Beträffande propositionens huvudsakliga innehåll anfördes bl. a. följande:

”Den föreslagna bostadssaneringslagen utgör ett komplement till de förslag i fråga om bl. a. planering och finansiering av saneringsverksamheten som har lagts fram i prop. 1973:21 om sanering av det äldre bostadsbeståndet. Genom lagen föreslås hyresnämnd få möjlighet att på ansökan av kommun ålägga fastighetsägare att rusta upp bostadslägenhet så att den uppfyller kraven enligt den lägsta godtagbara standard varom förslag till riktlinjer lagts fram i den nämnda propositionen. Möter hinder mot upprustning av ekonomiska skäl eller kan byggnadslov till upprustningen inte räknas, föreslås att hyresnämnden skall kunna meddela förbud mot att använda lägenheten för bostadsändamål (användningsförbud).

Lagförslaget innehåller dessutom bestämmelser om tvångsåtgärder för de fall då fastighetsägare underlåter att ställa sig hyresnämndens beslut till efterrättelse. De föreslagna tvångsåtgärderna, som skall kunna tillgripas endast på ansökan av kommunen, är vite, tvångsförvaltning enligt lagen (1970:246) om tvångsförvaltning av bostadsfastighet samt inlösen. Beslutar hyresnämnden om tvångsförvaltning, skall det ingå i förvaltarens uppgifter att utföra den upprustning som fastighetsägaren ålagt. I sådant beslut skall nämnden kunna ge förvaltaren tillstånd att ta upp nödvändigt lån till upprustningen och ansöka om inteckning. Inlösen avses komma till användning, när det kan antas att upprustningen inte kan bli utförd under tvångsförvaltning.”

Ett i propositionen ingående förslag till lag om ändring i förköpslagen (1967:868) hade behandlats i civilutskottets betänkande 1973:18.

Torsdagen den
17 maj 1973

*Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.*

Kungl. Maj:t hade vidare i propositionen 1973:25 berett riksdagen tillfälle att avge yttrande över förslag till kungörelse om ändring i byggnadsstadgan (1959:612).

De därigenom förordade ändringarna syftade till att underlätta upprustning av äldre bebyggelse. De innebär att vid bl. a. till- eller ombyggnad gällande bestämmelser om byggnads utformning skulle tillämpas endast på de delar av byggnad som berördes av ändringsarbeten och att därvid även uppställda standardkrav skulle få underskridas i viss utsträckning. I byggnadens övriga delar skulle dock enligt förslaget sådana brister som innebar så avsevärda olägenheter att de inte skäligen kunde godtas undanröjas.

I detta sammanhang hade behandlats de i anledning av propositionen 1973:22 väckta motionerna

1973:1926 av herr Tobé m. fl. (fp) vari hemställdes att riksdagen skulle anta propositionen 1973:22

1. med ändringar enligt motionen beträffande

- a. partsställning för hyresgäst,
- b. förutsättningar för upprustningsåläggande,
- c. vägrat byggnadslov som förutsättning för användningsförbud,

2. med motivuttalanden enligt motionen beträffande möjlighet till begränsad upprustning,

1973:1927 av herr Wennerfors m. fl. (m) vari hemställdes att riksdagen skulle besluta avslå propositionen 1973:22, motionen här upptagen till behandling såvitt inte rörde förköpslagen, i vilken del den behandlats i civilutskottets betänkande 1973:18,

1973:1950 av herr Nilsson i Norrköping m. fl. (s) vari hemställdes att riksdagen skulle anta förslaget till bostadssaneringslag med ändringar, enligt motionen, i syfte att

- a. göra kommunala åtgärder för vidgad sanering obligatoriska,
- b. garantera att hyresgäst hördes före kommunalt beslut,

1973:1951 av herr Zachrisson (s) vari hemställdes att riksdagen hos Kungl. Maj:t begärde förslag till lagstiftning som ytterligare befäste kommunernas möjligheter att skydda byggnader som borde bevaras av kulturhistoriska eller miljömässiga skäl,

1973:1962 av herr Hermansson m. fl. (vpk) vari föreslagits att riksdagen skulle vidta av motionärerna föreslagna förändringar i regeringens förslag till bostadssaneringslag, innebärande

beträffande 1 § att även fastighet tillhörande stat eller kommun skulle omfattas av lagen,

beträffande 2 § dels att hyresgäst skulle förutom kommunen hos hyresnämnd kunna ansöka om upprustningsåläggande eller användningsförbud, dels att vissa grundläggande regler skulle införas om vad som normalt krävdes för att lägsta godtagbara standard skulle föreligga,

beträffande 5 § att upprustningsåläggande skulle få meddelas även om beräkningar visade att upprustningen inte skulle ge skäligt ekonomiskt utbyte för fastighetsägaren; upprustningens omfattning skulle godkännas av hyresnämnden efter hörande av berörda hyresgäster,

beträffande 6 § att användningsförbud skulle få meddelas om hyran efter upprustningsåtgärd ej kunde beräknas bli skälig; sådant förbud skulle få meddelas endast efter hörande av berörda hyresgäster och frågan om ersättningslägenhet måste lösas genom enskild fastighetsägare eller kommuns försorg innan förbudet fick träda i kraft, samt

1973:1963 av herr Lindkvist (s) och fru Theorin (s) vari hemställtts att riksdagen skulle anta det i propositionen 1973:22 intagna förslaget till bostadssaneringslag med ändringar som gav de boende en faktisk rätt att utöva skäligt medinflytande.

Utskottet hemställde

1. beträffande behovet av lagstiftning m. m. att riksdagen skulle avslå motionen 1973:1927 i vad den ej behandlats i civilutskottets betänkande 1973:18 eller nedan under 9,

2. beträffande lydelsen av 1 § bostadssaneringslagen att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen 1973:1962 i denna del skulle anta vid propositionen 1973:22 fogat förslag,

3. beträffande uttalande om möjlighet till begränsad upprustning att riksdagen skulle avslå motionen 1973:1926, yrkandet 2,

4. beträffande lydelsen av 2 § bostadssaneringslagen att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna 1973:1926, yrkandet 1 a, 1950, 1962 i denna del samt 1963 skulle anta vid propositionen fogat förslag,

5. beträffande lydelsen av 5 § bostadssaneringslagen att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna 1973:1926, yrkandet 1 b, och 1962 i denna del skulle anta vid propositionen fogat förslag,

6. beträffande lydelsen av 6 § bostadssaneringslagen att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna 1973:1926, yrkandet 1 c, och 1962 i denna del skulle anta vid propositionen fogat förslag,

7. beträffande bostadssaneringslagen i vad den ej behandlats ovan att riksdagen skulle anta vid propositionen fogat förslag,

8. beträffande övriga lagförslag att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen 1973:1927 i denna del skulle anta vid propositionen 1973:22 fogade förslag till

a. lag om ändring i lagen (1970:246) om tvångsförvaltning av bostadsfastighet,

b. lag om ändring i lagen (1973:188) om arrendenämnder och hyresnämnder,

c. lag om ändring i lagen (1942:429) om hyresreglering m. m.,

9. beträffande ändringar i byggnadsstadgan att riksdagen med avslag å motionen 1973:1927 i vad den ej behandlats i civilutskottets

Torsdagen den
17 maj 1973

*Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.*

betänkande 1973:18 eller ovan under 1 som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört,

10. beträffande rivningsreglering i vad den ej behandlats under 9 att riksdagen med bifall till motionen 1973:1951 som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört.

Reservationer hade avgivits

1. beträffande behovet av lagstiftning m. m. av fröken Ljungberg (m) och herr Wennerfors (m) som ansett att utskottet under 1 bort hemställa, att riksdagen med bifall till motionen 1973:1927 i denna del skulle

a. inte anta de vid propositionen 1973:22 fogade lagförslagen, i vad de inte behandlats i civilutskottets betänkande 1973:18 eller nedan under 9,

b. avslå motionerna 1973:1926, 1950, 1962 och 1963,

2. beträffande lydelsen av 1 § bostadssaneringslagen av herr Claeson (vpk) som ansett att utskottet under 2 bort hemställa,

att riksdagen med avslag å Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionen 1973:1962 i denna del skulle anta Kungl. Maj:ts förslag med ändring enligt i motionen föreslagen lydelse,

3. beträffande uttalande om möjlighet till begränsad upprustning av herrar Tobé (fp) och Annerås (fp) som ansett att utskottet under 3 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1973:1926, yrkandet 2, som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anfört,

4. beträffande standardkrav i bostadssaneringslagen av herr Claeson (vpk) som ansett att utskottets yttrande i viss del skulle ha av reservanten angiven lydelse,

5. beträffande hyresgästs ställning enligt lagstiftningen, m. m.

a. av herrar Tobé (fp) och Annerås (fp) som ansett att utskottets yttrande i viss del skulle ha av reservanterna angiven lydelse,

b. av herr Claeson (vpk) som ansett att utskottets yttrande i viss del skulle ha av reservanten angiven lydelse,

6. beträffande lydelsen av 2 § bostadssaneringslagen av herr Claeson (vpk) som – under förutsättning av bifall till reservationerna nr 4 och 5 b - ansett att utskottet under 4 bort hemställa,

att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna 1973:1926, yrkandet 1 a, 1950 och 1963 samt med bifall till motionen 1973:1962 i denna del skulle anta Kungl. Maj:ts förslag med ändring enligt i motionen 1973:1962 föreslagen lydelse,

7. beträffande lydelsen av 5 § bostadssaneringslagen (upprustningsåläggande)

a. av herrar Tobé (fp) och Annerås (fp) som ansett att utskottet under 5 bort hemställa,

att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag, med bifall till motionen 1973:1926, yrkandet 1 b, och med avslag å motionen 1973:1962 i denna del, skulle anta Kungl. Maj:ts förslag med av reservanternas föreslagen ändring, innebärande att upprustningsåläggande även skulle få meddelas om åtgärden med hänsyn till omständigheterna i övrigt var ändamålsenlig och lämplig.

b. av herr Claeson (vpk) som ansett att utskottet under 5 bort hemställa,

att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag, med bifall till motionen 1973:1962 i denna del och med avslag å motionen 1973:1926, yrkandet 1 b, skulle anta Kungl. Maj:ts förslag med ändring enligt i motionen 1973:1962 föreslagen lydelse,

8. beträffande lydelsen av 6 § bostadssaneringslagen (användningsförbud) av herr Claeson (vpk) som – under förutsättning av bifall till reservationen nr 7 b – ansett att utskottet under 6 bort hemställa,

att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag, med bifall till motionen 1973:1962 i denna del och med avslag på motionen 1973:1926, yrkandet 1 c, skulle anta Kungl. Maj:ts förslag med ändring enligt i motionen 1973:1962 föreslagen lydelse,

9. beträffande viss rivningsreglering av fröken Ljungberg (m) och herr Wennerfors (m) som – under förutsättning av bifall till reservationen nr 1 – ansett att utskottet under 9 bort hemställa,

beträffande ändringar i byggnadsstadgan att riksdagen med bifall till motionen 1973:1927, i vad den ej behandlats i civilutskottets betänkande 1973:18 eller ovan under 1, som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanternas anfört.

Kulturutskottets betänkande nr 26

I detta betänkande behandlades motionen 1973:693 av herr Turesson m. fl. (m, s, c, fp, vpk).

Utskottet hemställde att riksdagen skulle avslå motionen 1973:693.

Herr GREBÄCK (c):

Herr talman! Jag vill som en inledning till denna vårsessionens debatt om bostadspolitiken begränsa mig till att i all korthet knyta några allmänna reflexioner till den aktuella situationen på bostadsmarknaden.

Utskottsbetänkandet är trots sin koncentrerade utformning ett digert aktstycke på 70 sidor och upptar inte mindre än 31 reservationer och 2 särskilda yttranden.

Härav skulle man kunna frestas dra den slutsatsen att betänkandet rimligen borde innehålla en mängd nya synpunkter och förslag till en förnyelse av samhällets bostadspolitik. Men så är ingalunda fallet. Det är i

Torsdagen den
17 maj 1973

*Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.*

stort sett till uppläggning och utformning samma gamla Kungl. Maj:ts förslag, samma utskottets hemställan och samma gamla reservationer som vi känner igen från föregående års bostadsdebatter här i kammaren, även om text och siffror avviker en aning.

Någon förnyelse av vår bostadspolitik är inte att vänta förrän de tre sittande kommittéerna — boendeutredningen, bostadsfinansieringsutredningen och bostadsbeskattningsutredningen — har avgivit sina betänkanden.

Målsättningen för dessa utredningar måste väl vara att tala om hur vi skall kunna bygga billigare hus med lägre hyror som följd och hur vi skall uppnå en skattelagstiftning som fungerar neutralt, oberoende av upplåtelseform av bostäder. Särskilt boendeutredningens betänkande torde i bostadspolitiska kretsar avvaktas både med stora förväntningar och otålighet.

Enighet borde väl kunna råda om att efterkrigstidens bostadspolitik för många människor, ja, för stora folkgrupper, inneburit förbättringar i bostadsförhållandena, som en tidigare generation knappast vågat drömma om, och i det avseendet varit framgångsrik. I det fallet har en ekonomisk och social utjämning mellan olika medborgargrupper ägt rum, som inte bör fördöljas då man diskuterar den förda bostadspolitik.

Efter detta konstaterande kan det förtjäna påpekas att dagens bostadsmarknad fortfarande utmärks av många och besvärliga problem. Jag tänker då närmast på de 20 000--30 000 outhyrda lägenheterna i flerfamiljshus och då i huvudsak i nyproduktionen. I det sammanhanget bör observeras att de trångbodda hushållen uppskattas till upp emot 500 000. Ställt i relation till dessa siffror ter sig de outhyrda lägenheternas antal inte alltför överväldigande.

Problemet för bostadspolitikerna är att förklara varför nära en halv miljon familjer fortfarande skall behöva bo trångt samtidigt som vi har ett stort antal lägenheter outnyttjade. Utvägar för att komma ur detta dilemma är det angeläget att med det snaraste söka finna.

Det är ju ingen lösning av problemet att konstatera att den bekymmersamma situationen beror på de senare årens konjunkturnedgång, att den utländska arbetskraften i betydande omfattning flyttat hem eller att den inrikes omflyttningen minskat i styrka. Det nu anförda mångas exempel på att fortfarande har vi svårlösta problem som det är angeläget att samhället med hjälp av olika medel med det snaraste måste försöka komma till rätta med. De outhyrda lägenheternas problem löser man ju bara tillfälligt med ett statsfinansiellt stöd i någon form för att i en akut situation reda upp svårigheterna, men på sikt måste andra utvägar sökas. Dessa utvägar måste de sittande utredningarna hjälpa till att anvisa.

Men det är inte bara de outhyrda lägenheterna som visar att bostadsmarknaden råkat i obalans. Den betydande arbetslösheten bland byggnadsarbetarna är ett annat uttryck för denna obalans. Det är djupt otillfredsställande när yrkesskickligt folk inte kan finna utkomst inom sin egen bransch och framför allt om de tvingas gå arbetslösa. Byggnadsbranschen är ju i och för sig ett arbetsområde som innebär osäkerhet och otrygghet i anställningsförhållandena. Det är därför utomordentligt angeläget att tvära omkastningar inom byggnadsverksamheten kan

Torsdagen den
17 maj 1973

*Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.*

undvikas. Jämn och kontinuerlig sysselsättning måste eftersträvas. Detta borde inte behöva vara ett ouppnåeligt mål, om målsättningen för byggandet och avvägningen mellan olika sektorer i fråga om byggnadsverksamheten vore tillräckligt långsiktig, dynamisk och samordnad. Ökad säkerhet och trygghet i anställningsförhållandena inom byggnadsbranschen är en av förutsättningarna för att säkra rekryteringen av yrkeskunnigt folk och ge den äldre yrkesvana arbetskraften utkomst och arbete. Detta innebär, att kortsiktiga insatser av typen utökad bostadsanering, utveckling av boendeservice, beredskapsarbete m. m. – hur värdefulla de än kan vara för att lösa akuta arbetslöshetsproblem – ändå inte är någon lösning på lång sikt. Även i detta sammanhang inställer sig behovet av ett långsiktigt bostads- och byggnadsprogram. Vore det så enkelt att hela frågan om bostäder och byggande endast vore en marknadsfråga, som man med förtroende kunde överlämna åt marknadskrafterna att lösa, vore det ingen större konst att driva bostadspolitik här i landet. Men det finns nu och måste finnas ett starkt socialt inslag i den bostadspolitik ett land med vår samhällsstruktur måste föra och detta av skäl, som jag i denna församling inte närmare behöver utveckla.

Det är ofrånkomligt att en sådan politik måste ta hänsyn till en mängd förhållanden som inverkar på bostadsmarknaden. Jag behöver i det sammanhanget bara nämna sådana frågor som kapitalmarknaden, räntnivån, markhushållningen, sysselsättningen osv.

Vill man driva en bostadssocial politik måste samhället ha möjligheter och befogenheter att inverka på dessa faktorer. Hur och i vilken utsträckning? Om detta står debatten i dag och därom kommer den att fortsätta. Låt mig uttrycka en förhoppning om att debatten skall bidra till att vi finner allt bättre lösningar på detta viktiga samhällsproblem.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till alla de reservationer i civilutskottets betänkanden nr 19 och 20, där mitt namn återfinns, och i övrigt till utskottets förslag.

Under detta anförande övertog herr förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr ULLSTEN (fp):

Herr talman! Jämför vi bostadsdebatten i dag med den vi hade på 1950- och 1960-talen skall vi finna att det är helt annorlunda. Vad som då skildrades i tidningar, radio och TV var interiörer från bostadsslum, berättelser om ockrare som bedrev en samvetslös hantering med människornas bostadsnöd. Vi läste skildringar om människor med tio år framför sig i storstädernas bostadsköer.

Det var bristen på bostäder och allt det sociala elände som följde i dess skugga som var det dominerande. Så blir det alltid när det är brist på en livsnödvändig vara. Bland dem som drabbas värst finns alltid många av de ekonomiskt svagaste. För det stora flertalet innebar naturligtvis den allmänna höjningen av kvaliteten på det som byggdes en viktig förbättring, men många hamnade utanför. Hade man inte gott om pengar, fick man heller ingen bostad.

Det var i slutet av det här skedet som Tage Erlander gav det beryktade

Torsdagen den
17 maj 1973

*Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.*

svaret till ett ungt par här i Stockholmstrakten, som undrade hur de skulle bära sig åt för att få en bostad. Flytta någon annanstans, sade dåvarande statsministern. I dagens debattklimat, med högkonjunktur för politiska "grönskedrömmar" hade statsministerns svar kanske applåderats av några. Då applåderade ingen. Ändå var det på sitt sätt ett ganska bra svar, därför att det var uppriktigt. Men samtidigt innebar det naturligtvis ett underbetyg åt den bostadspolitik som hade förts. Den hade misslyckats med den grundläggande uppgiften att garantera människor rätten till en hygglig bostad.

I dag har vi ett annat slags bostadskris, en hyreskris och en miljökris. Det ena hänger ihop med det andra. I går var många kommuners problem brist på lägenheter, i dag kämpar de med brist på hyresgäster. Många lägenheter står tomma. Varför? Därför att vi har tillgodosett behovet, byggt för mycket? Nej, inte så, men vi har byggt fel slags lägenheter till fel pris. Folk- och bostadsräkningen redovisar även i dag tiotusentals människor som bor trångt, som bor i dåliga bostäder, som skulle vilja flytta om de hade råd att flytta in i de lägenheter som erbjuds dem.

Men många har inte råd, och många av dem som har råd tycker inte att de bostadsmiljöer som erbjuds är värda priset. Därför får vår slutsats inte bli att vi skall minska utbudet av modernt utrustade lägenheter, men att vi skall bygga annorlunda. Bygga mindre nytt och satsa mera på att sanera de äldre bostäderna, som ofta bättre svarar mot de miljökrav som människorna har i dag. Om det är vi numera ganska överens. Vi skall också bygga färre hyreshus och flera egna hem, eftersom alla undersökningar entydigt visar att många fler vill bo på det senare sättet. Vi skall bygga hyreshusen mindre stereotypa, bygga dem lägre, eftersom lika entydiga undersökningar visar att människor vill bo nära marken, även de som föredrar att bo i hyreshus. Om det är vi också numera ganska överens här i riksdagen.

Men bekännelser till principer är en sak, det praktiska handlandet är en annan sak. I sammanträdesrum och ritsalar är det ofta på det sättet att byggnadstekniken och kortsiktiga ekonomiska intressen får bestämma mer än människornas egna önskemål. Jag tror inte mycket på dem som vill göra rent hus med normer och regler och som odeciderat talar för vad de kallar en fri bostadsmarknad. Men det finns en klockartrö, som drar åt andra hållet också, det finns de som helst vill ha en egen paragraf för varje skruv och som nästan helt underkänner det instrument för information från konsument till producent som vi kallar marknadskrafter.

För en tid sedan skrev chefen för vår högsta planeringsmyndighet i en artikel: "Jag tycker inte att frågan om en ökning av markbostadsandelen får avgöras av opinionsbildare eller av den aktuella efterfrågeutvecklingen." Var det överdrifterna och förenklingarna i den pågående boendemiljödebatten han var ute för att gissla, ja, då är det inte så mycket att säga om uttalandet. Men inte kan vi väl underkänna efterfrågeutvecklingen som riktlinje för vårt byggande. Vem skulle veta bättre än de som själva skall utnyttja bostäderna hur dessa bör vara utformade? Är det meningen att bostadsstyrelsen, planverket, byggnadsnämnderna och kommunstyrelserna skall vara smakdomare åt konsumenten?

terna? Från liberalt håll kan vi inte acceptera den inställningen. De politiska organens och myndigheternas uppgift skall vara att skapa förutsättningar för valfrihet för konsumenten, valfrihet när det gäller pris, kvalitet, boendeform och yttre miljö.

Men det är naturligtvis fel att tro att vi löser det valfrihetsproblemet bara genom att bygga fler småhus, fler bostäder där varje boende har en lägenhet med markkontakt. Även sådana områden kan göras sterila, monotona och servicefattiga. Och valfriheten när det gäller priset är inte det *minst* viktiga. Om alternativet till en hyreslägenhet är ett småhus som kostar dubbelt så mycket att producera och som även med ränteavdrag blir avsevärt dyrare att bo i, då har vi åstadkommit valfrihet bara för dem som har råd.

Två forskare vid kungl. tekniska högskolan här i Stockholm har visat att detta ofta är fallet. Den genomsnittliga lägenhetsytan för lägenheter i flerfamiljshus är enligt deras undersökningsrapport 69 m², för småhus 113. Det genomsnittliga priset för att producera en lägenhet är 74 000 kronor mot 134 000 kronor för småhusen. Den friliggande villan med stora krav på markresurser och dyra kommunala investeringar är fortfarande den helt dominerande typen på småhusmarknaden. Det är förmodligen mot den bakgrunden många kommunalpolitiker med bostadssociala ambitioner och omsorg om kommunalekonomin ställer sig tvekan till småhusevangeliet.

Den slutsats som dras i den här forskningsrapporten är fördenskull inte att småhusalternativet skall överges – tvärtom. Men man menar – och jag vill hålla med om det – att inriktningen måste ändras. Det måste bli lika naturligt på småhusmarknaden att variera storlek på lägenheterna som det är på flerfamiljshusområdet. Det är *ett* sätt att bygga billiga småhus. Det andra har med byggnadsrätten att göra. I dag byggs de flesta småhus i egen regi av den som köpt marken – ofta ett stort byggnadsföretag – trots att man nu vet att den principen leder till att husen blir i genomsnitt 20 procent dyrare än om de byggs efter anbudskonkurrens.

Men kravet på byggkonkurrens gäller naturligtvis inte bara småhus. Av våra hyreshus är det i dag mindre än hälften som byggs efter anbudskonkurrens och de husen blir alltså i många fall väsentligt dyrare än de behövde bli. Från folkpartiets sida har vi därför länge hävdlat kravet på anbudskonkurrens, en princip som helt enkelt handlar om att det företag som visar att det kan bygga den begärda produkten till lägsta möjliga pris också skall få uppdraget, oberoende av vilken typ av företag det är. För att ge eftertryck åt det kravet vill vi att anbudskonkurrens skall gälla som generellt villkor för att få statliga lån, för *allt* byggande, på *all* mark.

Detta kan tyckas vara en självklar princip; ändå är det märkvärdigt svårt att få gehör för den. När jag i förra årets bostadsdebatt försökte få den socialdemokratiska synen på problemet blev svaret att vi måste vänta på byggkonkurrensutredningen. Nu har den framlagt sitt betänkande, det är nästan ett år sedan, men ingen proposition har synts till. Jag skulle därför vilja fråga inrikesministern när vi kan vänta några initiativ med anledning av utredningens förslag. Jag skulle också vilja fråga herr

Torsdagen den
17 maj 1973

*Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.*

Bergman, som förra året utlovade en debatt om konkurrensfrågorna när, som han sade, vi hade tillgång till utredningsmaterial: Hur ser herr Bergman på den här idén med ett generellt krav på anbudskonkurrens som villkor för statliga lån? Jag är mycket intresserad av att få veta det, men framför allt tror jag att bostadskonsumenterna är intresserade. Man vet ju att en effektivare konkurrens i producent- och givetvis också i förvaltningsledet ger lägre kostnader. Man kan väl våga säga att det egentligen är det hittills enda konkreta förslaget om hur man skall kunna sänka produktionskostnaderna mera radikalt.

Men vi måste naturligtvis också söka oss fram på andra områden för att göra det billigare att bo. Det som framför allt gör det dyrt att bo i dag är kapitalkostnaderna, och här spelar givetvis räntan en avgörande roll. Som Knut Johansson visade i ett anförande för en tid sedan skulle effekten på boendekostnaden bli lika stor med 1 procents räntesänkning som om alla byggnadsarbetare jobbade gratis. Det mycket omdiskuterade markpriset motsvarar bara hälften av lönekostnaden. För en modern trerummare med 6 500 kronor i årshyra utgör kapitalkostnaden närmare 4 000 kronor.

Vill man göra någonting radikalt för att sänka hyrorna, borde det därför ligga nära till hands att diskutera räntans höjd. Räntan är ju den största biten i det vi kallar kapitalkostnad. Mot tanken att laborera med en räntesänkning som medel att åstadkomma lägre hyror brukar anföras att ränteläget inte får bestämmas av bostadspolitiska motiv; det är en kapitalmarknadsfråga.

Pengarnas "pris" bör bestämmas av tillgång och efterfrågan, brukar man säga. Och där är det inte bara situationen i Sverige som betyder något, vi måste också ta hänsyn till den internationella kapitalmarknaden. Om vi sänker räntan i Sverige under vad som är marknadsmässigt motiverat, då flyr pengarna utomlands där förräntningen är bättre, respektive blir utländska kapitalplaceringar ointresserade av Sverige.

Det här resonemanget är naturligtvis i princip alldeles riktigt, men frågan är om det nödvändigtvis behöver gälla också för bostadsområdet. Ett skäl att ifrågasätta det är det faktum att bostadsmarknaden redan i dag är en mycket hårt reglerad del av näringslivet. Statsmakterna bestämmer hur mycket som skall byggas varje år och kan komma överens med banker och kreditinstitut om att dessa skall låna ut det kapital som behövs för att de fastställda bostadsbyggnadsprogrammen skall kunna hållas. Därtill kommer numera att staten genom AP-fonderna är den största utlånaren och kommer att bli det i än högre grad ju mera fonderna växer.

Risken att bostadsbyggandet inte skulle få tillräckligt med kapital om man införde en särskild ränta för bostadsfinansieringen, som är lägre än för annat långfristigt kapital, finns alltså enligt min bedömning inte. Dessutom är faktiskt utlåning till bostadsbyggandet ju en tämligen säker placering, vilket också talar för att bostadsräntor inte nödvändigtvis behöver ligga på samma nivå som räntan för pengar som sätts in i andra, mera riskfyllda investeringar.

Men innebär då inte — det är den andra frågan man naturligtvis ställer sig — en ensidig sänkning av priset på bostadskapitalet en subvention av

byggandet och därmed en återgång till det system med räntesubventioner som vi övergav för ett antal år sedan, då med motiveringen att särskilda subventioner till inkomstsvaga grupper var bättre? De som lånar ut pengar till lägre ränta än de annars behövde göra får ju en faktisk förlust, som måste ersättas av någon, dvs. med skattemedel.

Även det resonemanget är i och för sig riktigt, men om det behöver bli fråga om en direkt subvention över statskassan beror på hur man konstruerar systemet. Två tredjedelar av dagens hyreshus byggs av s. k. allmännyttiga företag, som får statliga lån till 100 procent. Kooperativa och privata byggherrar får själva skjuta till 2 respektive 15 procent och småhusbyggare 10 procent. Alla dessa på olika grunder statsbelånade hus har ett "bottenlån" som motsvarar ca 70 procent av kostnaden. De lånen finansieras med bostadsobligationer. Mellan 70-procentsnivån och byggherrens egen insats, som alltså för de allmännyttiga företagen är noll, ligger de statliga lånen för vilka det finns pengar i statens kapitalbudget. Räntan på dessa lån, "bostadslåneräntan", bestäms av staten.

Om man nu sänker bostadslåneräntan med en procentenhet, betyder det att statens inkomster minskar i motsvarande mån. Såvitt jag kan förstå innebär det för en årsproduktion något tiotal miljoner kronor. Men vem skall då stå för den ränteförlust som uppkommer om man sänker räntan också på bostadsobligationerna? De förmedlas i dag av statshypotekskassor, av ett halvstatligt kreditinstitut, BOFAB, och av ett sparbankerna närstående kreditinstitut, SPINTAB. Köpare av bostadsobligationer är i mycket stor utsträckning AP-fonderna. Räntan är i dag något över 7 procent.

Om man bestämde sig för att införa en särskild bostadsränta, som är lägre än övriga räntor på långfristigt kapital, kunde man samtidigt ålägga AP-fonderna att köpa alla bostadsobligationer. Merparten av den räntesänkning som man ansåg motiverad av bostadssociala skäl – hur stor den skall vara vill jag inte gå in på – skulle alltså kunna betalas genom att man accepterade en lägre förräntning av pensionsfonderna. En sådan åtgärd borde kunna anses försvarbar eftersom fondavkastningen till följd av den höga räntan blivit betydligt större än man från början räknade med och då syftet med åtgärden skulle vara att sänka hyreskostnaderna. Det syftet borde, inom parentes sagt, ur löntagarnas synpunkt vara väl så angeläget som att placera AP-medel i aktier och dessutom givetvis mera riskfritt.

Ett system med en lägre bostadsränta skulle inte heller behöva omfatta allt bostadsbyggande. Det kunde begränsas till flerfamiljshusen. Därigenom skulle man få ett instrument för att motväga den förmån som småhusägarna har genom sina ränteavdrag. Samtidigt skulle man öka den statliga låneandelen i de privatbyggda husen, inte för byggbolagens skull men för hyresgästernas.

Billigare kapital leder naturligtvis till lägre bostadskostnader. I princip kan man räkna med att en procents räntesänkning betyder 10 procent lägre boendekostnader. För den trerummare jag nyss nämnde kan produktionskostnaden beräknas till ca 80 000 kronor. En procents räntesänkning betyder då 800 kronor i lägre kostnad, vilket med 50 procent marginals katt betyder motvärdet av en bruttolöneökning på

Nr 90

Torsdagen den
17 maj 1973

*Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.*

Torsdagen den
17 maj 1973

*Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.*

1 600 kronor.

Till bilden hör emellertid också att vi i dag har ett paritetslånesystem, vars syfte är att omfördela kapitalkostnaderna i tiden. Paritetslånesystemet innehåller i och för sig inget subventionsmoment, men det innebär att staten när huset är nytt och har stora kapitalkostnader "förskotterar" en del av räntan, som hyresgästerna får betala i ett senare skede. Systemet innebär att hyrorna i dag belastas med en kapitalkostnad som är ungefär 2 procent lägre än den faktiska.

Principen med paritetslån – att utjämna kapitalkostnaderna över tiden – är riktig. Men systemet har visat sig leda till flera svårigheter som man inte förutsåg när det infördes, framför allt en mycket stor skuldökning. Därför undersöker man nu på vilket sätt systemet kan göras om. Det kommer säkert att ta tid innan man är färdig med det jobbet. Vill man att en sänkt bostadsränta skall få effekt på dagens hyror bör man i motsvarande mån, utan att i övrigt ändra paritetslånets sätt att fungera, sänka den "basannuitet" som paritetslånesystemet är uppbyggt kring och som bestämmer den faktiskt utgående kapitalkostnaden. För att hyres-sänkningen också skall komma äldre hus till del kan man tänka sig att AP-fonderna köper upp en del utestående bostadsobligationer, vilket de för övrigt redan gör i viss omfattning, och vid lämpligt tillfälle konverterar dem till den lägre ränta som gäller för bostadsändamål.

Systemet med en fast, låg bostadsränta – och det är närmast detta som jag i det här exemplet har tänkt mig – skulle innebära en ytterligare specialisering på kreditmarknaden. AP-fonderna finge koncentrera sig på att finansiera de långa och i varje fall tämligen riskfria bostadslånen och affärsbankerna kunde få ökade resurser för industriinvesteringar. Samtidigt borde man liberalisera riksbankens s. k. emissionskontroll, vilket skulle förbättra näringslivets möjligheter att få tillgång till riskvilligt kapital.

En rörligare ränta för industriinvesteringar skulle skapa flera jobb. En fast, låg ränta inom en avskärnad kapitalmarknad för bostadsfinansiering skulle sänka hyrorna.

Låt mig, herr talman, sammanfatta mitt anförande:

1. Man kan, som jag visat med exemplen ur den nämnda forskningsrapporten, bygga billigare småhus genom en annan inriktning som innebär en med lägenheterna i flerfamiljshus jämförbar standard och storlek.

2. Man kan bygga både hyreshus och flerfamiljshus billigare genom effektivare konkurrens i produktions- och förvaltningsledet.

3. Man kan sänka hyran i flerfamiljshus genom att sänka räntan.

I alla tre fallen rör det sig om idéer som ännu inte fått någon slutgiltig utformning men där inriktningen ändå är klar. De syftar alla till lägre boendekostnader, och det måste ändå vara en viktig målsättning för dagens bostadspolitik.

Med detta ber jag, herr talman, att få yrka bifall till samtliga de reservationer vid civilskottets betänkanden nr 19 och 20 där folkpartiets ledamöter står antecknade.

Fröken LJUNGBERG (m):

Herr talman! Bostadspolitiken är ett mycket svårt komplex av ärenden — det tycker i varje fall jag. Det består av så många enheter inte minst av teknisk karaktär — planeringskaraktär, lagteknisk karaktär — och bakom varje ställningstagande ligger naturligtvis också ett politiskt bedömande. Jag hade i den här debatten tänkt avstå från att gå in i detaljplädering när det gäller de enskilda reservationer som fogats till betänkandena och mera uppehålla mig vid de principiella och politiska synpunkterna på bostadspolitiken. Jag konstaterade med glädje att det gjorde även utskottets värderade ordförande. Det gjorde också herr Ullsten inledningsvis, fast jag sedan tyckte att han åkte litet långt ut på ett vanskligt område.

Alltså, herr talman! För några år sedan fick det dåvarande statsutskottets tredje avdelning tillfälle att göra en studieresa till Sovjet för att se på bostadsproduktionen där. Elementfabricerade höghus och industriellt byggande över huvud taget var ju det som då skulle hjälpa också oss att bygga bort bostadsbristen, och Sovjet var otvivelaktigt det bästa studieobjektet när det gällde den produktionstekniken. Sovjet hade hunnit långt därvidlag, och vi fick veta att man höll på att bygga bort bostadsbristen med 13 till 16 våningars höghus. Någonstans däremellan låg den hushöjd som man hade funnit vara den optimala. Med de fabrikstillverkade elementen, som forslades till byggplatsen, kunde ett sådant här höghus färdigställas på tre till fyra månader. Det var en enorm och mycket imponerande fart på byggandet. Men nog tror jag att vi rynkade litet på våra svenska kvalitetsmedvetna näsor, när vi såg den låga standarden på både våningsinredning och utrustning. Vi konstaterade vidare att hyrorna var mycket låga — man kan nog säga enormt låga — i jämförelse med västerländska hyror i allmänhet och med våra hyror i synnerhet. Och det var, fick vi veta, tack vare de långa seriernas ekonomi och den hårda statliga styrningen. Den största lägenheten i höghuset, i regel på fem rum, var avsedd för den som skulle ha ansvar för huset, en direktör som också var politisk funktionär. Resten av hyresgästerna fylldes på från den lokala statliga bostadsbyrån.

Jag vet inte om detta, som jag nu bara kortfattat har relaterat, är något av det som skulle tillgodose vad vänsterpartiet kommunisterna i motionen 59 kallar för kraven om bostaden som en social rättighet och social rättvisa på bostadsmarknaden. Men jag vet att det vi såg i Sovjet var resultatet av vad kommunisterna i samma motion kallar för "en ny bostadspolitik med socialistiska lösningar, en politik där samhället tar ansvaret och ledningen".

Någonting som vi helt och hållet saknade i Sovjet var hyresgästernas inflytande på bostadens utformning och hyresgästernas möjlighet att välja bostad. Jag kan förstå att inför sovjetisk bostadspolitik ter sig i kommunisternas ögon vår egen regerings politik i Sverige som ett uttryck för att varken vilja eller kunna. Och ändå har den politiken, som jag ser det, i åtminstone 30 års tid kännetecknats av en serie socialistiska försök, dikterade av den politiska uppfattningen att problemens lösning alltid finns i ökat inflytande från samhällets sida över både produktion och marknad. Jag har en annan och litet större tilltro till marknadskrafterna,

Nr 90

Torsdagen den
17 maj 1973

*Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.*

Torsdagen den
17 maj 1973

*Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.*

som både herr Grebäck och herr Ullsten uttalade sin misstro mot, och jag får kanske motivera det påståendet om en stund.

Regeringen har vid flera tillfällen och med all rätt framhållit, att den svenska bostadsproduktionen kvantitativt och, tror jag, även kvalitativt har legat på en från internationell synpunkt mycket hög nivå. Jag vill gärna också tillägga att resultatet i det avseendet har blivit att vi har fått ett mycket stort bestånd av goda bostäder under de 30 år som jag närmast tänker på. Men samtidigt har kostnadsökningarna beskrivit en stigande kurva, som har krävt ökande bostadssociala insatser. De åtgärderna är vi i princip överens om. Jag tror att de är godtagna av alla som nödvändiga, om boendekostnaderna för den enskilde skall kunna hållas på en sådan nivå att alla kan få en god bostad. Däremot har vi från moderata samlingspartiet hävdad att konkurrensmöjligheterna borde ha ökats i kostnadspressande syfte. Det finns ett myller av reglerande lagar och förordningar, som försvårar vår bostadsproduktion och bostadsförvaltning och som gynnar – som regel – kommunala bostadsföretag i förhållande till enskilda. Det gäller bostadsfinansieringen i produktionsledet, där vi fortfarande hävdar att bestämmelserna diskriminerar enskilda låntagarkategorier av olika slag i förhållande till framför allt allmännyttiga bostadsföretag.

Utskottets majoritet avstyrker i mycket kortfattade ordalag nu som tidigare ändringsförslag från de borgerliga partierna. De politiska partierna sinsemellan skall både respektera och bekämpa varandras ideologiskt motiverade bedömningar. Om en socialdemokratisk regering också ideologiskt skall hysa misstankar mot enskild företagsamhet, har denna samma regering i alla fall aldrig tagit avstånd från principen om konkurrensens betydelse. Inrikesministern har själv gett uttryck åt att kostnadsökningarna måste ägnas större uppmärksamhet och att i alla moment som bostadspolitikerna omfattar åtgärder måste vidtas för att begränsa kostnaderna. Förr eller senare måste väl då också sådana frågor som de om de övre låncgränserna bli föremål för bedömning, och det blir väl närmast bostadsfinansieringsutredningen som nu får ta itu med det. Någon gång måste det fram!

Vi har länge från mitt partis sida hävdad att regleringar som var betingade av det speciella läget under efterkrigstiden förr eller senare måste upphävas. Nu tänker jag främst på den kvarstående hyresregleringen. Vi har en blandad bostadsmarknad här i landet – i den meningen nämligen att den erbjuder konsumenterna enskilt ägda och offentligt ägda hyreslägenheter, bostadsrättslägenheter i kooperativa eller privata bostadsrättsföreningar och småhus av olika slag. Men bostadsmarknaden regleras ändå så att vissa delar av den ligger utanför hyreskontrollsystemet, andra inom, och så att alla delar av det prisreglerade området i sin tur har olika utformning av kontrollen. Redan detta innebär att vi har en administrativt besvärlig apparat, som man måste komma underfund med.

Avvecklingen av regleringssystemet har pågått, det vill jag säga, under ganska många år, men den går mycket långsamt, och nu frågar jag: Skall det definitivt ske år 1974, som det sagts, att de sista resterna av en hyresreglering som kom till år 1942 skall kunna avskaffas? Jag tycker att det är hög tid!

En marknad med bostadsbrist kan av fördelningsspolitiska och sociala skäl kräva hyreskontroll. Regionalpolitiska skäl kan kanske också göra en sådan kontroll nödvändig. Men vi måste nu konstatera att samtidigt som bostadsmarknaden kämpar med de outhyrda lägenheterna finns det ett överskott på efterfrågan – det finns en bostadskö. Men den efterfrågan gäller tydligen inte det som bjuds ut. Varför, frågar man sig. Vi har alltså, påstår jag, en differentierad, blandad bostadsmarknad. Men regleringssystem hindrar den att komma fram till det som en marknadshushållning bör leda fram till, nämligen en jämviktsprusbildning, en jämviktmarknad.

För tio år sedan gav Industrins utredningsinstitut ut en skrift med titeln "Bostadsbristen. En studie av prusbildningen på bostadsmarknaden". Den var författad av tre svenska nationalekonomer, såvitt jag vet utan någon speciell borgerlig politisk belastning. Tio år senare har samma institut återkommit med en ny skrift, till vilken en av de tre nationalekonomerna står som författare. Den boken heter "Hyreskontroll och bostadsmarknad". Det är intressant att konstatera att de principiella resonemangen från den tidigare skriften, den som utgavs för tio år sedan, sägs ha bevarat sin aktualitet. Men situationen på bostadsmarknaden har på flera sätt förändrats. Bostädernas antal har ökat, bostadsbeståndet i dess helhet har i mycket stor utsträckning sanerats, de allmänna bostadsföretagens ställning på bostadsmarknaden har stärkts, vi har fått en ny hyreslag med besittningsskydd och bruksvärdesreglerad hyra, det statliga stödet har förändrats med införande av de s. k. paritetsslånen, delar av kontrollsystemet har avvecklats – det gäller bl. a. försäljning av bostadsrättslägenheter, statligt belånade villor och vissa delar av det privata hyresfastighetsbeståndet. Nu gör man i skriften "Hyreskontroll och bostadsmarknad" en mycket intressant jämförelse mellan det partiella hyreskontrollerade system som vi har på vår bostadsmarknad och ett system med bostadsmarknad i jämvikt, som vi alltså inte har – ett tänkt system alltså – men som skulle kunna vara ett resultat av en annan bostadspolitik än den socialdemokratiska. Jag tillåter mig citera ett stycke som ger en något annan utblick över den svenska bostadsmarknaden än både departementschefens och utskottsmajoritetens framställningar gör i de ärenden vi nu har att behandla:

"De sociala missförhållandena på den svenska bostadsmarknaden har under senare år alltmer uppmärksammats, framför allt i massmedia, men i viss mån också i den politiska debatten: bostadsbrist i beståndet av tidigare producerade hus parallellt med förekomsten av tomma lägenheter i nyproduktionen, en bristande valfrihet för det enskilda hushållet, konsumenternas starkt begränsade inflytande på nyproduktionens inriktning, hyressplittringen och därmed sammanhängande godtyckliga effekter på inkomstfördelningen mellan olika hushåll, bostadssegregeringen på åldersklasser etc. Vad som däremot inte uppmärksammats så mycket i debatten är att alla dessa fenomen hänger samman med det system med hyreskontroll som myndigheterna bedrivit under de senaste tre decennierna."

Författaren har tydligen inte tagit del av hela debatten, i varje fall inte som den förts från moderata samlingspartiets sida, men i övrigt instämmer jag helt med vad jag här citerade.

Torsdagen den
17 maj 1973

*Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.*

Även om vi skulle få den friare bostadsmarknad som vi moderater hävdar betydelsen av och om den skulle leda oss fram till ett slags dem fria marknadens jämviktsprisbildning som vi anser att den skulle göra, blir självfallet den situationen inte problemfri. Utan att närmare gå in på de frågorna vill jag, för att avvisa en del av den kritik som brukar riktas mot oss och vår bostadspolitiska uppfattning, ändå klart deklarerera att marknadshushållningens effekter inte löser en rad problem av social karaktär – där är jag helt överens med de föregående talarna – och inte heller vissa ekonomiska problem, främst då inkomstfördelningsfrågor, t. ex. frågan hur lägre inkomsttagare skall kunna hävda sig på bostadsmarknaden när den genomsnittliga hyresnivån blir högre än i dag. Alltså, klart uttryckt: Sådana frågor löser man inte med ett bostadsmarknadssystem.

Men – och det tycker jag är väsentligt att få säga – man kan ändå hävda den betydelse som ett sådant system som det vi företräder representerar. Det är viktigt att framhålla – det har vi sagt förr, och jag gör det också nu genom att återigen citera samme nationalekonom som jag nyss apostroferade. Han säger i den skrift jag tidigare omnämnde: ”Det finns metoder att i hög grad eliminera nackdelarna med en bostadsmarknad med jämviktsprisbildning, medan nackdelarna med en hyreskontrollerad marknad, med efterfrågeöverskott, i huvudsak är omöjliga att eliminera. Inkomstfördelningsproblemen, t. ex. mellan hyresgäster och fastighetsägare, på en viss jämviktmarknad är med andra ord inte konstitutivt knutna till denna marknadsform medan konsumentens bristande valfrihet och den begränsade konsumentstyrningen är oskiljaktigt förenade med systemet med hyreskontroll, om hyrorna där sätts under jämviktsnivån” – vilket de ju i regel gör.

Herr talman! Jag nämnde för en stund sedan att man från regeringens sida gärna har framhållit vår bostadsproduktions stora omfattning internationellt sett. Däremot har man inte talat om den internationellt sett stora koncentrationen till flerfamiljshus – den har legat på 70–75 procent av nyproduktionen. De borgerliga partierna har år efter år ställt kravet på ökad andel för småhusbyggandet, och vi gör det i år också. Vi återkommer därvidlag med gemensamma reservationer.

Vi har under de tre senaste åren fått en successiv ökning av småhusandelen. Det framgår klart och tydligt av tabellen på s. 10 i civilutskottets betänkande nr 19. På s. 11 står det att andelen påbörjade lägenheter i småhus 1973, alltså innevarande år, beräknas till ca 47,5 procent och att den 1974 kommer upp till 50 procent. Det där är ju utmärkt. Ändå är det betydelsefullt att åtgärder vidtas för att bibehålla den här höga andelen. Det är också viktigt. Men uppgången är intressant. I de kommunala bostadsbyggnadsprogrammen – jag har studerat en del av dem – har man nu lyssnat till människornas klagomål över bristen på konsumentstyrning av den svenska bostadsmarknaden. Man har klart och tydligt skrämts av de uttryck som den här klagan har tagit sig i form av ökningen av antalet outhyrda lägenheter.

Herr talman! Redan vid tillkomsten av paritetslånesystemet varnade vi från moderata samlingspartiets sida för riskerna. Ambitionen att ersätta ett snedvridande subventionssystem, som vi tidigare hade på kreditgiv-

ningsidan, med något annat var värd uppskattning. Så till vida har vi fått våra önskemål tillgodosedda som att departementschefen har tillsatt en bostadsfinansieringsutredning, som också, såvitt jag förstår, skall ta itu med paritetslånesystemet. Men risken finns att utredningsresultatet låter vänta på sig så länge att skuldanhopningen på lånesidan blir så stor för fastigheterna – som ju samtidigt minskar i värde genom åldrande – att kraftiga avskrivningar förr eller senare kommer i fråga med ännu större svårigheter på kredit- och kapitalsidan i fråga om de långa lånen. Detta är redan i dag besvärande – i varje fall har man givit ett starkt uttryck häråt från affärsbankernas sida.

Även om paritetslånesystemets effekt från socialistisk synpunkt kanske är önskvärd – jag har litet svårt att analysera det – tror jag inte att regeringen helt vill driva bort privata företagare från bostadsmarknaden. Och man riskerar ju att paritetslånesystemet kommer att fortsätta att i synnerhet i kombination med hyresregleringens bruksvärdesregler försämra fastighetsekonomin för privata företagare så att just detta blir effekten. Man driver bort dem från bostadsmarknaden och därmed får man en sjunkande konkurrens, en ökad monopolisering. Det tror jag inte att man avser. Därför frågar jag: När kommer paritetslånesystemet att skrivas bort, herr inrikesminister?

Herr talman! Med de frågor som jag nu har berört har jag också åtminstone delvis motiverat det krav som moderata samlingspartiet har ställt i en partimotion, nämligen att en utredning tillsätts med uppgift att avveckla hela den reglerings- och restriktionspolitik som kommit att leda till ganska orimliga konsekvenser på bostadsmarknaden – höga bostadskostnader, brist på valfrihet för bostadskonsumenter och en inte alltid lämplig bostadsmiljö. Vi har fått ett väldigt negativt svar från utskottsmajoriteten på vår önskan om den utredningens tillsättande, och något annat var väl inte att vänta.

Utskottsmajoriteten säger att "såvitt motionen avser krav på utredningar är den tillgodosedd och bör i övrigt inte föranleda någon riksdagens åtgärd".

Visst är det riktigt att kravet att försöka ersätta en bostadspolitik, som på 30 år inte lyckats med vad den lovat, med en ny bostadspolitik är någonting som utskottsmajoriteten inte utan vidare vill bejaka. Man borde väl ändå vara litet öppen för tanken. Visst har det tillsatts utredningar, som utskottsmajoriteten säger. Jag har fått reda på att det är sammanlagt tio olika utredningar som nu sysslar med var sin bit av det bostadspolitiska komplexet. Men var får vi helheten? Och när?

Vi har fått en väldigt administrativ apparat, ett stort byråkratiskt system och en snårskog av lagar och förordningar. Men jag frågar: Var finns regeringens bostadspolitiska program? Det tar ju slut med nästa år, då programmet "1 miljon nya lägenheter på tio år" är genomfört. Nästa års riksdag skall få ett förslag till program på lång sikt, står det klart och tydligt i utskottsbetänkandet på s. 22. Utredningen skall lägga fram ett delförslag i sommar om bostadsbyggandets inriktning och omfattning 1974 och 1975. Hade vi inte behövt ha det *nu*? Vår planering nu skall ju i grova drag gälla 3–5 år framåt. Hur går det förresten för de många allmännyttiga företagen senare i år, efter valet? Måste de slå igen? Man

Torsdagen den
17 maj 1973

Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.

har anledning till oro. Kommer de speciella lån som genom riksdagsbeslut beviljades förra året att klara upp den besvärliga situation – jag förmodar likviditetssituation – som många hamnade i på grund av de outhyrda lägenheterna? Eller kommer kommunernas ekonomiska situation att drabbas, så att man på kommunalt håll får ytterligare hårda påfrestningar?

Jag skulle kunna rada upp en hel del frågetecken, herr talman, just i avsaknad av ett samlat bostadspolitiskt program. Var finns det?

Det ursprungliga syftet för regeringens bostadspolitik, såsom vi såg den läggas upp och lanseras i efterkrigsskedet, var utomordentligt bra. Jag vill gärna erinra om vad jag uppfattade som tre huvudpunkter: Man skulle skapa goda bostäder i tillräckligt antal, man skulle göra det till rimliga priser så att människorna kunde tillhandla sig bostäderna, och man skulle göra det med en fortlöpande god planering, en planering som också skulle borge för den jämna sysselsättning som herr Grebäck efterlyste på det här området.

Herr talman! Jag upprepar frågan: Var finns nu det program som skulle kunna fullfölja de viktiga tre punkterna och den ambition som tog sig uttryck i det programmet?

Utan att närmare motivera de reservationer som jag har varit delaktig i ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservationerna 1, 2, 3, 4, 10, 13 b, 14 b, 16, 17, 20 b, 21, 22, 27 b, 28, 29, 30 a, 31.

Herr CLAESON (vpk):

Herr talman! Föregående talare har i ganska liten utsträckning ägnat sig åt det konkreta innehållet i de betänkanden som vi nu har att behandla. Tillåt mig därför att göra en liten betraktelse. Jag lovar att den inte skall bli så lång som den senaste talarens.

Bostadsbyggandet skärs i år ner med ca 8 000 lägenheter. Regeringen påstår ibland att bostadsbristen har byggts bort, men det är lögn. Över 400 000 hushåll är fortfarande trångbodda, över 250 000 lägenheter är helt omoderna, 10 000-tals barnfamiljer bor trångt och dåligt, och den sämsta bostadsstandarden har de ensamstående, inte minst pensionärerna. 100 000-tals bostadssökande står fortfarande i bostadskön och ca 15 000 byggnadsarbetare i arbetslöshetskön. Samtidigt står ca 20 000 lägenheter i det här landet tomma. Folk har inte råd att hyra dem. Bostadsbristen är inte bortbyggd. Det är hyrorna som är för höga. Ansvaret för de tomma lägenheterna skall tas av samhället och inte av hyresgästerna. Därav följer att stödet inte får utformas så att de hyresbetalare som redan nu har stora svårigheter att klara dagens hyror får ytterligare pålagor. Hyrorna i flerfamiljshusen har mer än fördubblats under de senaste 15 åren. 1972 blev ett verkligt rekordår. Hyrorna i flerfamiljshus ökade då med i genomsnitt 8–10 procent, ofta med 500 kronor eller mer. Fortsättning följer i höst och vid årsskiftet om inget görs för att stoppa hyresutplundringen. Regeringen subventionerar visserligen halva höjningen av det s. k. paritetstalet, men det innebär inget hyresstopp.

Jag vill påstå att regeringen bedriver en hyreshöjningspolitik. Man kapitulerar inför allt starkare monopolisering och spekulation i olika led i byggbranschen. Markspekulationen fortsätter, lågräntepolitiken har över-

Torsdagen den
17 maj 1973

*Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.*

givits, finansieringssystemet och höga räntor driver också hyrorna i höjden. Enbart räntekostnaderna uppgår ofta till mer än 50 procent av hyran. Banker, byggmonopol och markspekulanter utplundrar de boende, och kommunerna bidrar till kraftiga hyreshöjningar genom höjda avgifter på vatten och avlopp och sophämtning och genom höjda tomträttsavgälder.

Bostadsbidrag behövs, men de löser inte problemen. I stället för att angripa orsakerna till de ständigt höjda byggnadskostnaderna och hyrorna sätter regeringen sin lit i huvudsak till höjda bostadsbidrag. Bostadsbidragen uppgår nu till ca 1 200 miljoner kronor och betalas skattevägen av hyresgästerna själva. Bostadsbidragen är nödvändiga så länge inte andra åtgärder vidtas för att få ned hyrorna, men det löser inga problem på sikt att bara skjuta till nya skattemiljoner för att säkra byggmonopolens och spekulanternas höga profiler.

Herr talman! Civilutskottets betänkanden nr 19 och 20 tar upp en rad förslag som rör bostadspolitiken och olika bostadsförsörjningsåtgärder. Det är inte möjligt att i detalj gå in på alla frågor, i vart fall inte om man vill hålla sig något så när inom ramen för den tid som vi eftersträvar att hålla. Jag kommer därför i huvudsak att kommentera de motioner och förslag som vänsterpartiet kommunisterna har framfört i detta sammanhang. Först emellertid några allmänna synpunkter, som anknyter till förslaget om hyresstopp och mera kortsiktiga åtgärder för att komma till rätta med den krissituation som vi befinner oss i.

Kostnadsstegringarna i bostadsproduktionen har fortskridit alltsedan början av 1960-talet, och hyreskostnaderna visar en rakt uppåtgående kurva. Från och med 1964 har hyreskostnaderna i nyproduktionen lämnat reallöner och konsumentprisindex efter sig. Allt fler hyresgäster ställer sig frågan vilka intressen som styr bostadspolitiken i vårt land, vilka intressen det är som driver upp hyrorna, främst i nyproduktionen, så att även hyrorna i de allmännyttiga bostadsföretagen blir orimligt höga.

Regeringen och riksdagen måste nu inse allvaret i det läge som råder på bostadsmarknaden. Man kan inte skjuta åt sidan dagskrisen med hänvisning till pågående utredningar. Bestämda ingripanden måste göras omedelbart för att inte krisen skall resultera i något ännu värre. Det går inte längre att avleda debatten från dagens verkliga kärnfrågor – kostnader och hyror – genom att exempelvis föra resonemang om vad slags hustyper man skall ha eller med hänvisningar till pågående utredningar.

Hyrorna är nu, framför allt i nyproduktionen, så höga att många människor som är trångbodda eller bor i dåliga bostäder inte har möjlighet att skaffa sig en ny eller bättre bostad. Den bostadssociala målsättningen att alla medborgare skall beredas goda bostäder till överkomliga priser kan inte förverkligas, om man inte får ett snabbt slut på den nuvarande situationen på bostadsmarknaden. Bostaden håller på att bli en handelsvara, där snart bara människor med höga inkomster kan efterfråga en fullgod bostad och en bra miljö.

Trots att, som jag förut sade, nära en fjärdedel av hushållen i vårt land är trångbodda och trots att det finns flera hundratusen undermåliga

Torsdagen den
17 maj 1973

*Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.*

bostäder står tiotusentals lägenheter tomma och ett allt större antal människor måste få socialhjälp för att kunna hyra lägenheter i nyproduktionen. Det bostadssociala stödet har inte kunnat förhindra en utveckling som innebär att människor med låga inkomster i stor utsträckning tvingas bo i de sämsta bostadsområdena. Vi har fått en alltmera markerad uppdelning i rika och fattiga områden med dålig miljö och undermålig service för dem som bäst behöver den. De ändrade finansieringsvillkoren har varit avgörande för hyresstegringarna. Uppskattningsvis har ungefär hälften av de hyreshöjningar som ägt rum under den senaste 15-årsperioden berott på dem.

Regeringen och riksdagen har sålunda i hög grad bidragit till den nuvarande situationen på bostadsmarknaden, och den bostadspolitik som under senare år bedrivits har lett till nya höjningar och eftergifter åt olika vinst- och spekulationsintressen på bostadsmarknaden. Man utgår tydligen som någonting självklart från att ägandet och förvaltandet av bostadsfastigheter alltid skall bära sig och gå med vinst, och det förefaller som om man från regeringens sida helt gett upp kraven om bostaden som en social rättighet och om social rättvisa på bostadsmarknaden. Ingen hävdar numera att byggandet av skolor och undervisningsanstalter skall gå ihop och att undervisningen skall gå med vinst, lika litet som någon i dag gör gällande att detta skall gälla beträffande sjukvården. Men då det gäller rätten till en god bostad borde det vara självklart att bostaden inte får vara marknadsvara där krassa ekonomiska motiv är bestämmande.

Vänsterpartiet kommunisternas förslag och inställning då det gäller bostadsfrågan grundar sig på vad som borde vara självklart för alla som säger sig värna om den enskilda människans rättigheter, nämligen rätten till en god bostad till ett överkomligt pris såsom en social rättighet på samma sätt som rätten till utbildning och sjukvård. Man kan då inte acceptera att bostaden blir en handelsvara, där privatbanker och storbyggmästare gör stora vinster på att människor måste ha någonstans att bo. Det behövs nya bostadspolitiska målsättningar, och det gäller framför allt hur mycket en nyproducerad bostad, som uppfyller vissa minimikrav beträffande utrymme och utrustning, får kosta. Det gäller också vilka åtgärder samhället måste vidta för att bostaden skall vara ekonomiskt överkomlig för alla medborgare. Varje hushåll måste kunna förhyra nybyggd lägenhet av minst den storlek som den av riksdagen år 1966 antagna trångboddhetsnormen innebär och då mot en hyra som ligger under 20 procent av inkomsten.

Utöver ett allmänt hyresstopp i avvaktan på åtgärder att pressa ner hyrorna behövs andra omedelbara temporära åtgärder för att sänka hyrorna i de hus som byggts de senaste 10 åren, och frågan om generella subventioner måste ånyo aktualiseras och genomföras i nyproduktionen. I debatten om de höga hyrorna och om hur dessa snabbt skall kunna sänkas har hyresgäströrelsen föreslagit en form av bostadsstöd till hyresgästerna i de hus som byggts under åren 1967–1973. Ett sådant bostadsstöd skulle enligt detta förslag innebära hyressänkningar för dessa årgångar hus med mellan 400 och 1 200 kronor per år. Omkring 400 000 hushåll som har hyres- eller insatslägenheter skulle få en hyressänkning, och detta beräknas kosta mellan 225 och 275 miljoner kronor att

genomföra — allt enligt förslagsställarna. Förslagsställarna har jämfört detta belopp med den kostnadssänkning som villaägarna varje år får genom sin avdragsrätt på ungefär 1,5 miljarder kronor.

Generella bostadssubventioner är inte någon idealisk väg för att hålla bostadskostnaderna nere på en rimlig nivå, och ett realiserande av det förslag hyresgäströrelsen ställer löser inte problemen med de höga hyrorna. De skulle emellertid få stor betydelse bl. a. för att stimulera till bättre bostäder och minska problemet med de tomma lägenheterna, allt i avvaktan på andra, mera långsiktiga lösningar, som de pågående utredningarna, bostadsfinansieringsutredningen, boendeutredningen och bostadsskattekommittén, kan komma att föreslå.

Herr talman! Riksdagen har vid flera tillfällen i enlighet med uttalanden från statsutskottet och civilutskottet givit uttryck för uppfattningen att de fördelar som är förenade med statlig totalfinansiering av bostadsbyggandet är så påtagliga att dessa fördelar inte bör avstås annat än vid mycket tungt vägande skäl. Klart är att några sådana tungt vägande skäl inte har anförts och knappast heller torde kunna anföras. Klart är vidare att bostadsbyggandets finansiering härigenom skulle underlättas och att en totalfinansiering skulle skapa gynnsamma förutsättningar för omfördelningen av kapitalkostnaderna och pressa ned boendekostnaderna. Fördelarna med en totalfinansiering genom en statlig bostads- och samhällsbyggnadsbank är så uppenbara och redan klarlagda i sådan utsträckning att man nu bör kunna bifalla förslag i motionen 875 om att frågan om totalfinansiering behandlas med förtur i bostadsfinansieringsutredningen och att riksdagen snabbt får tillfälle till ett beslut.

Det räcker inte med allmänna uttalanden som ansluter sig till idén och förslagen om en statlig totalfinansiering av bostadsbyggandet. Det måste nu bli ett mera bestämt ställningstagande, en klar viljeyttring från riksdagens sida. I anslutning härtill bör riksdagen också i enlighet med vpk:s förslag i motionen uttala att någon höjning av paritetstalen inte skall ske och att den höjning som senast beslutades bör återgå. Enligt utskottsmajoriteten har motionärernas allmänna syfte delvis tillgodosetts genom den begränsning i höjningen av paritetstalen som skedde. Utskottet anför vidare att ett helt avstående från höjningar av paritetstalen skulle få sådana budgeteffekter att det för närvarande saknas underlag för mera genomgripande åtgärder. Den budgetbelastning ett genomförande av vårt förslag skulle innebära är emellertid av den storleksordning att den ligger inom ramen för en oförändrad andel av bruttonationalprodukten för bostadsförsörjningsändamål, liksom de övriga förslag till förbättringar vi föreslår i anslutning till de betänkanden vi nu behandlar gällande samhällets mark- och bostadspolitik.

Herr talman! I anslutning till frågorna om bostadsfinansieringen och sänkning av paritetstalen också några ord beträffande innehållet i proposition 21 angående sanering av det äldre bostadsbeståndet.

Vpk har som framgår av vår motion nr 1630 i stort sett anslutit oss till förslagen i syfte att underlätta en sanering av det äldre bostadsbeståndet. Vi har emellertid med hänsyn till hyresgästintressena, till de klart hyressänkande effekterna och de fördelar det skulle innebära för

Torsdagen den
17 maj 1973

*Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.*

kommunerna föreslagit tre viktiga förändringar.

Beträffande lånereglerna för totalsanering föreslår vi att basannuiteten, dvs. det tal som avgör med vilka kostnader en fastighet skall förräntas och amorteras, sänkes från 5,1 till 4,6 procent, vilket för övrigt också saneringsutredningen förordat. Enligt utredningen skulle detta innebära en minskning av de årliga kapitalkostnaderna med över 5 kronor per kvadratmeter lägenhetsyta i begynnelskedet och ca 12 kronor efter 25 år.

Då det gäller lånetiden för markförvärvslån föreslår vi att amorteringstiden utsträcker från i propositionen förslagna 10 år till 15 år och tiden för amorteringsfrihet från 2 till 5 år. Förutsättningarna för en effektiv och omfattande saneringsverksamhet skulle som var och en förstår väsentligt underlättas om vårt förslag i denna del genomförs.

Slutligen föreslår vi med anledning av proposition nr 21 att tomträttslån skall utbetalas redan året efter det preliminärt lånebeslut meddelats i stället för vad som nu gäller, att lånen betalas ut året efter det slutligt beslut meddelats. Också på den punkten har vi anslutit oss till saneringsutredningens förslag, och klart är att en sådan ändring väsentligt skulle underlätta för kommunerna att klara sina likviditetssvårigheter. Invändningarna att detta i alltför hög grad skulle öka anspråken på statliga lånemedel är enligt vår uppfattning inte särskilt bärande. Enligt bostadsstyrelsens beräkningar skulle ett genomförande av förslaget under en övergångstid av 5 år medföra anspråk på statliga lånemedel med sammanlagt ca 570 miljoner kronor under perioden, dvs. i genomsnitt 115 miljoner kronor per år, vilket med hänsyn till fördelarna borde kunna klaras.

Som framhålls i reservationen 24 till civilutskottets betänkande nr 19 bör man kunna ta en sådan utgift med hänsyn till angelägenheten av att främja tomträttsförfarandet i kommunerna, med de fördelar detta innebär i många avseenden.

Herr talman! Civilutskottets betänkande nr 20 behandlar i huvudsak förslaget till bostadssaneringslag, och vi har från vänsterpartiet kommunisternas sida i anslutning till regeringspropositionen nr 22 väckt en motion med förslag till väsentliga ändringar av regeringsförslaget.

De förslag till ändringar som vi framför är enligt vår mening väl underbyggda och stöds av många av de människor som i första hand berörs av förslagen, nämligen hyresgästerna.

Sålunda har för ett par veckor sedan landets största hyresgästförening, Hyresgästföreningen i Storstockholm med ca 200 000 medlemmar, vid sitt årsmöte enhälligt fört fram krav som i huvudsak är identiska med vad vi föreslagit i vår motion nr 1962. Hyresgäströrelsens krav sammanfattas i fem punkter:

1. Hyresgäst skall kunna ansöka hos hyresnämnd om upprustningsåläggande eller användningsförbud samt överklaga hyresnämndens beslut.
2. Bostadssaneringslagen skall även omfatta fastigheter som tillhör stat eller kommun.
3. "Skäligt ekonomiskt utbyte" som villkor för upprustning skall utgå och ersättas med garantier för kvarboende eller återflyttning och effektiva spärrar mot spekulationsvinster.

4. Hyresgästernas rätt till ett avgörande inflytande över saneringens omfattning måste skrivas in i lagen.

5. "Lägsta godtagbara standard" måste inskrivas i lagen på det sätt lagrådet föreslagit.

Det är en avgörande skillnad mellan innehållet i det lagförslag som utskottsmajoriteten gett sin anslutning till och lagförslaget med de ändringar vi påyrkat.

Det samarbete mellan kommun, fastighetsägare och hyresgäster som enligt propositionen förutsätts är inte förankrat i regeringens lagförslag. I den tappningen görs i allt väsentligt frågan om bostadssaneringen till en affär mellan fastighetsägarna och kommunerna.

Vi vill med vårt förslag lägga huvudvikten vid hyresgästernas rättigheter och möjligheter att påverka sitt boende och menar att en av sociala synpunkter styrd sanering måste genomföras. Vi vill ha en sanering på hyresgästernas villkor.

Herr talman! Jag vill yrka bifall till följande reservationer vid civilutskottets betänkande nr 19: nr 5b angående lokala aktiveringsgrupper och arbetsgrupp på departementsnivå, nr 8 angående paritetstalen, nr 9 angående basannuiteten, nr 11 angående hyresstopp, nr 12 angående statlig totalfinansiering och nr 13 c angående motivering för en sådan, nr 23 angående amorteringsvillkor för markförvärvslån, nr 24 angående utbetalning av tomträttslån och nr 30 b angående anslag för markförvärvslån.

Dessutom yrkar jag bifall till reservationen 7 av herr Grebäck m. fl. beträffande uttalande om räntenivån. Förslaget i reservationen ansluter till den mening vpk sedan många år förespråkade och föreslagit beträffande en allmän räntesänkning som ett av de mest verksamma medlen för att åstadkomma lägre boendekostnader. Slutligen yrkar jag bifall till reservationen 19 beträffande högsta belopp för räntefritt och stående förbättringslån, vilken innehåller samma krav som vi i en vpk-motion tog upp i höstas, då riksdagen behandlade en särskild proposition angående förbättringslån m. m.

Vad beträffar civilutskottets betänkande nr 20 ber jag att få yrka bifall till reservationerna 2, 4, 5 b, 6, 7 b och 8.

Till sist, herr talman, ett par ord till fröken Ljungberg, som i sitt anförande tog bostadsstandarden i Sovjetunionen till utgångspunkt för ett angrepp på vpk:s motionsförslag.

Sovjetunionen har som bekant inte haft samma utgångsläge och samma möjligheter att få leva i fred som vi haft i vårt land. Viktigast för ett land som får halva sitt bostadsbestånd förstört i krig anses nog inte i första hand vara utrustnings- eller utrymmesstandarden, utan det viktigaste har troligen varit att se till att de bostadslösa har fått en bostad till en, som fröken Ljungberg också intygade, oerhört billig kostnad. Men detta har ju inte med våra förslag till lösningar då det gäller det svenska folkets bostäder att göra.

Under detta anförande övertog herr tredje vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Nr 90

Torsdagen den
17 maj 1973

*Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.*

Torsdagen den
17 maj 1973

*Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.*

Fröken LJUNGBERG (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag tror att herr Claeson missuppfattade mig i någon mån, och det kan bero på att jag uttryckte mig otydligt. Jag talade inte om den låga kvaliteten på bostadsstandarden i de sovjetiska bostäderna i samband med citatets ur vpk:s motion, utan jag tog detta som uttryck för anslutning till det system av vilket den ryska bostadspolitiken är ett utslag.

Herr CLAESON (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Jag avser fortfarande inte att diskutera bostadsförhållandena i något annat land. Jag vill bara replikera att det förhållandet, att bostadsstandarden enligt fröken Ljungberg är så mycket lägre i Sovjetunionen, ju inte har ett dyft med våra förslag att göra, även om vi ställer upp lösningar beträffande bostadsproblemen som kan genomföras först i ett socialistiskt sammanhang i ett annat samhällssystem.

Herr BERGMAN (s):

Herr talman! Jag delar inte riktigt utskottets ärade ordförandes mening att debatten är lik sig sedan förr. Även om innehållet i de förslag som regeringen har lagt fram och de förslag som motionärerna och reservanterna har fört fram kanske kan sägas vara sig lika, är det sätt på vilket man talar om dem, framför allt från oppositionens sida, för mig alldeles ny musik. Jag har aldrig upplevt att kunna ställa mig här i talarstolen och säga: "Herr talman! Jag instämmer i allt vad företrädaren för centerpartiet sade, utom i hans yrkande om bifall till reservationerna." Men det är jag glad över. Jag säger det alltså inte med någon ironisk adress utan bara för att markera vad som präglar hela debatten och alla talare och som också i någon mån har färgat av sig på reservationernas utformning, sedd gentemot motionernas. Jag skall komma till några små reflexioner i det sammanhanget sedan.

Det är rätt skönt att debatten blir mer dämpad och inte fullt så upphetsande och litet smått hysterisk som den har varit några gånger tidigare. Vad som är orsak till det skall jag inte fördjupa mig i.

Jag kommer att hålla ett kolossalt odisponerat anförande, för min roll i det här spelet är ju att försöka kommentera vad reservanternas talesmän har sagt. Inrikesministern kommer upp efter mig, enligt anteckning på talarförteckningen, och då blir det ett mer väldisponerat och innehållsrikt anförande om bostadspolitiken i dess helhet. Jag skall bara ta några bitar här och var.

En fråga som diskuteras mycket och som är besvärlig är de tomma lägenheterna. Jag skall bara säga några ord om den. Ola Ullsten hade kvar någon släng av tidigare formuleringar om det här med tomma lägenheter. Han säger att det är fel lägenheter till fel pris, och det känner vi igen från tidigare resonemang. Men han stannar vid det. Problemet med tomma lägenheter är emellertid mycket svårt att överblicka. Det finns inte någon generell förklaring till det. Vissa drag i situationen kan naturligtvis sägas gälla över hela landet som orsak till att vi har fått det som vi kallar tomma lägenheter. Det sammanhänger bl. a. med att invandringen har vänt om. Efterfrågan utifrån den utgångspunkten är alltså helt annor-

lunda än tidigare. Det finns andra orsaker också. Den inre omflyttningen spelar ju en stor roll i sammanhanget; vi kan bara titta på siffrorna för storstadsområdena så förstår vi hur de hänger samman med den ändrade efterfrågan på bostadsmarknaden. Industrilokalisering som inte har kommit till stånd är en annan förklaring.

Vi är inom utskottet alldeles överens om att försöka ta i de här frågorna, och vi kan göra det – såvitt jag har begripit -- av det skälet att de verkligt svåra bekymren, knutna till begreppet tomma lägenheter, är begränsade till ett fåtal kommuner i landet. Vi har 464 kommuner. I 37 – mindre än 10 procent -- av de kommunerna fanns det vid den senaste räkningen mer än 50 tomma lägenheter. Det rör sig alltså om extrema fall här och var, och i de fallen kan ju både företag och kommuner komma i särskilt besvärliga situationer. Det var från den utgångspunkten som vi i utskottet sade oss att det kanske inte räcker med lånen för att klara likviditeten för företagen. Lån är ju det medel man skall använda i detta sammanhang. Men det kan finnas företag som råkar i likvidationsrisk, och då skall man kunna ta upp en prövning om möjligheterna till eftergift beträffande de lån som lämnats. Det är alltså alldeles speciella omständigheter i de här enskilda fallen. Jag tror att man skall vara väldigt försiktig med att säga att det är fel lägenheter till fel pris, att man har byggt höga hus medan folk vill ha småhus och allt detta som vi så väl känner igen från den s. k. offentliga debatten i tidningar och i andra sammanhang.

Vi har också fått en väldigt dämpad diskussion om småhusen, och jag skall inte försöka provocera i gång någon debatt härom. Jag är mycket glad för detta, och jag är mycket glad för att vi klart kan skönja – och det var det jag menade när jag sade att det finns skillnader mellan motioner och reservationer – en ändrad attityd från oppositionens sida till småhusfrågan. Förr sade man enkelt och klart att småhuset är en bättre boendemiljö – utan någon reservation. Nu kan vi finna om vi lusläser reservationerna – det måste en och annan göra och i varje fall tillhör jag den kategorin – något som aldrig har berörts tidigare, nämligen att man skall öka utbudet av småhus *i goda miljöer*. Småhuset i sig självt är alltså inte en god bostadsmiljö, som tidigare hävdades, utan det skall finnas i god omgivning, och det kan ju vara intressant. Det är små, små nyanser och förskjutningar i skrivningarna som kanske säger rätt mycket. Och det är väl på det sättet att ett småhus i sig är inte alltid bra. Vi har ju sett exempel på många dåliga småhus, och nu börjar det också i tidningarna komma bilder på vad man kallar Sveriges fulaste småhus. Man kanske inte skall säga det, men man kan i varje fall tyst säga att det blivit en massa småhusgetton. Det ordet har egentligen inte i Sverige att göra i dessa sammanhang, men jag nämner det bara för att ge likhet med tidigare diskussioner.

Jag har i den här riksdagen och i den gamla riksdagen – i båda dess kamrar – försökt förklara i alla diskussioner att man skall försöka se till att samhällena får de bostadstyper som passar till samhällena och som människorna efterfrågar, att planeringen i samhällena skall styras efter de önskingar och de förutsättningar som finns och den typ av kommunal service – alltifrån vatten och avlopp till skolor och olika kulturella aktiviteter – som man har krav på i skilda samhällen. Det är detta som

Nr 90

Torsdagen den
17 maj 1973

*Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.*

Torsdagen den
17 maj 1973

*Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.*

skall ligga i botten och som bestämmer möjligheten att bygga antingen det ena eller det andra. Den utgångspunkten har varit min, och jag är glad över att känna att även andra tycker att det kan finnas stöd för den. Att man dessutom får höra herr Grebäck säga att det är angeläget att få neutrala skatteregler gör att man kanske också kan vänta mera dämpade utbrott från andra talare från samma oppositionsgrupp -- dock icke samma parti -- som brukar ha rätt heta kinder när de talar om gäldränteavdrag i fråga om småhus.

Ola Ullsten ställde en direkt fråga om byggkonkurrens, och jag vill lämna ett direkt svar. Jag har inte samrått med inrikesministern om detta och vet inte vad han kommer att säga. Herr Ullsten ställde till honom frågan när propositionen kan förväntas. Får jag vara så oförsämd att jag säger att jag hoppas att den kommer snart? Jag hoppas att den kommer till hösten -- jag vet inte om den gör det -- och jag tycker att det är angeläget att den läggs fram. På herr Ullstens direkta fråga kan jag svara att jag har ingenting emot att propositionen helt följer kommitténs betänkande. Nu kan ju inte en proposition göra det, för ett betänkande har aldrig en så nyanserad utformning. Men principerna i betänkandet ansluter jag mig helt till, och jag tycker att de bör följas. Men jag är inte säker på att herr Ullsten följer med hela vägen -- det skall bli intressant att se. Jag följer i varje fall med och skulle alltså vara beredd att helt ställa mig bakom detta förslag till mer tryggade möjligheter till konkurrens på bostadsmarknaden.

Herr Ullsten tog också upp frågan om räntenivån och frågan om ATP-fonderna. Vi skall väl inte föra in debatten på hur ATP-fonderna skall ge avkastning eller på basannuitetens nivå -- då flyter vi rätt långt ut. Jag vill bara säga att det här är saker som herr Ullsten och jag har möjligheter att ägna oss åt rätt ingående, eftersom vi båda tillhör bostadsfinansieringsutredningen. Där kommer vi att få diskutera de här frågorna. Vi måste naturligtvis närma oss ATP-fondernas avkastning med stor försiktighet, men frågan måste finnas med i våra tankar, även om den kommer att ligga rätt långt bak i nacken.

Jag är glad för att det som herr Ullsten sagt finns protokollfört, så att vi kan få tillfälle att analysera texterna. Jag tycker att tankegångarna var mycket intressanta, och vi skall väl försöka -- jag förstår att herr Ullsten inte är så formellt bunden vid de två ting han nämnde -- komma fram till någonting som kan betyda billigare pengar till bostadsbyggande. Hur det skall lösas vet jag inte nu.

Fröken Ljungberg gick in på frågan huruvida marknadsekonomi skall gälla för bostadsmarknaden. Den saken har både herr Grebäck och herr Ullsten tagit upp, och jag har i andra sammanhang fört litet mer principiella resonemang på den punkten. Vi tror inte på att de fria marknadskrafterna kan fungera i sociala sammanhang. Vi har den värderingen att bostaden är en social nyttinghet, och samhället griper in för att värna om denna sociala nyttinghet. Jag föreställer mig att varken herr Grebäck eller herr Ullsten som talesmän för sina partier kan beskyllas för att vara socialister och vilja på sådana grunder ge sig in på att reglera denna marknad genom lagar och genom ekonomiska ingrepp som samhället gör. Det måste naturligtvis ligga väldigt starka skäl bakom

Torsdagen den
17 maj 1973

*Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.*

när de då är beredda att göra sådana här ställningstaganden, och det kan väl vara svar nog på den principiella frågan.

Fröken Ljungberg sade att det pågår tio utredningar som sysslar med bostäder. Jag är mycket nyfiken på detta, och jag vore glad för att få förteckningen över utredningarna. Jag råkar sitta i två sådana utredningar, och jag får säga att jag känner bara till ytterligare en och en halv. Jag sitter med i boendeutredningen och bostadsfinansieringsutredningen. Sedan finns bostadsskattekommittén som sysslar med frågor som intimt hör samman med de andra utredningarnas ämnesområden – det är nyss tillsatta utredningar. Boendeutredningen har ju en övergripande funktion i sammanhanget.

Vidare finns servicekommittén. Den har lämnat de flesta av sina betänkanden och kommer med ett slutbetänkande nu på vårkanten.

Härutöver finns mig veterligt inga fler utredningar på området. Bygglagutredningen kan beröra bostadsfrågor, men den är inte något renodlad bostadspolitisk utredning utan behandlar en bygglagsfråga som gäller allt vårt byggande och planerande i samhället. Den tror jag därför inte att fröken Ljungberg syftade på – säker är jag emellertid inte på den punkten.

Saneringskommittén är i det närmaste färdig – den har bara frågan om kulturhusen kvar att behandla, och det är inte någon bostadsförsörjningsfråga i sig.

Sedan känner jag inte till några fler utredningar på området, men jag är som sagt tacksam för upplysning. Det är alltid bra med sådan, och den kan lämnas i skilda former; den behöver inte nödvändigtvis lämnas från talarstolen, om listan inte blir alltför rikhaltig.

Här har sagts att man väntar på regeringens plan för vad som skall byggas när miljonprogrammet är slutfört. Då vill jag gärna ta tillfället i akt och säga, att när boendeutredningen tillsattes var syftet att man skulle få ett förslag rörande omfattningen och inriktningen av bostadsbyggandet efter miljonprogrammets genomförande. Bakom de funderingar som direktiven byggde på låg tidigare folk- och bostadsräkningar samt bostadsstyrelsens egna värderingar och beräkningar. Folk- och bostadsräkningen år 1970 hade kommit i gång och man sade: Den bör ju ge ökade kunskaper om läget på bostadsmarknaden. Dessutom hade man bostads- och hyresundersökningarna, som skulle följa varje år och ge ytterligare mycket mer nyanserat material för bedömningen av situationen. Vi vet nämligen väldigt litet om verkligheten omkring oss. Jag sysslar själv mycket med bostadsfrågor, men jag blir överraskad över de kunskaper om verkligheten som vi numera rätt ofta får genom de statistiska redovisningarna. Och det var klokt av regeringen att säga att avlösningen av miljonprogrammet bör baseras på bättre kunskaper än vi då hade och vi nu har.

Man visste redan då att folk- och bostadsräkningen skulle bli färdig under 1973, och man hoppades att det skulle ske på våren i år. Nu vet vi att utredningen blir klar först i slutet av detta år; det tar alltid litet längre tid än man beräknar. Och först när den utredningens betänkande är klart kan man börja planera med 1970 års siffror bakom sig – som givetvis då måste fräschas upp på något sätt. Vi måste ju skaffa oss litet mera insyn i

Torsdagen den
17 maj 1973

*Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.*

det aktuella skeendet.

Det var alltså utgångspunkten. Men sedan utredningen tillsatts hände det som vi nu är inne i: vi hamnade i en svacka. Det var och är ungefär som att titta ner i en brunn och försöka se hur skogen ser ut. Och jag vet då ingen, hur stor intellektuell bjässe han än är, som har förmåga att "se över brunnskanten" och säga hurudan Sveriges bostadsmarknad bör vara 1978. Vi är alla alltför mycket fångna av dagens bekymmer. Men vi har ändå inte förlorat hoppet att det skall bli annorlunda, även om det tar tid, och att vi skall få litet mera normalt underlag också för den framtida bedömningen. Och därför vore det oklokt att i dag pressa fram ett ställningstagande för ett program tio år framåt i tiden.

I dessa sammanhang har då den tanken väckts att vi skulle göra upp ett förslag om bostadsbyggandets omfattning som ligger ett år tidigare än det förslag utredningen skulle framlägga och som omfattar ett år in på den föreslagna perioden. Det har vi kommit fram till i samråd med departementschefen. Utredningen har skrivit till departementschefen och meddelat att vi avser att i juli månad lämna ett förslag om bostadsbyggandets omfattning för åren 1974 och 1975, sett i det perspektiv som utredningen hittills har skaffat sig rörande de principiella frågorna i det ställningstagande som skall göras senare. Givetvis kommer vi att bearbeta det förslaget ytterligare, men vi har redan nu vissa tankegångar om hur man kan betrakta de frågorna rent principiellt. Och då kan vi se de två näraliggande åren i det rätta perspektivet, vilket jag tror är mycket klokt. Även det är emellertid svårt, det känner vi allt starkare för varje dag som vi närmar oss juli månad, men det är något som ändå måste göras, och någon får ta risken att säga sådant som sedan kanske visar sig inte vara helt korrekt. Vi måste ju ha underlag för bedömningen. Det är alltså vad som kan väntas därifrån.

Sedan tog herr Claeson upp en del ganska intressanta frågor. Jag tyckte dock att han behandlade dem litet schablonmässigt, litet för enkelt, litet för konventionellt och litet för mycket fastlåsta i tidigare resonemang. Han talade bl. a. om risken för segregation i nya bostadsområden. Det var någonting som vi talade rätt mycket om för ungefär fem år sedan. Sedan upphörde det resonemanget. Då var det så att det i de nyaste bostadsområdena i stor utsträckning bodde människor med goda inkomster. Fattigt folk bodde i andra områden. Men under de senaste åren har det skett en förändring. Jag tycker att det finns tydliga uttryck för att det har skett en ändring – även om det inte finns någon så högtidlig dokumentation med alla möjliga inbyggda kontroller, som vi gärna vill ha här i landet när det gäller statistisk redovisning. Och de tecknen säger oss att i de senaste årgångarna av nybyggda hus, dvs. hus med de högsta hyresnivåerna, bor nu ett större inslag av människor med låga inkomster än i tidigare årgångar med lägre hyresnivå. Och det är ett mycket allvarligt segregationsproblem. Det är också ett av de perspektiv som vi arbetar med inom utredningarna i dessa frågor och som vi måste komma till rätta med på något sätt. En av orsakerna till denna förändring är att människor med goda inkomster väljer andra och för dem mycket gynnsamma boendeformer. Vi vet att det är småhusen och gäldränteavdragen. Jag skall inte använda de här besvärliga orden, som folk tänder så

Torsdagen den
17 maj 1973

*Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.*

kraftigt på. Jag kan bara påpeka att herr Grebäck har sagt att skattesystemet inte är neutralt – herr Ullsten sade det också, men i en något annan form. Det har fått den effekten att människor som har hygglig betalningsförmåga söker sig till en annan bostadsform som ger dem en lägre bostadskostnad än de har i en hyreslägenhet. Kvar bor folk som har hyresanknutna bostadstillägg, och de människorna kan alltså klara av högre hyra. Det är någonting som vi kan få klara indikationer på under detta år, och vi kan kanske framöver få någon lösning av det problemet. En av lösningarna ligger inom bostadsskattekommitténs domäner, och jag hoppas att den har sitt ställningstagande klart 1974. Både boendeutredningen och bostadsfinansieringsutredningen arbetar med målmedvetenhet på att bli färdiga med sina huvudbetänkanden 1974. Vi hoppas att även bostadsskattekommittén kommer att vara klar då, eftersom dess bit är väsentlig i bedömningen av det framtida bostadsbyggandet.

Herr Claeson tog upp ett annat yrkande, nämligen det som avser förtur till totalfinansiering. Jag tycker att den frågan är mycket ointressant i det här läget. Jag skall självfallet inte förneka att en lösning av den frågan skulle kunna ge vissa ekonomiska fördelar, men det är ändå mer en teknisk fråga, och det stora problemet i dag är inte det utan hur förhållandena när det gäller priset på pengarna skall vara. Frågan är hur paritetslånet skall vara utformat osv., och sedd i det sammanhanget blir totalfinansieringen inte en så viktig fråga att vi för att behandla det problemet bör lägga övriga frågor på is. Det rör sig ändå om tekniska lösningar som är mycket enkla att göra, och det definitiva ställningstagandet härvidlag är bara intressant sett i sammanhang med de andra frågorna. Därför tror jag inte att man skall ödsla vare sig kommittésammanträden eller sekreterarkrafter på det. De andra mer genomgripande frågorna bör nämligen tas upp först.

Av talesmännen för reservationerna är det bara herr Claeson som hittills i den här debatten – där vi i en gemensam diskussion, bl. a. för att spara tid, skall behandla både saneringsfrågor och bostadsförsörjningsfrågor i allmänhet – har framfört åsikter om saneringsfrågorna, även om det finns andra reservationer på den punkten i betänkandena.

Herr Claeson tog upp frågan om kommunala skyldigheter och om partsställning för hyresgästerna i saneringsärenden inför hyresnämnder. De frågorna går in i varandra, vilket också har belysts i herr Claesons reservationer. Det här gör situationen komplicerad, både formellt och reellt, och det konstaterade vi i den diskussion vi förde i utskottet. Samma förhållande har gjort att inrikesministern har aviserat en utredning om hyresgästinflytandet i vidare mening i dessa sammanhang. Utskottsmajoriteten har hänvisat till denna utredning, och jag tror också att motionärerna egentligen håller med om att det bästa är att utreda frågorna.

Också den som helt ansluter sig till exempelvis herr Claesons utgångspunkter måste medge att lösningen inte finns i herr Claesons yrkanden. Vad skall inflytandet gälla? Om det gäller att stoppa en lyxsanering borde han yrka på en ändring i byggnadslagstiftningen, men det gör han inte. T. o. m. den grundläggande frågan om hur man skall

Torsdagen den
17 maj 1973

*Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.*

fastställa hyresgästintresset när hyresgästerna har skilda meningar är olöst i reservationen, och den är inte helt ointressant. Vi kanske skulle kunna ena oss om det som borde vara självklart, nämligen att det som hela arbetet med det här lagkomplexet syftar till är att tillgodose hyresgästintressen — både sådana som är gemensamma för hela gruppen och sådana som är specifika för hyresgäster i ett visst område, ett visst hus eller en viss lägenhet. Men det måste också bli en inbördes vägning mellan de här intressena utan byråkratiska inslag. I det sammanhanget tycker jag personligen — och det vill jag gärna klart deklarerera — att hyresgästernas organisationer har en given uppgift, och jag tror att de är beredda att åta sig den. Jag tror att det är naturligt att man vänder sig till den organisation som svarar för gruppen som helhet, eftersom vi har att avväga intressen också inom dessa grupper.

Jag skulle kunna utveckla ytterligare synpunkter på saneringsfrågan, men min tid är ute, och därför, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets betänkanden nr 19 och 20.

Herr ULLSTEN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Bergman känner inte igen oss som talar för oppositionen: Vi är så snälla. Herr Bergman har uppfattningen att vi har bytt mening om regeringens bostadspolitik. Att vi nu har accepterat den helt och hållet, och så står han där och solar sig i glansen av en lyckad bostadspolitik.

Men så vackert är inte vädret, herr Bergman. Jag har tidigare i bostadsdebatter sagt — och jag tycker att det finns anledning att upprepa det — att de problem vi i dag möter på bostadsmarknaden, där det faktiskt, oberoende av vad herr Bergman säger, är så att vi har byggt fel slags hus till fel slags pris, i varje fall om vi utgår ifrån konsumenternas önskemål, är sviter av tidigare bostadspolitik, som nästan medvetet laborerade med bostadsbrist från början och som sedan inte hade kraft att bygga i kapp, när man väl insåg att detta var nödvändigt.

Vi fick en våldsam överefterfrågan som satte producenterna i lä för konsumentinflytande av allt slag, och så byggde man bara på, det ena stora området efter det andra, och så fick vi alla de miljöproblem och svårigheter att hyra ut bostäder som vi har i dag. Nu är vi överens om att vi måste lyssna mera på dem som skall bo och inte bara på dem som skall bygga, och det är gott och väl. Men det jag i mitt anförande kallade för miljökris är ett problem som regeringen i allra högsta grad får ta på sig ansvaret för, även om det när det gäller att lösa det problemet inte i första hand är regeringen som kommer i skottgluggen. De problemen får kommunerna klara.

Jag talade också om hyreskris. Det är möjligt att det är ett hårt uttryck, men det är uppenbart att en del av problemet är att bostäderna är för dyra. Inte här heller tycker jag att herr Bergman har anledning att inbilla sig att han skall bli särskilt solbränd: Här har inte särskilt mycket gjorts. Det är intressant att höra att nu även herr Bergman börjar att, precis som jag har gjort tidigare, efterlysa initiativ med anledning av konkurrensutredningens förslag. Men vi har inte fått några. Mycken dyrbar tid har försuttits. Trots att vi vet att konkurrens är ett effektivt

sätt att dämpa byggnadskostnaderna har ingenting hänt.

Tyvärr hinner jag inte i denna korta replik gå in på den kritik som jag vill rikta mot byggkonkurrensutredningens förslag, men jag är kritisk, framför allt av det skälet att utredningens förslag innebär konkurrens bara på en liten del av marknaden men lämnar den större delen utan krav på konkurrens. Det har måhända vissa byggföretag intresse av men inte bostadskonsumenterna.

Herr CLAESON (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill använda det här korta genmålet till att först göra en rättelse beträffande ett yrkande – låt vara att det under hand har rättats till. Jag ansluter mig inte till reservation nr 21. Om förslaget i reservationen 21 tycker jag inte.

Sedan vill jag säga några ord till herr Bergman. Att totalfinansiering ändå måste vara en viktig och avgörande fråga när det gäller boendekostnaderna måste vi väl ändå vara överens om. Frågan om en totalfinansiering från en statlig samhälls- och bostadsbyggnadsbank, som ställer pengar till förfogande till en låg och fast ränta för bostadsbyggandet och dess följdinvesteringar, kan väl inte vara en liten fråga eller "inte en stor fråga", som herr Bergman uttryckte det. Jag gör gällande att det är en stor och mycket betydelsefull fråga – så betydelsefull att man snarast bör bereda möjlighet för riksdagen att ta konkret ställning till ett förslag om inrättande av en sådan bank.

Beträffande saneringsdelen, som herr Bergman var inne på, vill jag säga att jag i förslaget till bostadssaneringslag inte kan finna att hyresgästinflytandet är tillgodosett i några avseenden i själva lagförslaget – men om herr Bergman kan ge mig anvisning på det, är jag tacksam för detta.

Herr BERGMAN (s) kort genmäle:

Herr talman! Det sista herr Claeson sade hann jag inte anteckna någonting om, så det är kanske bäst att jag svarar genast, så att jag inte glömmer det.

Jag har inte sagt att det finns ett hyresgästinflytande i formell mening godtaget i saneringslagen. Saneringslagen syftar till att tillgodose hyresgästintresset, sade jag. Även inrikesministern har klargjort att det är svårt att lösa problemet hur man formellt skall kunna reglera hyresgästinflytandet. Därför uppfattar vi det som en annonsering av en utredning. Vi säger i vårt betänkande att eftersom det är en komplicerad fråga är det viktigt att fastställa vem som är "hyresgäst" och hur denne skall ställa sig i relation till andra hyresgäster, exempelvis i ett saneringsärende rörande en fastighet.

Vad beträffar totalfinansieringen talade herr Claeson nu om en fast och låg ränta. Det är den problematiken som vi i bostadsfinansieringsutredningen har att lösa. Detta med det rent formella – om man skall ha en husbank eller en bostadsbank, statlig eller organiserad på annat sätt, totalfinansiering eller integrerade lån – är ju bara tekniska lösningar. Det är *priset* på pengarna som är det viktiga. Jag anser att vi skall ägna oss åt att komma fram till en lösning av den frågan först.

Till herr Ullsten vill jag säga att jag tydligen fick rätt. Herr Ullsten är

Nr 90

Torsdagen den
17 maj 1973

*Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.*

Torsdagen den
17 maj 1973

*Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.*

inte beredd att följa byggkonkurrensutredningens förslag att skapa så mycket konkurrens som möjligt inom byggbranschen för att tillvarata konsumenternas intressen gentemot producenter och markägare. Detta tycker jag är väsentligt, och därför ställer jag mig helt bakom det förslaget. Jag fick en känsla av att herr Ullsten kanske inte heller på den punkten bör tala om att bli solbränd -- även om han bor i ett miljövänligt område ute i Skärholmen -- som visserligen kanske inte har samma goda rykte i pressen, men det är ju en annan historia.

Vidare sade jag aldrig att jag trodde att oppositionen hade bytt mening. I anknytning till vad herr Grebäck yttrade om "samma gamla debatt" och "samma gamla frågor" framhöll jag att debatten är annorlunda. Propositionsförslagen är desamma, motionerna är desamma och reservationerna är -- med några små nyanser -- desamma, men debatten är annorlunda. Vi kan ju läsa protokollet efteråt och se vem som har rätt, herr Ullsten eller jag.

Herr CLAESON (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Jag måste säga att när jag läste den första proposition som kom från regeringen beträffande bostadssaneringen tyckte jag att den var bra -- och jag tycker fortfarande att den är bra i långa stycken. Det som där sägs av departementschefen beträffande hyresgästinflytandet är mycket positivt och bra. Men vad jag efterlyser, herr Bergman, är något konkret uttryck för regeringens mening om hyresgästinflytande också då det gäller saneringsfrågorna. Jag efterlyser ett konkret uttryck för detta i bostadssaneringslagen -- i själva lagtexten. Det är i det syftet som vi har framställt våra förslag i detta sammanhang.

Herr ULLSTEN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag är också för så mycket konkurrens som möjligt, och det är av just det skälet som jag tycker att byggkonkurrensutredningens förslag är så bristfälligt. Den föreslår, om jag minns rätt, att man skall ha kommunal marktilldelning som ett krav för statliga lån och att man sedan skall medge generella undantag för i stort sett alla allmännyttiga bostadsföretag som bygger i egen regi. Det innebär, såvitt jag begriper, att man begränsar konkurrenskravet till en del av bostadsmarknaden. Resten lämnar man helt utan konkurrens med motiveringen, att när kommunens egna bolag bygger efter självkostnadsprincipen behöver man inte ha den extra kostnadspress som kravet på anbudskonkurrens innebär.

Jag tror inte på den principen. Det är ingenting som säger att bara för att någon bygger till självkostnadspris har han därmed byggt så billigt som möjligt. Det kan ju tänkas att det gick att bygga mycket billigare till självkostnadspris. Därför menar jag att skall det bli en effektiv konkurrens i produktionsledet, som vi nu talar om -- och den bör rimligen utformas så att den också leder till effektiv konkurrens mellan olika företagsformer i förvaltningsledet, det kanske är viktigast av allt -- då måste kravet på anbudskonkurrens, dvs. principen att det företag som på ett eller annat sätt visar att det bygger den begärda produkten till det lägsta priset, gälla för allt byggande. Det finns ingen som helst anledning att undanta vissa företag, de må vara hur allmännyttiga som helst.

Herr BERGMAN (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Ullsten citerade betänkanudet fel. Det finns i förslaget inget generellt undantag för allmännyttiga bostadsföretag som bygger i egen regi. Man säger att de som bygger i egen regi – och det är en mycket liten andel av den allmännyttiga produktionen, huvudparten byggs av privata byggföretag – skall kunna få göra det under förutsättning att de inför myndigheterna kan redovisa att de kan bygga till konkurrenskraftiga priser. Det är alltså förutsättningen. Och dispensen för företagen skall gälla under mycket kort tid. Det är inte fråga om något generellt undantag. Det är en hård dispensregel som utredningen föreslår, och den tycker jag är korrekt.

Herr ANDERSSON i Knäred (c):

Herr talman! Alldeles uppenbart är att det är mycket svårt att i en debatt som denna gripa över det vida fält som bostadspolitiken utgör.

Jag skall inledningsvis ge SABO en eloge för det lilla häfte som vi har fått med statistik för bostadsdebatten. För ”menige man” i riksdagen är det utomordentligt värdefullt att i så korta ordalag och så begränsade siffersammanställningar få en redogörelse för nästan allt det väsentliga i våra dagars mycket komplicerade bostadspolitik. Sedan är naturligtvis frågan om man kan tyda siffrorna, vilket förutsätter en del förkunskaper.

Man kan ha olika uppfattningar om dagens debatt. Visar den en nyorientering eller är den en fortsättning på den debatt som under hela den moderna bostadspolitikens historia har förts i den beslutande församlingen? Det är alldeles uppenbart att vi befinner oss i en helt annan situation, när vi inte har de långa bostadsköerna utan det största bekymret i dag är de tomma lägenheterna. Jag tror att herr Bergman tar det något väl nonchalant, när han här i riksdagen förringar bekymret med de tomma lägenheterna.

Jag var häromdagen med på SABO:s kongress i Folkets hus och lyssnade mycket intresserat på den redovisning som gavs där. Jag fick en känsla av att läget var mycket bekymmersamt och att de tomma lägenheterna egentligen var det största bekymret. Mycket talar för att detta bara är början till en utveckling som i sin ekonomiska omfattning kan bli utomordentligt allvarlig.

Det gäller här en långsiktig produktion. Låt oss säga att bostäder genomsnittligt skall användas i 60 år. De får givetvis under den tiden genomgå en och annan grundlig reparation. Ekonomiseringen är byggd på en så lång användningstid. Hur går det om dessa bostäder redan på inflyttningsstadiet inte blir accepterade eller kanske inte accepteras 20–25 år framåt i tiden, när man i själva verket inte har betalat någonting av skulden? Med vårt nuvarande finanseringssystem kommer vi ju att skriva upp skulderna efter 25–30 år. Det är klart att vi då får utomordentligt bekymmersamma ekonomiska förhållanden. I det långsiktiga perspektivet gäller detta både småhus och flerfamiljshus.

Herr Bergman påstår att när vi talar om småhus i goda miljöer, skulle det vara något alldeles nytt. Det är inte alls på det sättet. Vi har i själva verket under årens lopp inte utan vidare accepterat småhus för småhusens egen skull utan därför att man också skall ha en hygglig miljö. Jag är fullt

Nr 90

Torsdagen den
17 maj 1973

*Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.*

Torsdagen den
17 maj 1973

*Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.*

klar över att det finns massor med småhus som både byggts och placerats på sådant sätt att det är diskutabelt om de kommer att kunna accepteras som bostäder under så pass lång tidrymd att de hinner bli betalda. Vi kan se småhusmiljöer där man tränger samman en mängd lädliknande småhus på en leråker. Det är alldeles uppenbart att, vare sig vi kallar det getto eller någonting annat, är det en miljö som är minst lika trist som åtskilligt av flerfamiljshusmiljön. Uppenbart är väl att vi måste sträva efter att få så bra miljöer som möjligt vare sig vi bygger flerfamiljshus eller småhus.

När det sedan gäller valet av hustyper har vi ingenting annat att rätta oss efter än att i möjligaste mån försöka tillgodose efterfrågan. Det är alldeles givet att det riktiga är att tillgodose efterfrågan på lång sikt. Vi är här osäkra och det är alldeles uppenbart att vi kommer att förbli det. Men vi borde kunna vara överens om att bostadspolitiken inte har tagit vederbörlig hänsyn till människornas önskemål. Såväl mitt parti som andra partier inom oppositionen har under tidigare år riktat kritik mot detta och framför allt mot valet av hustyper. Så länge man har haft långa bostadsköer har människorna ansett det som ett väsentligt framsteg att de över huvud taget kunnat få en lägenhet sig tilldelad, även om den inte är alls överensstämmt med önskemålen.

Men det är alldeles uppenbart att den tidigare förda bostadspolitiken är en av de väsentligaste orsakerna till att vi i dagens läge bl. a. har bekymret med de tomma lägenheterna. Man har alltså producerat något som folk inte velat ha om de hade haft en möjlighet att välja.

Man har också vinnlagt sig om att producera i mycket stora serier. Vi vet hur parollerna varit från de tongivande när det gäller bostadsproduktion. Tusen lägenheter har inte ansetts vara särskilt mycket, utan det har varit önskvärt att inrikta sig på serier om 4 000–5 000 lägenheter.

Var har vi de tomma lägenheterna i dag? Det är framför allt där man har producerat i dessa stora serier. Man har planerat under en tidsrymd då efterfrågan på lägenheter verkligen var mycket stor. Sedan byggde man så att åtskilligt av produktionen var färdigt i en situation då efterfrågan inte längre fanns.

Glädjande nog har bostadsstyrelsen i sina äskanden för det kommande budgetåret konstaterat att det finns egentligen ingenting att vinna på att producera i så stora serier. Redan vid en produktion av något eller några hundratal lägenheter kan man nå ungefär samma resultat. Det är ju påståenden som vi har gjort under tidigare år, men vi har inte fått gehör för dem. Jag hälsar därför med den största tillfredsställelse att statsrådet Holmqvist har accepterat bostadsstyrelsens synpunkter. Det bidrar bland mycket annat till att jag vågar konstatera att åtskilligt i bostadsministerns äskande finns det inte någonting att erinra mot. Mycket är ett tillgodoseende av önskemål och synpunkter som vi tidigare har framfört men då haft svårt att få förståelse för. Och även om förbättringen kommer sent, så är det ju glädjande att den kommer.

När det gäller nödvändigheten av att producera småhus så att tillgången på sådana bättre svarar mot anspråken så vill jag gärna nämna att de tongångarna har framförts av bostadsministern också de senare åren och att det önskemålet i varje fall i viss mån tillgodosetts i propositionen. Däremot är det beklagligt att utskottets talesman herr

Torsdagen den
17 maj 1973

*Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.*

Bergman har varit så utomordentligt bekymrad för att riksdagen skulle göra något uttalande om hustyperna. Han anser att detta bör riksdagen över huvud taget inte lägga sig i. Jag tror att om riksdagsmajoriteten tidigare något mera bestämt hade uttalat sig om hur inriktningen borde vara så kanske vi hade sluppit en del av de fadäser som har gjorts och som är orsaken till åtskilliga av de bekymmer som vi kommer att få uppleva både den närmaste tiden och på lång sikt, bekymren med lägenheter som är producerade till höga kostnader men som man inte kan placera.

Det har sagts att debatten hittills mycket litet upphållit sig vid det som ju är mest nytt i årets bostadsproposition, nämligen förslagen om åtgärder för att sanera det äldre bostadsbeståndet, och jag tänker ta upp ett litet resonemang kring detta tema. Som ledamot i saneringsutredningen, vilken har lagt grunden för propositionen, noterar jag att jag egentligen inte har något att erinra mot statsrådets förslag. Det övervägande flertalet av saneringsutredningens ledamöter var ju överens om det mesta, men jag reserverade mig på några punkter i utredningsbetänkandet, och jag kan nu konstatera att de små invändningar jag då gjorde ingår i bostadsministrernas proposition. Helt naturligt har jag då ingen anledning till kritik.

Själva saneringslagen har fått en rätt väsentligt annorlunda utformning i förhållande till vad utredningen föreslog, men jag anser att den med andra formuleringar täcker ungefär samma saker och har därför inte heller där funnit någon anledning att kritisera. Kanske är lagen i propositionens utformning på åtskilliga punkter bättre, juridiskt sett, än vad utredningen hade föreslagit, men det praktiska innehållet är detsamma. Vad man vill åstadkomma är en press på husägarna att rusta upp. Lagen skall tillämpas endast då någon försöker trotsa dess intentioner. Man kan jämföra med vilken annan lagstiftning som helst; ingen har särskilt ont av en lagstiftning, om dess intentioner följs. Då märks den inte. Jag tror att så bör kunna bli fallet för de allra flesta husägare, men det är alldeles uppenbart nödvändigt med möjlighet till sanktionsåtgärder, om inte kraven på upprustning av bostäder tillmötesgås. Hyresvärden skall rusta upp dem till en nivå, som enligt våra tiders krav kan anses rimlig.

Det har kritiserats att man inte i själva lagtexten skrivit in vad kraven på upprustning innebär. I och för sig tror jag att lagtextens utformning är tillfredsställande. Propositionsförfattaren har kommit fram till att det är bättre att ha detta inskrivet i tillämpningsföreskrifterna än i själva lagen, och jag tror att detta är riktigt. Vad det innebär har man ganska klart för sig i motiveringen, och jag kan inte se att detta är längre gående krav än dem man rimligen kan ha anledning att ställa.

Det finns en sak som jag tycker är bra. Inrikesministern har av arbetsmarknadsmässiga skäl föreslagit ett initialbidrag för sanering. Det utgöres av ett direkt kapitaltillskott med 20 procent av kostnaden, dock högst 6 000 kronor per lägenhet. Det utgår för arbeten som igångsättes under detta och nästkommande år. Detta ingick inte direkt i saneringsutredningens förslag och är naturligtvis inte ett villkor för ett genomförande, men jag tror att förslaget är alldeles utmärkt i nuvarande arbetsmarknadssituation. Man bör kunna få fart på saneringsverksam-

Torsdagen den
17 maj 1973

*Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.*

heten så snart som möjligt, vilket är utomordentligt viktigt i ett läge då så många inom byggnadsbranschen inte har möjlighet att få jobb. När bostadsproduktionen av naturliga skäl sjunker, finns det all anledning att på allt sätt stimulera verksamheten till att bygga om och förbättra de bostäder som är omoderna.

Vad vi emellertid har opponerat oss mot är att inte detta bidrag också ställts till förfogande för upprustning av omoderna småhus. Arbetsmarknadsmässigt bör det ju ge samma sysselsättning. Vi har onekligen inte bara en mängd omoderna flerfamiljshus, utan vi har också en mängd omoderna småhus som väl kräver en upprustning.

Utskottets motivering till att inte gå med på våra motionskrav att bidragen skulle kunna ställas till förfogande även för småhusen är att man skulle kunna göra spekulationsvinster. När man väl har fått huset upprustat med statligt bidrag, skulle man kunna sälja det och göra förtjänst. Jag skulle dåligt känna departement och bostadsmyndigheter om jag trodde att de inte skulle kunna finna möjligheter att i villkoren täcka in sådana garantier – med inteckningar eller på annat sätt – att man omöjliggjorde sådana spekulationsvinster.

Jag tror att det skulle vara utomordentligt värdefullt ur sysselsättningsynpunkt att verkligen få i gång en sanering och förbättring så snart som möjligt av de stora delar av vårt bostadsbestånd, som trots alla de insatser som gjorts under en lång följd av år fortfarande är i ett skick som knappast svarar emot de krav vi ställer för närvarande. Det gäller såväl flerfamiljshus som småhus. Jag beklagar att det inte har gått att få en majoritet bakom vårt förslag, eftersom det arbetsmarknadsmässigt borde ha kunnat innebära en väsentlig insats och samtidigt skulle lett till en förbättring av bostäderna för väldigt många.

Det finns många andra saker man också skulle ha anledning att beröra, men om jag skall hålla tiden får jag sluta med detta. Jag ansluter mig till de reservationsyrkanden som tidigare har framställts av herr Grebäck.

Herr BERGMAN (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill bara i anledning av vad herr Alvar Andersson sade om statens och riksdagens roll i den kommunala uppgiften om att bestämma vilka hustyper som skall finnas i vederbörande kommun notera, att det var ett mycket intressant inlägg i fråga om det decentraliserade samhället.

Herr ANDERSSON i Knäred (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag tror ingen – vilken grad av decentralisering han än vill ha – menar att riksdagen inte skulle kunna uttala en mening i en fråga. Det är ju detta vi har önskat, och det är detta som herr Bergman under årens lopp varit så rädd för att våga sig på.

Herr BERGMAN (s):

Herr talman! Avsikten var väl att det skulle vara någon mening med meningen.

den fortsatta överläggningen rörande dessa betänkanden samt behandlingen av återstående på dagens föredragningslista upptagna ärenden till kl. 19.30.

Nr 90

Torsdagen den
17 maj 1973

§ 17 Anmäldes och bordlades

Skatteutskottets betänkande

Nr 32 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1973:109 med förslag till förordning om ändring i tulltaxan (1971:920), m. m. jämte motioner

Utrikesutskottets betänkande

Nr 12 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1973:85 angående utgifter på tilläggsstat III till riksstaten för budgetåret 1972/73, i vad avser utrikesdepartementets verksamhetsområde, jämte motioner

Socialförsäkringsutskottets betänkande

Nr 20 i anledning av propositionen 1973:45 med förslag om allmän tandvårdsförsäkring, m. m. jämte motioner

Civilutskottets betänkande

Nr 21 i anledning av propositionen 1973:101 med förslag till ändring i naturvårdslagen (1964:822), m. m. jämte motioner

§ 18 Meddelande ang. enkla frågor

Meddelades att följande enkla frågor denna dag framställts, nämligen av

Nr 225 Herr *Strömberg* (fp) till herr inrikesministern angående avvisning av utlänning som saknar medel för sin vistelse i landet:

Hur ser statsrådet på den praxis som tillämpas vid avvisning av utlänning, som antas sakna erforderliga medel för sin vistelse i landet?

Nr 226 Herr *Westberg* i Ljusdal (fp) till herr statsrådet Moberg om förläggning av högre utbildning till Gävleborgs län:

Är statsrådet beredd att i samband med behandlingen av U 68:s förslag i positiv anda pröva möjligheten att förlägga högre utbildning till Gävleborgs län?

Nr 227 Herr *Westberg* i Ljusdal (fp) till herr kommunikationsministern om vidgning av SJ:s rabatter av godstransporter:

Vill statsrådet medverka till att SJ:s rabatter av godstransporter utvidgas att gälla alla transporter på svenska järnvägsnätet oavsett om godsets bestämmelseort ligger utanför Sverige?

Nr 228 Herr *Glimmér* (c) till herr inrikesministern angående möjligheterna att erhålla byggnadskreditiv för bostäder:

Har statsrådet observerat de rådande svårigheterna att erhålla

Nr 90

Torsdagen den
17 maj 1973

byggnadskreditiv för bostäder och vilka åtgärder har statsrådet i så fall
övertägt att vidtaga?

§ 19 Kammaren åtskildes kl. 17.59.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert